

Benedek Elek
Székely népmesék

Szerkesztőbizottság:

**Fekete Vince
Ferenczes István
György Attila
Lövétei Lázár László
Mirk Szidónia-Kata
Molnár Vilmos**

Benedek Elek

SZÉKELY NÉPMESÉK

Hargita Kiadóhivatal
Csíkszereda, 2012

A könyv megjelenését támogatta:

Hargita Megye Tanácsa

Válogatta és szerkesztette:
Mirk Szidónia-Kata

Sorozatterv: Léstyán Csaba

© Hargita Kiadóhivatal

ISBN 978-973-7625-42-7

TÜNDÉRKOPAC

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, de még az Óperenciás tengeren is túl, ott, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Két kicsi buta szarvú ökre s két darab fődecskéje vala minden gazdasága. Az egyikbe kölest vetett, s két gyermeket melléje állított, hadd őrizzék. Azt mondják egyszer a szomszédok a szegény embernek:

- Hé, szomszéd, kijednek arany kölese van!

- A' biza, ne! Lássák-e kietek - mondá a szegény ember -, s én nem is vettem észre eddég.

Most már lelkökre kötötte a gyermekeknek, hogy jól őrizzék azt a derága isten áldását, mert ha egy szál hibázik belőle, halálnak halálával hálnak meg.

Még azon nap csak leröppen egy varjú s elvisz egy szálat. Aj, szerelmes istenem, utána a legkisebb gyermek, futott árkon-bokron keresztül, de mind hiábavaló volt, nem tudá elfogni a varjat. Addig futott a szegény gyermek, míg egy nagy rengetegbe tévedt. Hát amint megy, egy nagy tüzet lát, a tűz mellett egy éktelen hosszú óriást, amint ott hemmedezett. Ennek az óriásnak akkora orra volt, hogy eppeng a térgye kalácsáig értelmezett. Háta megé somolyodik a gyermek, de abb' a minutába' akkorát prüszentett az óriás, hogy a szele a gyermeket tizenkét lépésre hajította. Sírt a szegény gyermek, rőkölt keservesen.

- Hm - morog magában az óriás -, miféle emberi hangot hallok?

Lepegette a két fülét mindenfelé, hogy vajon meheről jó az a sírás. Más ódalára fordul, s eppeng rátápsantott a gyermekre.

- Hát te hogy tévelyedtél ide, te szerencsétlen emberi állat?

Elmondja a gyermek nagy szepegéssel, nagy szipogással, hogy milyen szerencsétlenség találta, s ő most már nem mer hazamenni. Az óriásnak megesik a szíve rajta, s fiának fogadja.

Sok-sok idő telt el, a gyermekből derék nagy legény lett. Azt mondja egyszer az óriás:

- No, fiam, én felneveltelek, most már házasodj meg!

- Hiszen az nem is volna rossz dolog - mondta a legény -, de hát kit vegyek el ebb' a nagy rengetegbe?

- Majd találsz a rengetegen túl. Ennek a túlsó szélén van egy tó. Abba feredik minden áldott délbe' három királykisasszony. Menj oda, s míg ferednek, vedd el a kisebbiknek a gúnyáját. De akárhogy kiabálnak utánad, vissza ne nézz, mert csúffá tesznek.

Elmegy a legény, s hát csakugyan ott feredik a három királykisasszony. Olyan szép volt mind a három, mint egy-egy tündér. Bezzeg szeretett volna-e ő is köztük feredezni, de erőt vett magán, szépen hasra ereszkedett, s odacsúszott a bokrok közé, ahová a gúnyát levetették volt a királykisasszonyok.

- De már most melyik a kisebbiké, legény? - kérdezé magától.

Ő bizony nem válogatta sokáig, hanem találomra elvett egyet, s azzal usdi neki! - megfutamodott. A szerencsétlen a nagyobbik leányét találta megfogni.

Észreveszik a leányok, hogy valaki fut a gúnyával. Futnak a bokrok közé, látják, hogy a nagyobbikét viszi. Kiabálni kezd ez torka szakadtából:

- Ne fuss, te bolond! Nézz vissza, milyen szép bőröm van!

A legény bizony, mintha megboszorkányozták volna, elfelejtette az óriás tanácsát: visszanézett. A leányok utolérik, jól megtépásszák, s a legénynek gúnya nélkül kelle hazamenni.

Másnap éppen így járt. Harmadnap azt mondja neki az óriás:

- No, hallod-e, hogyha holnap el nem veszed a kisebbik leány gúnyáját, s vissza találsz nézni, karóba húzom a fejedet!

De már most a legény sem vette a dolgot tréfára. Tudta, hogy az óriás nem szokott komázni. Harmadnap ismét csak odasompolyodék a bokrok közé, kiválasztá a legkisebb királykisasszony gúnyját, s azzal usdi neki, vedd el magad! - olyan futásnak eredt, mintha mindkét szemét kivették volna. Utána a leányok. Eleget, hogy: nézz vissza, hé, milyen szép bőrünk van! - de bizony nem nézett az vissza. Mikor ez nem használt, könyörgésre fogtak, istenkedtek neki, de mind hiábavalóság vala. Mit volt mit nem tenni a kicsi királykisasszonynak: nagy szomoróban a legény után eregél s elkísérte a nagy rengetegbe. Egyszerre értek az óriáshoz. Sírt, sírt egy kicsinnyég a királykisasszony, de osztég lassanként a sírás is elmaradt. Hát bizony megtetszett neki ez az ügyibe való legény; királyfiba se kapott volna ennél különbet.

Eltelik három nap, s az óriás azt mondja a fogadott fiának:

- No, fiam, már van feleséged is, én most téged Istennek ajánllak. Menj a feleségeddel, lássatok országot-világot, mert ilyen éfiú párnak nem lehet kendermagba bújni.

Azzal csak megfuvinta egy sípot, s hát egy szempillantásra annyi szárnyas állat kerekedett össze, hogy a szem nem volt képes bélelni. Mert közmént legyen mondva, az óriás a madarak királya volt. Egyszeribe elészöktet egy sereg varjat, s megparancsolja nekik, hogy öljenek meg egy bivajt. Még ki sem mondta, egy nagy bivajbőr feküdt a földön kiterítve. Az óriás nagy szorgosan belévarrá ebbe az éfiakat, s meghagyta a varjaknak, hogy vegyék a hátukra, s meg se szusszanjanak, míg az évegvárhoz nem érnek.

Haj! Repültek a varjak, mint a sebes szél, meg sem szusszantak az évegvár aljáig. Hanem mikor feltekéntettek arra az éktelen magas évegvárra, visszafordultak az

éfiú párhoz, s azt mondták, hogy ennek ugyan nem fog-
nak nyugvás nélkül.

No! szusszantak egyet, nekiindultak, repültek, repül-
tek, fel, messze, hogy csak egy jó rugaszkodásnyira volt
tőlök a vacsoracsillag, de mikor már szintédszinte-
szinte a vár tetejire értek, megrottyant az erejük, s szépen vissza
kelle hogy ereszkedjenek.

Bezzeg volt-e búbanat! Elevenen megnyúzza az óriás,
ha fel nem tudnak érni az évegvárba. Amíg így bucsá-
lódónának, az egyik varjú azt mondja, hogy hiszen valami
könnyebb portékába is fel lehetne vinni ezeket az éfia-
kat.

- Bizony fel! - mondák a többiek.

Volt a vár aljába' egy malom. Bémennek oda, s a mónár-
tól egy hordót kérnek. Abba szépen beültetik az éfiú párt,
az abroncsot ráverik a hordóra, s úgy indulnak útnak.
Hajnalba' indultak, estére kerekedve fel is értek szeren-
csésen. A hordót letették a vár tetején, megkoppintották
erről is, túl is, az abroncsok lepattogtak, s az éfiú pár
kiszállott. Tüstént mennek az évegvár urához, aki éppen
a fekete király maga volt. Békérezkednek a nagy évegszo-
bába a király színe elé.

- Hát ti kik vagytok, mik vagytok, mi jóba jártok? - kérdi
a király.

- Mi bizon', felséges királyom, életünk-halálunk kezed-
be' van - mondá a legény -, szolgálatot jöttünk keresni.

- No, jókor jövétek. Most csaptam el az első kocsisomat
s a belső leányt, felfogadlak helyikbe. Neked, leány, nem
lesz egyéb dolgod, csak minden reggel kisépersz hat
szobát, de a hetedikbe bé ne találj menni, mert szörnyű
halálnak halálával lakolsz.

Nem is ment ez két-három nap, de egyszer úgy elfogta
a kíváncsiság, hogy semmiletteképpen nem tudá vissza-
tartani magát, bement a hetedik szobába.

Hát, uram teremtőm, mit látott? Egy rusnya kopac fejű
ember ott ül egy hordóban, s csak a feje látszik ki belőle.

Aj, megijed a szegény leány, hogy szinte kétségbeesik. Ki akar szaladni, de a kopac fejű ember megszólítja keserves siránkozó hangon:

- Ne fuss el, ne félj tőlem, te szépséges szép leány, hanem inkább szabadíts ki innét.

- Hát te ki vagy s mi vagy? - kérdi a leány.

- Én bizony Tündéropac vagyok, a fekete király elvette az országot, s magamat pedig ebbe a hordóba záratott, hogy soha meg ne lássam az áldott napot. Hallod-e, te gyönyörű virágszál, pattints le egy abroncsot, s meg szolgálom.

Addig könyörgött, addig istenkedett, hogy a leánynak meglágyult a szíve, egy abroncsot lepattantott. A hordó egyszeribe széjjelesett, Tündéropac kiszökött belőle.

- No, hallod-e - mondá a leánynak -, neked itt most „elégett a köles”, de nekem is, hát menjünk, amerre a szemünk lát.

Eleget a lány, hogy ő bizony nem megy az első kocsinélkül, Tündéropac megfogta s erővel magával vitte.

Másnap megy a fekete király a hetedik szobába, hát Tündéropacnak híre-pora sincsen! Keresik a belső leányt, hát az sincs; mintha csak a föld nyelte volna el. Meghallja ezt az első kocsis, s azt mondja a fekete királynak:

- Felséges királyom, életem-halálom a kezébe van, de én tovább itt nem tudok maradni, megyek a szívem szerelme után.

Elindult a szegény leány hetedhét ország ellen, országon-világon keresztül. Amint mendegélne, talál egy várat, s annak egyik ablakába kikönyökölve egy szép fehérnépet. Hát az éppen az ő felesége.

Hej - szegény világ, vetett ágy -, lett öröm! Az egyik szemük sírt, a másik kacagott! No, csakhogy megtalálták egymást, most már elszöknek. Tündéropac oda volt vadászni, de ki tudja, hogy mikor állít haza? Már szedelőzködnek, indulnak is, s egyszerre csak nagyot csendül a vár!

- Jaj, édes Jézusom! Itthon van Tündérmopac, most szörnyű halálnak halálával halunk meg! - sikoltzott az asszony.

Mit volt mit nem tenni, hamarjában békéltatá urát az ágy alá. Béjő Tündérmopac s elkezd szipogtatni az orrával.

- Hé, asszony, valami emberszagot érzek itt!

- Nincs itt, lelkem Tündérmopac uram, semmiféle emberi lélek.

De Tündérmopac nem hitt az asszonynak, csak odamene az ágyhoz, s az üstökinél fogvást kihúzá a szegény legényt alóla.

- No, te emberizink, mit választasz most három rossz közül: vízbe vettesselek? Megégettesselek? Vagy halálíg tartó fogságba vesselek?

- Ne tedd egyiket sem, Tündérmopac. Tudod-e, mit ígértél, hogy megszolgálod nekem, ami jót veled tettem!

Addig sírt, addig könyörgött az asszony, hogy Tündérmopac elereszté a szegény legényt.

Megyen szegény feje, hegyen-völgyön átal, s estére kelve egy kicsi házhoz értelmezett. Bémege, ott talál egy vénasszonyt, s köszön neki:

- Adjon isten jó estét, öreganyó!

- Szerencséd, hogy öreganyónak szólítál, mert különben rútul jársz vala. Hát miben fáradsz, miféle szél vetett ide?

Elmondja, hogy milyen nagy bajba' van.

- E' bizony nagy baj, édes fiam, de adok én neked egy tanácsot, s azzal talán boldogodol. Menj el a veres királyhoz, szegődjél be hozzá kocsisnak. A veres királynál három napból áll egy esztendő. S ha ezt a három napot becsületesen kitöltöd, minden jóra fordul. Már most hallgass ide. A veres királynak van százhusz lova. Ebből a százhuszból egy maga a király leánya, s ennek olyan kutya természete van, hogy ha csak egy pillantásnyéra lehunyor a szemedet, megszökik a ménesből, s a király akkor karóba húzatja a fejedet.

No, a szegény legény megköszöni a jótanácsot, elmegy a veres király udvarába, s ott mindjárt fel is fogadják őt kocsisnak. Azt mondja neki a veres király:

- Itt a százhusz ló, legény, a kezedre adom, ma éjjel elmész velük éhálóba. Hanem előre mondom, hogy egy közülök csudamódon eltűnik minden éjjel, s csak másnap vetődik haza. Ha rajtad is kifog, csúfot látsz.

Besetétedik, s a szegény legény kihajtja a százhusz lovat a mezőre. Egyszer csak úgy éjfél tájba' valami hangot hall. Hát valaki mind csak azt mondja:

- Feküdjél le, János, feküdjél le, János!

Néz mindenfelé, nem lát semmiféle lelkes állatot. Gondolja magában, ő bizony lefekszik, hadd lám, mi lesz ebből, de a szemét csak féligre hunyta le.

Hát - Szűz Mária, Szent József! - egy csikó egyszerre csak hallá változik, s azonmódulag beléugrik a tóba, kiből a lovak inni szoktak. De bezzeg a legény sem volt rest, hamar egy kantárt vesz elé, a hal után veti, s annál fogvást kihúzza a tóból. Eleget hánykolódott, rángatózzott, de a legény ki nem ereszté a kezéből, s az ördögös királykisasszonynak ismét csak vissza kelle változnia csikóvá.

Reggel hazaeregél a ménes, egy sem hibázott belőle. Bémegy a pajtába a veres király, s egy emelőrúddal istene-sen megrakta a leányát, hogy megfogni engedte magát.

Második éjjel már hattyúgalamb képére változott az ördögös királykisasszony, felemelkedett a hetedik égbe, s onnét mint egy báránnyalereszkedett le. Hanem a legény most sem aludt el, a felleget is megfogta a kantárral, s második nap is hiba nélkül ment haza a ménes. A király most úgy megrakta a leányát, hogy elnyúlott a padláson.

Harmadik éjjel a föld alá bújt, le a hetedik rétegbe, de a legény utánament, s visszahozta a föld alól is.

Mikor hazaérnek, azt mondja a király:

- No, fiam, kitelt a három esztendő. Mit kívánsz, mert még ilyen kocsisom sem volt, aki úgy tudjon vigyázni erre a csikóra.

A legény azt mondta, hogy neki pénz nem kell, megelégszik azzal a kehes gebével is, aki a ganédomb körül szedeget. Az a csikó pedig táltos volt, s előre megmondta a legénynek, hogy csak őt válassza, ha vissza akarja szerezni a feleségét. A király elkacagta magát, de gondolta magában:

- Ha neked csak addig ér az eszed, én bizony nem erőltetek rád semmit.

Felül a legény arra a kehes lóra, kibotorkálnak az udvarból, s hát amint kívül vannak, a girhes-görhös lóból aranyszőrű paripa lett, s egy ugrással ott termett a Tündérmopac udvarán. Tündérmopac most is oda volt vadászni. Azt mondja a táltos ló:

- Most vezess bé az istállóba, adj nekem három köböl búzát, három veder vizet, osztég menj és láss a dolgod után, de mikor dobrokolok, jere a feleségeddel, mert különben itt talál Tündérmopac.

Nem is szerelmeskedhetének sokáig az éfiak, mert egyszer csak olyan dobrokolást hallanak, hogy a föld is megrengett belé. Kiszaladnak az istállóba, fel a táltos lóra, s el, mint a sebes szélvész.

Abb' a minutában megérkezik Tündérmopac. Keresi a feleségét: nincs sehól. Megy az istállóba, kérdi a táltos lovát.

- Keresheted immár a feleségedet, jó gazdám, elvitték azt táltos lovon!

- Hát mi mehetünk-e? - kérdi Tündérmopac -, eszel-e, iszol-e?

- Ehetem is, ihatom is, alhatom is rá, nem érzük már azokat utól ez árnyékvilágban.

Azt mondja erre Tündérmopac:

- Ne mondd ezt te nekem! Utól kell érnünk, még ha az égbe repültek is.

Azzal csak felpattant a lóra, elébb a földön, azután a levegőben úgy szárnyalt, hogy nagy égiháború kerekedett utánok. Mikor hét országon is keresztülszárnyaltak, csak akkor pillantották meg az éfiú párt.

- No, drága lovam, most mutasd meg, mit tudsz! - kiáltotta Tündérkopac, s a táltos ló úgy nekirugaszkodott, hogy még csak hét singnyire volt a másiktól. Olyan szelet csapott elé, hogy a szegény legény majd lefordult a lováról.

- Ne félj, gazdám, csak kapaszkodj jól belém! - biztató a táltos a szegény legényt. S hát láss csudát: csak megnyílik a magas ég, s a táltos a nyíláson bérepül az égbe.

Látja ezt Tündérkopac, s nekifohászkodik:

- Uram teremtőm! nyisd meg az eget nekem is!

De az ég bezáródék előtte, s Tündérkopac visszaesett lovastól, mindenestől, hogy a hetvenhetedik csontja is izzé-porrá törött.

HARAGSZIK-E, GAZDURAM?

Volt egyszer egy szegény ember. Három fia volt, kettő derék, ügyibevaló legény, a harmadik olyan tabajdok, „tedd el s elé se vedd” legény. Azt mondja egyszer a legidősebb legény:

- Hallá-e kend, apó, én elmegyek szolgálatot keresni, s ha hazajövök, egy véka pénzt hozok magammal. - A szegény ember bizony egy szóval se mondá, hogy ne, s a legény el is indult szerencsét próbálni. Ment, mendegélt hegyen-völgyön átal, beállított egy gazdag emberhez, s beszélődött annál szolgának. De a kontraktusba azt iratta, hogy egy esztendő leteltével fizessen a gazda neki egy véka pénzt, s amelyik az esztendő leforgása alatt megharagszik, a másik vágja le annak az orrát. Az esztendő kukukkszóig tartott.

A gazda először is cséplésbe állítá a legényt, s csépelte, hogy a nyelvit is kivetette belé, de mikor az ebéd ideje megjött, csak nem hívá enni. Két-három napig csak csépelte, csépelte a legény éhen-szomjan, de már akkor kikelt a béketúrésből, s azt mondá:

- Hát gazduram, miféle ember kend, hogy még enni sem ad a cselédjének?

- Talán bizony haragszol? - kérdé a gazda.

- Már hogy az istennek az égő haragjába ne haragudnám?!

- No bizony, ha haragszol, akkor add is ide az orrodát, hé! - mondá a gazda.

Mit tehetett a szegény legény, szegény feje? Oda kellett tartani az orrát! A gazda egy fanyelű bicskával lenyisszentette, s a legénynek pénz nélkül, orr nélkül kellett hazamennie.

Hej, elbeszéli otthon nagy szomorán, hogy mi történt vele, de meg is járta.

- No, csak megállj - mondá a második legény -, most már én megyek el ahhoz a gazdához. Majd elhozom én a pénzt is, meg a gazda orrát is.

El is ment a második legény, de kivilágra éppen úgy járt, mint a bátyja. Neki is, mint a bátyjának, pénz nélkül, orr nélkül kelle hazamenni.

Azt mondja most a tabajdok legény:

- Már most én megyek el, hátha jobban járok, mint ti.

No bezzeg lett erre szörnyűséges kacagás. Eleget mondták neki:

- Maradj itthon, te szerencsétlen, te emberizink, te!

Nem használt semmit, a tabajdok legény útnak eredt. Beszegődött a gazdához éppen olyan kontraktussal, mint a bátyjai.

Ahogy beállott a szolgálatba, a gazda mindjárt csépltetni kezdett vele, de enni bizony bé nem hívta sem első nap, sem második nap. A legény csak hümgetett magában, de nem szólt semmit, hanem felmért este-reggel két véka gabonát, s ezért a szomszédban mindig adtak neki enni. Így tartott ez két álló hétig.

Egyszer csak azt kérdi a gazda:

- Hé, legény, hát te csak cséplsz mindég, s aztán sohasem eszel?

- Dehogynem, gazduram - feleli a legény. - Van itt gabona elég, istennek hála, adnak azért ételt is, ha kell.

- Úgy-e?

- Talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom - feleli a gazda. - Eszem ágában sincs haragudni.

Másnap vasárnap volt, a cséplést félbehagyták. A gazda s a felesége elment a templomba, s azt mondták a legénynek, hogy aztán míg ők odalesznek, jól főzze meg az ételt, s tegyen a fazékba petrezselymet.

A legény egyet gondol, s a gazda drágalátos kutyáját, akit Petrezselyemnek hívtak, belényomta a fazékba.

Jönnek haza a templomból, s az asszony mindjárt a kutyát szólítja, mert erősen szerette. De bizony csak hiába kiabált:

- Petrezselyem, nye!

Petrezselyem nem jött elé. Megszólal a legény:

- Már minek kiabál annyit, asszonyom, amikor megparancsolta, hogy Petrezselymet a fazékba tegyem?

No hiszen, lett erre szörnyű patália, sírás-rívás. A legény kérdi a gazdát:

- Talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom - felelt a gazda. - Eszem ágában sincs - pedig a nyelvét is rágta nagy mérgiben.

Másnap a gazda s a felesége elment lakodalomba, s meghagyták a legénynek, hogy dolgozzék ő is azt, amit a szomszédok.

No, éppen jót parancsoltak. A szomszéd gazda éppen akkor szedte le a házáról a régi zsindelet, hogy újrafedje.

A legény is fogta magát, s mind egy szálig leveri a zsindelet gazdája újdonszat-újfedeletű házáról.

Hazajönnek a lakodalomból, s kérdi a gazda:

- Hát te mit csináltál, te?

- Mit csináltam volna, ha nem azt, amit a szomszéd? Talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom. Eszem ágában sincs - felel a gazda.

Aj, mérgelődött a gazda magában! Nem tudta, mit csináljon ezzel a bolond legénnyel. Este összebeszél a feleségivel, hogy adjanak valami olyan dolgot, amit nem tud elvégezni, s aztán kergessék el. Mindjárt bé is hívatja a legényt, s azt mondja neki:

- Hallod-e, hé, reggelre olyan ösvényt csinálj a házam ajtajától a pajtáig, hogy egyik lábammal keményre, a másikkal lágyra lépjek, különben elkergetlek.

Kimegy a legény, gondol erre is, arra is. Egyszer csak bemegy a juhakolba, ott száz juhnak levágja a nyakát s a

lábát, s az egyiket hasra, a másikat hátra fektetve, elkészíti az ösvényt.

Látja reggel a gazda azt a szörnyű pusztítást. Rákiált a legényre:

- Mit csináltál megint, te?

- Olyan ösvényt, amilyent a gazduram parancsolt - felelt a legény. - Talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom. Eszembe se jut haragudni.

Azt mondja este az asszony:

- No, hallá-e, kell valamit csinálnunk ezzel a legénnyel, mert ha nem, mindenünkből kiforgat. Reggel fölülök a nagy körtefára, kukukkolok, mint egy kukukk, kijed pedig hívja bé azt a bolondot, s mondja meg neki, hogy kitelt az esztendő. Fizesse ki a bérit, hadd menjen innét isten hírével.

Reggel az asszony csakugyan föl is ült a körtefára, s elkezdett kukukkolni. A gazda béhívja a legényt, kifizeti a bérit, s azt mondja neki:

- Hallod-e, legény, megszólalt a kukukk, most már mehetsz isten hírével.

Azt mondja erre a legény:

- Hát biz' én el is megyek, gazduram, csak még előbb meg szeretném nézni a kukukkot, mert ilyen madarat sohasem láttam.

Azzal elmegy a körtefához, s azt úgy megrázintja, hogy a kukukk egyszeribe lesuppant az asszony képiben. Hej, volt sikoltozás, kiabálás, jajgatás. Az asszonynak kitörött a lába a nagy esésben. De már most a gazda sem tudá visszatartani a mérgét, s azt mondta:

- No, te ilyen-amolyan gazember! A búzámat eladtad, a drága kutyámat megfőzted, a házamról a zsindelet leverted, száz darab juhomat megölted, most a feleségem lábát is kitörted; eltakarodj az életemből!

- Talán bizony haragszik, gazduram? - kérdi a legény.

- Hogyne haragudnám, te istentelen, te!

- No, hát akkor adja ide az orrát, hadd vágjam le.

Mit volt mit nem tenni, odaadá az orrát a gazda. Azt mondja most a legény:

- No most, ha azt akarja, hogy elmenjek, adja ide a két bátyám orrát is.

A gazda odaadta, csak hogy megmenekedjék tőle. Hazament a tabajdok legény nagy vígan a véka pénzzel s a bátyjai orrával. Ahajt csak odanyomintá mindkettőnek az orrát, s úgy odaforrottak abb' a minutában, mintha le sem vágták volna onnan soha. De bezzeg volt öröm, nagy dínomdánom. Még máig is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ARANYHAJÚ KIRÁLYFIÚK

Itt sem volt, ott sem volt, de valahol mégis volt, heted-hét országon túl, az Óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy fiatal király. Egyszer vadászni megy a király az egyik hűséges inasával. S amint mennének, egy nagy rengeteg erdőben az inas meglát három eprésző leányt. Úgy kellett lenni, hogy ezek is észrevették a királyt s föl is ismerték, mert a nagyobbik azt mondá:

- Halljátok-e, leányok, ha engem feleségül venne a királyúrfi, egy aranymotollát adnék neki.

A másik ezt mondá:

- Én pedig, ha engemet venne el, egy orsó aranyfonalat adnék neki.

A kisebbik meg ezt mondá:

- Hej, csak venne el engem, bizony nem bánná meg: két aranyhajú gyermekkel áldanám meg.

Hallá ezt az inas, odamegy a királyúrfi színe elé, s azt mondja:

- Felséges királyúrfi, hallá-e, hogy mit beszélt amarra az a három leány?

- Nem én - felelt a királyúrfi. - Ugyan bizony mit?

Elmondja az inas, amit hallott.

A királyúrfi azt mondá, hogy ennek fele sem tréfa. Azzal elment a három leányhoz, s azt kérdi tőlük:

- Melyik mondá közületek, hogy két aranyhajú gyermekkel áldana meg?

- Azt bizony én találtam mondani, instálom - felel a kisebbik leány.

- No, ha te mondád, jere velem. Ez órától fogvást feleségem léssz te.

Azzal szépen karonfogta, hazavitte, megesküdött vele, hogy csak ásó, kapa s a nagyharang válassza el tőle.

Hej, volt lakodalom a király udvarában, olyan, hogy eligente-elig szakadhata vége. Táncoolt még a lábatlan koldus is, csak az udvarbéli vén boszorkányt ette a méreg

s a bosszúság. Mert, hogy szómat össze ne keverjem, még az öreg király mellett szolgált egy vénasszony, egy ördögös szüle. Ennek is volt egy leánya, s azt hitte, hogy valami ördögös praktikával megmaszlagosítja a királyúrfi fejét, hátha még feleségül is veszi az ő leányát. Ez az ördögös szüle, amíg a többiek ettek-ittak, vígan voltak, mindig csak valami rosszban törte a fejét.

Telik-múlik az idő, egyszer csak a királynak háborúba kell menni. Elbúcsúzik a feleségétől nagy keservesen, s erősen szívére köti, hogy írja meg neki, ha Isten gyermekkel áldja meg. Sokáig, sokáig oda volt a király, s ezalatt a feleségét két aranyhajú gyermekkel áldotta meg az Isten. Olyan szép volt a két fiú, mint két aranyalma. Hanem az ármányoslelkű ördögös szüle már előre kerített egy árokból két kutyakölyket, s addig ügylődött, addig forgolódott a királyné ágya körül, hogy a két kutyakölyket odalopta, az aranyhajú két szép gyermeket pedig a vízbe vetette.

Aj, búsult a szegény királyné, hogy neki ilyen állatgyermekai lettek, de mit csináljon, mégis megírta az urának. Kapja a levelet a király. Erőst megszomorodik a szívében, félbehagyja a háborúzást, s meg sem állott hazáig. Volt szörnyű patália, hogy milyen rútul rá is szedé őt ez a fejjérő! Mindjárt megfogatta, elvitette a vadas erdejébe, ott derékig földbe ásatta, s meghagyta a cselédeknek, hogy ha arra járnak, töpdössék, csúfolják, s száraz kenyérnél egyebet ne adjanak neki. Jó az az éhenhalástól.

Aközben a két aranyhajú gyermeket a víz kivetette a tulsó partra, a jó meleg fővénybe. Annak a melegségében felnőttek, derék, nagy fiúk lettek.

Azt mondja egy reggel az egyik legényke:

- Hallod-e, testvér, furcsa álmod láttam az éjszaka.
- Ugyan mit, testvér?
- Hát hozzám jött egy hosszú fehér szakállú ember, s azt rebegte, hogy nem vagyunk mi olyan ágrólszakadt teremtesek, mint ahogy gondoljuk.
- Hogy-hogy, testvér?

- Hát úgy, hogy királyfiak vagyunk, hanem amikor születünk, egy ördögös szüle a vízbe vetett, a helyünkbe két kutyakölyket tett, s az apánk nagy bosszúságában fenéig földbe ásatta az édesanyánkat a vadaskertben.

- Ejnye, hékám, én is éppen ezt az álmot láttam. Egyszeribe induljunk útnak!

Fölszedelőzködnek, útnak erednek. Mennek, mendegélnek, s másnap reggelre abba a városba érnek, ahol születtek. Éppen templomba harangoztak, s gondolják, hogy ők is bemennek. A templomban volt a király is, s meglátja a két aranyhajú legénykét. Úgy rajtok feledte a szemit, hogy le sem vette, míg a pap áment nem mondott. Amint a nép omlott ki a templomból, a király odament a legénykékhöz, s meghívta magához ebédre őket. A legénykék megígérték, a király pedig előreszaladt, s megparancsolta a szakácsnénak, hogy ugyan jól készítsen, mert szép vendégei lesznek.

Meghallja ezt az ördögös szüle, kisiet a kapu elé az utcára, s hát uram teremtöm, jó messziről lát két olyan aranyhajú legénykét, hogy ragyog tőlük az utca.

- Akasszanak fel, ha nem a királyné gyermekei - morgó magában.

No már most mit csináljon, merre forduljon? Ő bizony eleikbe fut, megállítja, körülvizitálja, összezsapdossa a tenyerét, s azt mondja:

- Jaj, be szépek vagytok, fiaim, jaj, be szépek vagytok! De még hétszerte szebbek lennétek, ha elmennétek a Nap barlangjához, s a Nap mosdóvizével megmosdanátok.

A legénykék összenéznek, s azt gondolják magukban: a' bizony nem is volna rossz, akkor még jobban megszeretné őket a király. El is indulnak, mennek, mendegélnek heted hét ország ellen, hegyen-völgyön által, hogy fölkeressék a Nap házát.

Amint így mennek, mendegélnek, találnak egy kis házikót. Bémennek oda, s hát a góc alatt egy nagy könyvből olvasgat egy ős öregember. Köszönnek neki:

- Szerencsés jó napot adjon isten, öregapó.
- Adjon isten, fiaim. Hát ti miféle járásbeliek vagytok?
- A Nap házát keressük, öregapó, hogy a Nap mosdóvizével megmosdjunk, s kijedet kérdenők meg előbb, hogy útba igazítson.

- Éppen jó helyen jártok, fiaim, én vagyok Szent Péntek. Csak fogadjátok meg, amit mondok, mert a Nap házának nagy titka van: ott vesztek, ha szavamat nem fogadjátok. Hát tudjátok meg, fiaim, hogy a Nap háza minden nap tizenegy óraker nyílik meg, s addig van nyitva, amíg kilencvenkilencig olvashattok. A háznak több rejteke van. Ahogy bémentek, az első rejtekben van egy kád rézpenz, amelletl ül egy vén szüle, aki erősen csalogat titeket, hogy rakodjatok meg a pénzből. De ti rá se hallgassatok, mert az ördögös vénasszony csak azért csalogat, hogy megkéssetek, s mikor az idő reátelt, bécsapódjék a Nap ajtaja a hátatok mögött. A Nap mosdótálja ott van mindjárt legelöl, nagy hirtelen mosdjatok meg benne, s fussatok ki.

Megköszönik szépen a királyfiúk a jótanácsot, s azzal elindultak a Nap házához. Éppen jókor érkeztek, mert a Nap kapuja egyszeribe megnyílt előttük, s ők bémentek. Hívja a vénasszony:

- Jertek, fiaim, jertek. Van itt pénz elég, vegyetek belőle.

De a fiúk ügyet sem vetettek rá. Nagy hirtelen megmosdottak, kifutottak.

Hát csakugyanvalóst hétszerte szebbek lettek, mint annak előtte valának.

Ezalatt pedig a király hiába várta őket, a királynét pedig töpdösték, csúfolták.

Másnap megint elmentek a templomba a fiúk. A király is ott volt, most még inkább eltelt a nagy gyönyörűséggel. Tüstént odafutott a szép ifjakhoz, másodszer is meghívta őket ebédre, s megint csak előrefutott, hogy megparancsolja a szakácsnénak: ugyan jól főzzön, mert szép vendégei lesznek.

Megtudja ezt a vén ördögös szüle, kiáll az utcakapuba, s úgy várja be ott a legénykéket. Azt mondja nekik:

– Szépek vagytok, szépek, ugyan szépek vagytok, de még hetvenhétyszerre szebbek lennétek, ha a Nap kendőjével megtörülköznétek.

Gondolják ezek magukban:

– Annál jobb, minél szebbek leszünk, annál erősebben megszeret a király.

Azzal elindultak, s felkeresték Szent Pénteket, hogy adjon nekik ismét tanácsot.

Azt feleli Szent Péntek:

– Szívesen megtenném, édes gyermekeim, de a Nap kendője titkát csak Szent Szombat tudja. Ahhoz menjetek tanácskérőbe.

Jól van, elmennek Szent Szombathoz. Hát ő is olvas egy rengeteg nagy könyvből a góc alatt. Szerencsés jó napot kívánnak neki, s elmondják, hogy mi járatban vannak.

– Jó helyen jártok, fiaim – mondá Szent Szombat. – Csak menjetek el a Nap házához tizenegy óraker. Az első rejtekben tudjátok már, hogy mi van, ott meg se álljatok. A második rejtekben van egy kád ezüstpénz, amelletlül egy éfiasszony. Csalogat, hogy menjetek oda, de rá se hallgassatok, hanem ott van az ajtószegen a Nap törülközőkendője. Azzal hirtelen törülközzetek meg, s szaladjatok ki.

Megköszönik a fiúk a jótanácsot, s elmennek a Nap házába. Bémennék az első rejtekbe. Hívja őket a vén szüle, de ők ügyet sem vetnek reá. Tovább mennek a második rejtekbe, hát ott van a szép éfiasszony. Csalogatja őket mindenféle szép szavakkal, de erre sem hederítenek, csak nagy hirtelenséggel megtörülköznek a Nap törülközőjével, s azzal kifutnak.

Ezalatt a király hiába várá ebédre az aranyhajú legénykéket, a királynét pedig töpdösték, csúfolták.

Másnap megint templomba mentek az aranyhajú legénykék, s a király akkor is ott volt és meglátta őket. Odamegy, számon kéri, hogy miért nem jöttek el ebédre,

már kétszer nem állottak szavuknak. A legénykék ötöttekhatoltak, hogy ilyen meg olyan nagy dolguk került útközbe', de most már elmennek, ha őfelsége parancsolja. A király harmadszor is meghívta, s ismét előresietett, hogy a szakácsnének adja ki a rendeletet, mert most igazán lesznek vendégei, de még milyen szépek!

Hanem az ördögös vén szüle meghallotta a király beszédjét, kifutott az utcára, s az aranyhajú legénykéket megállította.

- Jaj, lelkem gyermekeim, be szépek vagytok. De még százszorta szebbek lennétek, ha megnéznétek magatokat a Nap tükrében.

Gondolják a legénykék, hogy ha már ennyiben van, még ezt is megteszik. Már így is olyan erősen megszerette a király, hát akkor még így hogy megszereti őket. Egyszeribe el is indulnak Szent Szombathoz tanácsot kérni. Bémennek Szent Szombathoz, elémondják, hogy mi járatban vannak, de az öreg azt mondja, hogy ő ebben a dologban nem tud semmit tenni, hanem menjenek el Szent Vasárnaphoz, az eligazítja őket.

Elmennek Szent Vasárnaphoz. Hát ott olvas a góc alatt egy nagy, állat-nagy könyvből.

- Adjon isten szerencsés jó napot, Szent Vasárnap öregapó!

- Adjon isten nektek is, aranyhajú legénykék. Hol jártok itt, ahol még a madár se jár?

Elmondják, hogy miért jöttek, miben fáradoznak.

- Jó helyen jártok, édes fiaim - mondá nekik Szent Vasárnap. - Csak hallgassátok meg, amit beszélek, mert különben ott vesztek. Tizenegy órakor nyílik a Nap ajtaja, akkor bémentek. Az első rejtekben van egy kád rézpénz, mellette ül egy öregasszony. A másodikban egy kád ezüstpénz, amellettt ül egy szép éfiasszony. A harmadik rejtekben van egy kád arany, amellettt pedig egy szép leány ül. Mind a három csalogat, hívogat, hogy vegyetek a pénzből, de ti meg se álljatok, hanem nézzétek meg magatokat

a Nap tükrében nagy hirtelen, azzal forduljatok, s szalad-
jatok kifelé, mint a sebes szél.

Megköszönik a jótanácsot Szent Vasárnapnak. Elsiet-
nek a Nap házába, tizenegy órakor befutnak. Hívja az
öregasszony, ügyet sem vetnek rá. Hívja az éfiasszony,
arra sem, az éfileány, még arra sem, hanem futnak egye-
nest a tükörhöz, belépillantanak, s nagy hirtelen sarkon
fordulnak.

De az éfileány olyan mézes-mázos beszéddel csalogatta
őket, hogy az egyik legényke nem tudta megállani, s
visszatekintett az ajtóból. Egy kicsit a szép leányon felej-
tette a szemét, s mikor az ajtón kilépett, éppen akkor
csapódott az be, s a kandi legénynek lecsapott egy jó
darabot az egyik sarkából.

Ezalatt a király hiába várta az aranyhajú legénykéket, a
királynét pedig töpdösték, csúfolták.

Másnap megint elment a király a templomba, de már
ekkor megfogta őket, s azt mondta nekik:

- Az apátokat csaljátok meg többet, hé, de engemet
nem. Most velem jöttök ebédre!

Azzal felültette aranyas hintájába, s úgy vitte a legény-
kéket a palotájába.

Az ördögös szüle majd megpukkadt nagy mérgében,
hogy már többet nincs hatalma az aranyhajú legényké-
ken. Meg is ijedt erősen, hogy hátha valamiféleképpen
kitudódik ördögös praktikája. Gondol erre, gondol ar-
ra, hogy mit csináljon, mert most már elég a köles neki,
ha valamit ki nem fundál. Egyszerre csak eszébe jut, hogy
majd elvállalja a főzést a szakácsnétól. Az bizony oda is
engedte szívesen, mert neki ugyancsak elég része volt a
főzésben.

No, asztalt terítenek, a király s a két aranyhajú legényke
melléje telepednek. Ott játszadozott a két kutya is, akiket
az ördögös szüle az aranyhajú legényké helyébe tett
volt. Behozzák a levest, merít a király belőle, s kínálja a
legénykéket is. Feláll az egyik, s azt mondja:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, én nem eszem a levesből, mert attól félek, hogy méreg van benne.

Megijed a király, de nem akarja hinni a dolgot. Azt mondja a legényke, hogy próbálják meg a kutyákon.

Megpróbálják, adnak nekik egy-egy tányérral. Azok fel is locsták egy szempillantásra, s mindjárt szörnyet dögöltek. Hívatják a szakácsnét, kérdi a király:

- Ki tett mérget a levesbe?

Azt feleli a szakácsné, hogy a vén szüle tehette, mert az főzött helyette.

Ismét csak feláll a legényke, s elmondja, hogy mit beszélt neki álmában egy ősz hajú s ősz szakállú ember.

Aj, uram-teremtőm, megörül a király. Felszökik az asztal mellől, össze-vissza csókolja az aranyhajú legénykéket. Még sírt is örömeiben, hogy mégsem kutyák az ő gyermekei, hanem ezek a szép aranyhajú legénykéek.

Mindjárt kiadta rendeletbe, hogy a vén boszorkányt ló farkához kössék, a városon végighurcoltassák, aztán a testét négyfelé vágják, s tegyék ki a vár négy kapujára.

Azzal ismét asztalhoz ültek. De a szószóló legényke most meg azt mondta, hogy ők bizony addig egy béfalófalást sem esznek, míg az anyjuk velük nincs. Nem is ettek, de a király sem, hanem egyszeribe odarendelte a hintóját, a vadaskertbe hajtattott, a szerencsétlen királynét kiásták a földből, szépen felöltöztették, s a király sírva kérte, felejtse el az ő nagy kegyetlenségét.

Hej, csaptak aztán olyan vendégséget, hogy híre ment hét országon túl, s azótától fogvást olyan boldogul él az egész királyi falamia, hogy máig is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ACÉLGYŰRŰ

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember elment az erdőbe fáért. Amint a száraz ágakat szedegeté, csak felvesz egy kígyófiút. Meg akarja ölni, de a kígyófiú megszólal, s azt mondja neki:

- Ne ölj meg, te szegény ember, mert olyan boldoggá teszek, hogy... erősen boldoggá.

- Ugyan, mit beszélsz, te kígyófiú - mondá a szegény ember -, nem vagyok én olyan balusa, hogy higgyek a te ígéretednek.

- Már bizony csak higgy nekem, szegény ember, s nem bánod meg. Nesze, adok neked egy acélgűrűt, húzd fel az ujjadra, s ha valami kívánságod lesz az életben, csak fordítsd meg az ujjadon ezt a gyűrűt, én mindjárt ott termek, s teljesítem a kívánságodat.

Isten neki - gondolá a szegény ember -, ha nem használ, nem is árt. Elfogadá a gyűrűt, felhúzá az ujjára, s azzal elmene haza.

Még jóformán meg sem állapotott otthon, megfordítá ujján a gyűrűt, s hát ott terem a kicsi kígyó.

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom - mondja a szegény ember -, hogy holnap reggelre nekem olyan palotát teremts ide, amilyen még a török császárnak sincs.

- Meglesz, édes gazdám - mondá a kicsi kígyó, s csak eltűnt, mintha föld nyelte volna el.

No! lefekszik este a szegény ember, alszik, mint a bunda. Hát mikor reggel felébred, szeme-szája tátva maradt, olyan fényes palota kerekedett a rongyos házikója helyébe. Olyan palota volt ez, amilyent emberi szem még nem látott világéletében! Csupa színarany volt körülötte minden, de minden. Még az asztal is arany volt, s annak a közepén akkora tál színaranyból, mint egy taligakerék.

No – mondja magában a szegény ember –, mégsem csala meg az a kicsi kígyó. Ejnye, de okosan tettem, hogy meghagytam az életit!

Ismét fordít egyet a gyűrűn, s a kicsi kígyó abban a percben ott termett.

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom, hogy hozd el nekem feleségül a fekete király leányát.

- Meglesz, édes gazdám!

Hát Krisztus úgy segé'n, másnap reggel csakugyan ott fekszik mellette a fekete király leánya. De aztán, hallák-e kijetek, olyan gyönyörűsége szép fehérnép volt ez, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Hej! boldog volt a szegény ember, úgy élt, mint egy császár. Mindent kapott, amit szeme-szája kívánt. Csak egyet csavarintani kellett azon az acélgyűrűn, ott termett a kicsi kígyó, meghozott az mindent.

Sok-sok idő járt le, mikor a szegény ember kimozdult egyszer abból a gyönyörű palotából. Elment hazulról, s otthon felejtette az acélgyűrűt. Éppen a palota előtt megy el egy vén gyűrűs zsidó, s torkaszakadtából kiabálja:

- Gyűrűt vegyenek! Gyűrűt!

Kitekint az asszony, behívja a gyűrűs zsidót. Ő bizony odaadja az acélgyűrűt egy szép aranygyűrűért, s még jól rá is fizet.

De hogy, hogy nem, a gyűrűs zsidó tudta az acélgyűrű titkát, s amint kikerült az utcára, mindjárt fordított egyet rajta. Abb' a pillanatban ott termett a kicsi kígyó. Kérdi a gyűrűs zsidótól:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom, hogy ezt a palotát vedd fel asszonyostól, mindenestől, s vidd el az Óperenciás tenger túlsó partjára.

- Meglesz, édes gazdám!

Hát szerelmes istenem, mire a szegény ember hazave-tődött, csak a puszta helye maradt annak a drága, szép,

fényes palotának! Aj! elbúsulja magát, s nagy szomorúan világgá indul, hátha valahol megtalálná a palotáját.

Ment, mendegélt hegyen-völgyön által, hetedhét ország ellen. Amint az Óperenciás tenger innenső szélére érne, meglát egy kutyát, aki döglőfélbe' hentergett a tenger partján. Keservesen nyöszörgött, vinnyogott, s szörnyű kauszolással kéri a szegény embert, hogy gyógyítsa meg, ne hagyja ott veszni.

A szegény ember mindenféle jó füvet szedegetett, azokkal meggyógyította, s ketten továbbmentek.

Hát alig mennek egy jó puskalövésre, egy beteg macskát találnak. Ez is kéri a szegény embert, hogy gyógyítsa meg. Jól van, meggyógyítja, s most már hárman mennek tovább.

Mennek, mendegélnek a tenger partján, s egyszer csak nagyot kiált a szegény ember:

- Né, te, né! Az én palotám ott van a túlsó parton! No ezt jól elköltöztette valaki! Hej, hej! uram Jézus Krisztus, ha valami csudálatos módon keresztül juthatnék a túlsó partra, nem adnám egy csikós kancáért!

Azt mondja a kutya:

- Ne búsulj, te szegény ember. Jót tettél velem, jótétel helyébe' jót várj. Általúszok én a tengeren, s majd csak kieszelek valamit. - A macska is mondja, hogy bizony ő is általmegy a kutyával, ha addig él is, s a szemit se hunyja bé, míg az a palota vissza nem kerekedik a régi helyire!

No! nem is készülődnek sokáig, hanem a kutya csak nagy hirtelen a tengerbe ugrik, utána a macska, felül a kutya hátára, s úgy úsznak által.

De hogy a szómat össze ne keverjem, a szegény ember jól a szájába rágta a kutyának is, a macskának is, hogy abb' a palotába' egy acélgyűrűnek kell lenni, azt mindenképpen kerítsék meg, egyébire ügyet se vessenek. Ha azt a gyűrűt megkapták, csak siessenek vissza, a többi az ő gondja.

Általúsznak, s bémennek a palotába. Hát a gyűrűs zsidó éppen ott fekszik a szegény ember felesége mellett, s a

gyűrű fel van kötve a kecskeszakállára. Ej! a macskának sem kell egyéb! Odalopózkodik az ágyhoz, szépen leoldja a gyűrűt, s azzal – usdi neki, vesd el magad! – kiszalad a palotából, belé a tengerbe, s úsztak visszafelé nagy szaporán. De amikor éppen a tenger kellős közepire úsztak volna – csak hallgassák meg kijetek, hogy mit csinált az a szerencsétlen „macskabéka” macska! –, arra úszik egy hal, s a macska utána kap, s a gyűrűt a tengerbe ejti!

Hé, fikkom teremtette! bezzeg volt-e nemulass! A kutya tengerbe akarta nyuvasztani az oktan macskát, de az addig rimáncolódt, hogy mégis megkegyelmezett az életnek.

No, már most mit csináljanak, merre facsarodjanak? Bucsálódnak szörnyűségesen, nem mertek visszaúszni a gyűrű nélkül. Meg kell azt keríteni, ha a föld fenekéből is!

Amint így bucsálódnak, a macska elkap egy halat. Hát az éppen a halak királyának volt a fia! Könyörög a halacska:

– Ne ölj meg, édes macskám, én a király fia vagyok, nem bánod meg, ha meghagyod az életemet.

Elmennek vele a halak királyához, s elmondják annak, hogy így s így jártak. Ők megkegyelmeztek a fia életének, kerítse meg azt a gyűrűt, mert bizonyosan valamelyik hal nyelte el.

A halak királya mindjárt országgyűlést hívott, s kikérdezett minden halat, hogy nincs-e a gyűrű nála, de mindenki csak azt felelte, hogy a nemzetségének sem volt gyűrűje.

Erőst megszorodik a kutya, de még a macska is, s már éppen indulóban voltak, mikor jelentik, hogy még egy hal oda van. Várnak egy kicsit, hátha annál van a gyűrű. Csakugyan jó is nagy megizzadva egy sánta hal, s hát hozza a gyűrűt!

Aj! megörvend a kutya, de még a macska is. El akarja kapni a gyűrűt, de a kutya nagyot mordul:

– Hagyd el, hé, nem bízom reád többet! Te csak kucrodj a hátamra, én veszem a gyűrűt a szájamba!

Még j'egésséget sem mondtak, úgy elszaladtak. Ki-
úsznak a partra, s átadják a gyűrűt a szegény embernek.
Felhúzza ez az ujjára, csavarint egyet rajta, s a kicsi kígyó
mindjárt ott is termett.

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom - feleli a szegény ember -, hogy azt
a házat vidd vissza régi helyire, a gyűrűs zsidót pedig
felejtsd a túlsó parton.

- Meglesz, édes gazdám.

Úgy is lett, ahogy a szegény ember parancsolta. A szép
palota visszakerült asszonyostól, mindenestől oda,
ahol legelőször volt, s a szegény ember ismét boldogul
élt. A kutyáról s a macskáról sem feledkezett meg: tejbe-
vajba feresztette, s hasábfával kengette. Az igaz, hogy
ezek az órából fogvást haragusznak egymásra, de mégis
élnék, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a kijetek
vendégei!

A TÖKVÁROS

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy öregasszony. Amint egyszer ruhát mos a vízen, arra megy egy sereg iskolás-gyermek. Odakiált az egyiknek, hogy vesse fel a csebet a vállára. Ez oda is megy, de a csebet keresztülveti a vénasszony vállán.

- No, te macskabéka gyermek - mondja az öregasszony -, megátkozlak, hogy addig ne kapj feleséget, míg a tökvárosba nem érsz s három vasbocskort el nem szaggatsz.

Telik-múlik az idő, felcseperedik a gyermek, s meg akar házasodni. De bizony hiába ügyelődik, hiába lábatlankodik a leányok körül, azt sem mondja neki egy is: cseréljünk pipát. Hej! csak most jut még eszibe, hogy mivel átkozta volt meg őt az a vénasszony. No! mit tegyen szegény feje? Vasbocskort köt, s elindul világga, ha valahol feltalálná tökvárost. Megy, mendegél hegyen-völgyön által, ország-világ ellen, s estére kelve betéved egy félen való házba.

Hát ott olyan vénasszony lakott, akinek a pest alól az asztalig értelmzett az orra. Köszön neki:

- Adjon isten jó estét, nénémasszony!

- Isten hozott, édes fiam. Hát te hol jársz, ahol a madár se jár?

Elmondja, hogy mi járatban van.

- Már, édes fiam, tudd meg, hogy én a Szél vagyok, s még én sem tudom, hol van az a tökváros.

Hanem süttött neki egy acélpogácsát, s azzal útnak eresztette.

Másnap estére egy másik vénasszony házához vetődött. Ennek két foga lógott ki az ablakon. Ez is süttött neki egy acélpogácsát, s azzal eresztette útnak, hogy csak menjen még egy napig, aztán még egy nálánál is öregebb asszonyra talál, az majd csak eligazítja. Ha pedig az se tudja, akkor megfordulhat, s mondjon j'écakát a házasságnak.

Hej, megszomorodék a szegény legény, s pitymallatkor útnak indult. Harmadik este elért a harmadik vénasszonyhoz. Éppen laskát serített.

- Hát te hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elbeszéli dolgát a szegény legény, hogy már két vasbocskort szaggatott el, s mégsem talált tökvárosba.

- Áldott szerencséd, hogy ide tévedtél, mert rajtam kívül senki útba nem tudott volna igazítani. Hát azt mondom én neked, hogy kösd fel hamarjában a harmadik pár bocskort is, s reggelig meg se állj. Reggelre elérsz tökváros szélire. Ott a város szélén ki lesz téve három tök. Ez a három tök három egymás után való reggel megnyílik, mindháromból egy-egy gyönyörű szép leány száll ki. Mind a három vizet kér tőled, s ha abb' a minutába' nem adsz, eltűnnek a szemed elől. De csak a két elsővel járod meg szárazon; ha a harmadikat is elereszted, karóba húzzák a fejedet.

De hiszen, fogadkozott a legényke, majd megmutassa, hogy nem ette a puliszkát hiába!

S azzal nekiindult a menésnek, s meg sem szusszant, míg tökváros határára nem talált. A nap még egy kópjányéra sem jött volt fel, meglátta a három tököt. Alig veti rá a szemét, csak megnyílik az egyik, s kipattan belőle egy olyan szép leány, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem! Hej! - szegény világ, vetett ágy! - a legény bezzeg eltátotta-e a száját! Úgy elállott szeme-szája a nagy gyönyörűségtől, hogy azt sem tudta, fiú-e vagy leány. A vénasszony pedig nem hazudott volt, mert a szép leány úgy eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el. A pohár víz, mit a legény készen tartott, kárba ment, nem volt már, aki megigya, mikor egy kissé magához tért a szörnyű ámulatból.

Éppen így járt másnap reggel is.

- No megállj - mondá a legény -, megfogom a harmadikat, ha addig élek is! Nem nézek a szépségire, lehet tőlem az Isten angyala is.

Hogy, hogy nem esett, már az szent igazság, hogy a harmadikat meg is fogta. Amint kipattant a tökből, vizet adott neki, megittatta, megfogta, szépen megölelte, s el sem eresztette.

Megszóal most a leány:

- No, hallod-e, nem hittem volna, hogy ennyi kiteljék egy legénytől. Hanem most már tudd meg, hogy én egy elátkozott királyleány vagyok, s ha el akarsz vinni magaddal, ne induljunk este előtt, mert ezer szem őriz engem.

Estére kerekednek, elindulnak. Úgy kiértek a városból, hogy senki lélek észre sem vevé. Másnap virradatra érkeznek egy kúthoz.

Azt mondja a legény:

- Hallod-e, maradj veszteg itt, én addig elmegyek szeréért, s osztég azon hazaviszlek téged.

Elmegy a legény, a leány ott maradt. Amint a kút szélén üldögélne, a háta mögé lopószik egy vén cigányasszony, a kútba taszítja a leányt, s felöltözik az ő szép gúnyájába. Mikor a legényt visszafelé jönni látta, már messziről kiáltott neki:

- Jere, jere, annyi ideje várlak, hogy megfeketedtem.

A szegény legény úgy elámult a szeretője nagy változásán, hogy szinte sóbálvánnyá változott. Megfogott a szava, egy szót ki nem tudott nyögni nagy ijedésibe. Letérdel a kút kávájához, inni akar, hogy kissé magához térüljön. De csak odakiált nagy ijedten a cigányasszony:

- Jaj, ne igyál, te szerencsétlen, mert nem jó ez a víz!

Hanem amint a víz fölé hajolt a legény, a kútban egy gyönyörű szép tulipántot pillantott meg, leszakasztotta, a zsebibe tette, s mikor hazaértek, eldugta az almáriomba.

No! vasárnapra kerekednek, béharangoznak a templomba. Búsult a szegény legény, hogy majd felhánnya a szívbeli búbánat. Hogy vigye ő ezt a rusnya fekete asszonyt a templomba!? Kikacagja az egész falu népe. De a cigányasszony nem hagyott neki békit, még a laskatésztát is ott hagyta sérítetlen az asztalon, s elmentek templomba.

Azalatt pedig, míg ők a templomba' voltak, a tulipánból kibújt a szép fehérnép, odament az asztalhoz, megcsinálta a laskát, s aztán ismét visszament az almáriomba.

- No, látod - mondá a cigányasszony, mikor visszaértek a templomból -, nem akartál templomba vinni, ott is voltam, s a laska is elkészült.

A szegény ember csak a fejit rázta, nem tetszett a dolog neki.

- Teremtő istenem, de megvertél - gondolá magában -, hogy így átváltoztatád boszorkánynak azt a szép fehérnépet. - Eltelik a nap, béesteledik, lefeküsznek. Éjfélkor csak a nyakába borul valaki a szegény embernek. Fölnyitja a szemét, megnézi, hát lelkem istenem, az a szépséges szép leány, kit a tökvárosból hozott. Sírva panaszlá el, hogy milyen istentelenséget csinált vele az a rusnya cigányasszony.

- Bújj ki, boszorkány, az ágyból! - kiáltá a szegény ember, s azzal úgy leteremtette az ódala mellől, hogy abb' a szem-minutába' kifutott belőle a boszorkány lelke.

Nagy szaporán eltakarították a rusnya asszonyi állatot, másnap aztán olyan vendégséget csaptak, hogy hét országra szólott. Tál, tángyér, cenegecobók, bolhaláb elég volt, étel, ital kevés volt, istenes ember vala, ki egy csepp levest kapott. Én kaptam egy cseppet, s azt is a Tót Mihály fejére loccsintottam. Aki nem hiszi, nézze meg őkeminek a hódvilág fejit.

A SZEGÉNY EMBER S AZ ÖRDÖG

Kidőlt kemencének bédőlt oldalába', az Óperenciás tengeren túl, hetedhét országon innét, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Felfaltak ezek mindent, már nem volt a háznál egy béfaló falás, amit a szájukba dughatott volna a szegény ember. Mit csináljon, merre facsarodjék? Ő bizony elmegyén szolgálatot keresni. De vén volt szegény feje, bójárt országot-világot, senki lélek fel nem fogadá.

Haj! búsult a szegény ember, hogy szinte felveté a bánat s a szomorúság! Mi lesz azzal a sok gyermekkel? Mire ő visszakerül, mind éhhalállal hálnak meg.

Amint így renyekednék, bucsálódnék magába, csak elibe toppant az ördög. Megkérdezi ez:

- Hová mész, te szegény ember?

- Én bizony, édes ördögöm, elindultam szógálatot keresni, de senki lélek fel nem fogad.

Azt mondja az ördög:

- Egyet se évelődjél, te szegény ember! Jere velem, én felfogadlak.

Meg is alkusznak, kezet csapnak, s elmennek az ördög házához.

- No, te szegény ember - mondja az ördög -, itt neked egyéb dolgod nem lesz, csak fát kell hordanod az erdőből, s vizet a kútból.

De hogy szómat össze ne keverjem, az ördögnek is annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több.

Elsőbb az ördög ment el vízért, s hozott egyszerre egy ötvenvedres hordóval, de ezt az ördögkölykek egy hajtásra mind megitták, s meg sem kottyant.

Azt mondja az ördög:

- Má' most csak menj el te, szegény ember, s hozz te is egy hordócskával.

Aj, megijed a szegény ember! Hogy tudjon ő ötvenvedres hordóval hozni, mikor az ő öreg testének még egy veder is sok. Kapja magát, s egy ásóval elkezdi a kutat körülásni. Odamegy az ördög, s kérdi:

- Mit csinálsz, te szegény ember?

Azt feleli a szegény ember:

- Én bizony azt gondolám, hogy egyet sem kínlódom a vízhordással, hanem egyszerre az egész kutat hazaviszem.

- Jaj, ne tedd azt, te szegény ember - mondja az ördög nagy megijedve -, inkább hordok én ezután is.

- Jól van, no - hagyja rá a szegény ember -, csak osztég többet ne is küldj engem vízért.

Másnap elmegy az ördög az erdőbe, s hoz egy jó hát fát, hogy volt legalább két német öl benne. De az is úgy elfogyott egy nap, mintha nem is lett volna.

Harmadnap elküldi a szegény embert, hadd hozzon ő. El is megy ez, vesz egy nagy kötelet, s azzal az erdőt körül kezdi keríteni.

Kérdi az ördög:

- Mit csinálsz, te szegény ember?

- Én bizony hazaviszem egyszerre az egész erdőt, hogy ne kelljen annyit fáradni.

- Jaj, ne vidd, te szegény ember, inkább viszek én ezután is.

A szegény ember nem is bánta, s elmentek haza. Hanem az ördög szeretett volna már megmenekedni a szegény embertől, mert erősen megijedt a nagy erejűtől. Kérdi tőle, hogy mit fizessen az eddigi szolgálatjáért, mert nem tudja tovább tartani. Azt mondja a szegény ember: adjon, amit akar, megelégszik vele.

- Jól van - mondja az ördög -, menj le a pincémbe, van ott tizenkét hordó réz, tizenkét hordó ezüst s ugyanannyi arany, abból egy zsákot tölts meg s vidd el.

A szegény ember pedig egyet gondol, tizenkét bivalybőrből csinál egy zsákot, azt megtölti csupa arannyal, s azt mondta az ördögnek, hogy ha azt a zsákot oda nem

viszi, ahová ő parancsolja, hát fiastól, mindenestől elpusztítja.

Szörnyen megijed az ördög, felkapja a zsákot, viszi a szegény ember után.

Mikor egy jó darabot mentek volna, akkorát prüsszent az ördög, hogy a szegény ember ijedtibe hátraszökik vagy tizenkét lépésre.

Kérdi tőle az ördög:

- Mi baj, szegény ember?

- A pipámat ejtettem el - feleli a szegény ember.

No! tovább mennek, s az ördög ismét prüsszent egyet, de akkorát, hogy a szegény ember hátraszökött vagy ötven lépésre.

Kérdi az ördög:

- Mi bajod, te szegény ember?

- Elejtettem a zacskómat - feleli a szegény ember. Jól van. Tovább mennek, s estére kelve megérkeznek a szegény ember házához. Hát - teremő szent Istenem! - egy egész ármádia gyermek omlik ki a házból, s futnak nagy rongyosan az apjuk elé! Meglátja az ördög azt a teméntelen sok gyermeket, elkiáltja magát:

- Tyű, aki áldója van! ennyi még nekem sincs! - s azzal nagy szörnyűködve ledobja a zsákot, s úgy elfutott, mint-ha a szemit vették volna ki.

A szegény ember pedig boldogul élt a sok pénzből, s máig is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a ti vendégeitek!

AZ ELÁTKOZOTT KIRÁLYKISASSZONY

Egyszer volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Azt sem tudta szegény árva feje, hogy már kit hívjon keresztapának az újszülött fiához, mert még a pap is, a kántor is komaságban volt vele.

Hej - szegény világ, vetett ágy! -, elindult a szegény ember nagy bucsálódások közt keresztapát keresni. Estére kelve egy nagy rengetegbe ért, s ebben úgy eltévelyedett, hogy semmiképpen sem tudott kitalálni onnét. Kóborolt erre is, arra is, s egyszer csak szembetalálkozik egy puja emberkével, akinek hét singes volt a szakálla, s úgy vonszolódott a földön utána. Megijed a szegény ember, ő még ilyen csuda lelkes állatot egész világi életében nem látott.

Megszólítja a puja emberke:

- Hol jár itt kend, földi? Mi jóban fárad?

Még jobban megijed a szegény ember.

No, ez bizonyosan az ördög - gondolja magában -, s még elviszen engem, az isten tudja, hová. Ezt feleli neki:

- Én bizony, édes kicsi puja emberkém, életem-halálom a kezedben van, elindultam keresztapát keresni, mert annyi gyermekem van, mint a rosta lika, még eggyel több, s már a pap is komám, a kántor is komám, senki lélek el nem vállalná a komaságot.

Azt mondja a puja emberke:

- Ezért ugyan ne epekedjék kijed, leszek én annak a gyermeknek keresztapja! Csak azt az egyet kötöm ki, hogy hét esztendő, hét hónapos, hét hetős és hét napos korában adja nekem a fiút, én jó gondját viselem neki.

A szegény ember bele is egyezik. Gondolja: eleget megáldotta őt az Isten gyermekkel, meg sem látszik, ha egyet másnak ad. Azzal megfordulnak, elmennek a szegény ember házához, s a gyermeket megkeresztelik Péternek.

A keresztapja mindjárt olyan gyermekruhát vett neki, hogy még a király gyermekinek sem volt külön.

No, telik-múlik az idő. Egyszer csak azon veszik észre magukat a Péterke szülei, hogy mindjárt kitelik az idő, mikor a gyermeküket oda kell adni a puja emberkének. Aj! sok keserves könnyeket hullatott a szegény ember, de még többet a felesége. Sokat, de sokat évelődtek, bucsálódtek, hogy mért is kell nekik megválni ettől a szívökről fakadt édes gyermeküktől, amilyen szép fekete hajú, fekete szemű, s amilyen ügyibe való okos gyermek egy sem volt a sok istenáldása között.

De csak hiábavaló volt minden bucsálódás, hiába hullatták a sok keserves könnyeket. Péterből hét esztendő, hét hónapos, hét hetős s hét napos lett, s el kellett vinni a keresztapjához.

Azt mondja a szegény ember a feleségének:

– No, feleség, süss nekem hamuba sült pogácsát, az idő reatölt, amit ezelőtt hét esztendővel ígértem, meg nem másíthatom.

Sírt a szegény asszony, keservesen sírt, de csak megsüté a pogácsát, útra készítette az urát, s az elvivé Péterkét.

Mennek, mendegélnek, s jó estére elérnek a rengetegbe. Mikor jól behaladtak volna, megnyílik előttük a föld, s kipattan belőle a puja emberke. Még szavát sem engedé a szegény embernek, már elkapta tőle Péterkét, s azon a nyíláson, ahol kipattant, eltűnt vele. A szegény ember pedig nagy szomorúan hazaindult.

Tizenégy álló napig vitte a puja emberke lefelé a keresztfiát, s a tizenegyedik nap egy olyan rétre értek, ahol aranyfű termett, gyémántvirág nyílt s aranypárpák legelésztek. De hogy szómat össze ne keverjem, mire ideértek, Péterkéből nagy derék legény lett. Három napig mennek ezen a helyen, mindenütt aranyréteken, aranyerdőkön át, aranyhalas vizek mellett. A harmadik nap egy gyémántlábon forgó várhoz értek. Itt a puja emberke a várkapura sújtott egy aranyvesszővel, a kapu egyszeribe kinyílt, ő maga pedig csak átbucskázott a

fején, s hát olyan gyönyörűséges szép kisasszony lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Péternek csak megfogott a szava, nagy csodálkozásába nem tudott szólni.

Azt mondá ekkor a szép kisasszony:

- Hallod-e, te szép legény! Engem anyám, a fekete királyné megátkozott volt, hogy mindaddig puja ember legyek, míg egy hét esztendő, hét hónapos, hét hetüs s hét napos vőlegényt nem találok. Most téged megtaláltalak, s ha elfogadsz, nézd, látod ezt a szép országot? mind a tiéd lesz!

De bezzeg hogy egy szava sem volt az ellen Péternek. Egyszeribe befogattak egy gyémánthintóba hat gyémánt-szőrű paripát, egy percre felhajtattak a Péter apjáiékhöz, béhozták apját, anyját, minden testvérét, zelletségét a boldogság országába. Ott nagy vendégséget csaptak, s még máig is élnek, ha meg nem haltak.

A NYULAK PÁSZTORA

Hol volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény asszony, s ennek három fia. Olyan szegények voltak, mint a templom egere. Vízrel főztek s bottal reá rántottak, úgy éltek egyik napról a másikra. A legények bizony megelégtették ezt a keserves életet, s rászánták a fejüket, hogy már csak valamerre kimozdulnak hazulról, mert így nem lehet míg a világ s még két nap.

Azt mondja egyszer a legidősebb az anyjának:

- Édesanyám, süssön nekem egy hamuba sült pogácsát, mert én elindulok szerencsét próbálni.

Süt is a szegény asszony, s a legény elindul világgá. Megy, mendegél ország-világ ellen, hegyen-völgyön áthal, s egy aranyos kúthoz ér. Letelepedik melléje, előveszi a hamuba sült pogácsát, s falatozni kezd belőle. Amint ott eddegélne, csak elejibe szökik egy kicsi egérke, s azt mondja:

- Hallod-e, te szegény legény, adj egy falatot abból a pogácsából. Éppen hét napja, hogy egy falatot sem ettem.

- Nem bánom én - feleli a legény -, ha hetvenhét napja nem ettél is. Bár nekem legyen elég.

Csak elcincoga nagy szomorúan az egérke, bebújt egy likba, a legény pedig tovább mendegélt. Addig ment, addig ment, hogy éppen a király városába ment. Egyenesen a király palotájának tartott, leült a kapu elibe, s ott várta a jó szerencsét. Hát egyszer csak kijő a király maga. Meglátja a legényt, még köszön is neki, s megkérdezi:

- Mi járatban vagy, te szegény legény?

- Én bizony, felséges királyom, életem-halálom a te kezekben - felel a legény -, szolgálatot keresek, ha valahol találnék.

Azt mondja a király:

- Jere csak be, legény. Van az udvaromban száz darab nyúl, ezeket rád bízom. Hajtsd ki a mezőre, de úgy őrizd,

hogy egy is el ne találjon veszni, mert aztán a nyulak s a fejed!

Másnap reggel kihajtá a legény a száz darab nyulat, de bizony, ahogy kiértek a mezőre, a száz százfelé futott. Haj, megszontyolodik a legény! Még nézni sem mert a király palotája felé: megfutamodott, s hazáig meg sem állott.

Elbeszéli otthon, hol járt, merre járt, mi minden történék vele, s csak eléáll a második legény, hogy most már ő próbál szerencsét. Erősen fogadta, hogy ő – tudom istenem – megőrzi a száz nyulat, ha addig él is!

Hanem az is úgy járt kivilágos világra, mint a legidősebb. Az aranyos kútnál ő is leült falatozni, az egérke tőle is kért egy falatot a hamuba sült pogácsából, de ő bizony nem adott. Aztán addig ment, míg a király városába ért. Bészegődött a királyhoz, de ahogy első reggel kihajtotta a nyulakat a mezőre, a száz nyúl éppen százfelé futott.

Hazament ez is nagy szomorúan, s most már a legkisebb legény cihelődött neki: hátha neki jobban kedvez a szerencse! Süt az anyja egy hamuba sült pogácsát, akkorát, mint egy jó nagy taligakerék, s azzal elindul világga. Megy, mendegél, s elérkezik az aranyos kúthoz. Amint ott eddegélne, csak elibe fut az egérke, s igen szépen kéri, hogy adjon neki isten nevében egy falat pogácsát, mert éppen tizennégy álló napja, hogy nem evett.

– Jó szívvel – mondá a legény –, te kicsi egérke. Úgyis talán nem kell ebből a pogácsából sokáig élnem.

Megköszöni szépen az egérke, s azt mondja:

– No, te szegény legény, jótétel helyébe jót várj. Két bátyádtól kértem már, egyik sem adott, de nem is segítettem egyiket sem.

Azzal béfutott a likba, s egy kicsi kürtöt hozott magával.

– Ezt a kürtöt neked adom – mondá az egérke. – Tedd el, még hasznát veheted.

– Ugyan bizony mit tudok én ezzel csinálni? – kérdi a legény.

– Csak vidd el – mondá az egérke –, s akármiféle veszedelemben légy, fuvintsd meg, s minden jóra fordul.

No – gondolja magában a szegény legény –, ha nem árt, nem is használ. Elviszem magammal.

Bedugta a tarisznyájába, azzal továbbindult, s meg sem állott a király városáig, s abban is a király palotájának kapujáig.

Megérkezik, letelepedik a kapuban, s hát egyszer jó a király.

– Mit keressz itt, szegény legény? – kérdezi a király.

Elmondja, hogy miben fáradozik; szeretne valami jó helyen szolgálatba állani.

– Éppen jó helyen jársz – mondá a király. – Van száz nyulam, akiknek egy ügyes pásztor kéne, mert eddig még nem akadt kedvem szerint való.

Egyszeribe kezét adnak, de a király ugyancsak lelkire köti a legénynek, hogy egy is el ne vesszen a nyulakból, mert aztán a nyulak s a feje.

Jól van. A legény másnap reggel kimegy a mezőre a száz darab nyúllal, de meg sem szagolják ezek a füvet. Ahány, annyifelé iramodik.

– Hej – kiált a legény –, mit csináljak most már?!

Eszibe jut a kürt. Előrántja, beléfuvint, s hát az a száz darab nyúl egyszerre megfordul, s úgy összefut, mint megannyi juh.

Látta ezt a király a palota tornácából, megcsavargatá a fejét. Semmiképpen el nem tudta gondolni, miféle ördögös ügyességgel gyűjté össze a legény azokat a nyulakat.

No, megállj – gondolta magában –, azért ma mégis fog hiányzani legalább egy a százból. Ha nem, egyéb próbára teszem.

Mindjárt megparancsolja egy szolgálónak, hogy menjen ki a mezőre egy zsákkal, s kérjen a pászortól egy nyulat a király nevébe’.

Kimegy a leány, kéri a nyulat, de a legény azt mondja, hogy ő bizony még a királynak sem ad, mert neki a feje drága.

– De így, s de úgy – mondja a leány –, vendégség lesz a háznál, s a király mindkettőnknek fejít véteti, ha nem lesz nyúl az asztalon.

Amint így vikotálódnának, honnét, honnét nem, csak ott terem a kicsi egérke, s odasuttint a legénynek:

- Csak adj oda egyet. Ne félj, a többit bízd reám.

A legény hallgat az egérke szavára, fülinél fog egy nyulat nagy hirtelen, bédugja a zsákba, s a leány elindul vele. Abban a percben csak felszökik az egérke a zsákra, s míg a leány százat lépne, kirágja a zsák végét. A nyúl kiugrott belőle, s úgy visszafutott a többihez, mintha szemit vették volna ki. Az egérke pedig leszökött a zsákról, nagyhirtelen felkapott egy nagy darab tehéntrágyát, belédugta a zsákba, s a leány úgy hazament, hogy semmit észre sem vett.

No, elkövetkezik este. Megy a legény haza, betereli a száz nyulat a nagykapun. Hát jó elibe a király. Káromkodott, hogy rengett belé az udvar.

- Jere csak, jere, te kötélrevaló! Mit küldöttél nekem a zsákban?

Feleli a legény:

- Szökjék ki a két szemem, ha nem nyulat, felséges királyom.

Hívják a szolgálót.

- Hát mit adott neked a pásztor, te leány?

- Nekem bizony, felséges királyom, életem-halálom a kezében, igazán nyulat adott.

- Hm - mondja a király -, még ilyent sem ettem világéletemben. Hát most már hol a nyúl?

Számlálják a nyúlsereget egyszer, kétszer, háromszor, de csak mindig száz jött ki.

- No, hallod-e, te szegény legény - mondá a király -, még ilyen pásztorom sem volt, hogy küldjön is nyulat, s ne is hiányozzék. Hát mit kívánsz?

- Csak egy zsák pénzt, felséges királyom, mert nagy a szegénység otthon.

A király tüstént méretett egy istenes nagy zsák pénzt, hogy a legény tizenkét ökörrel húzatta haza. De bezzeg meggazdagodtak-e?! Olyan erősen meggazdagodtak, hogy máig is élnek, ha meg nem haltak.

A SÁRIG KICSI KÍGYÓ

Volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek ügyibeváló egy felesége vala, de gyermek csak nem akara lenni, akkora sem, mint egy ütés tapló. Imádkoztak este, reggel, lefektükben, fölkeltekben:

- Uramisten, csak akkora gyermeket adj, mint egy ütés tapló.

De az Úristen nem hallgatá meg az imádságukat.

No! telik-múlik az idő. Megébred egy reggel az asszony, s azt mondja az urának:

- Hallá-e! milyen bolond álmat láttam én az éjen.

- Mit, ugyan bizony?

- Hát a házunkba jött egy ősz hajú, hét singes szakállú öregember, s azt mondja: tudom én, mi a bajotok, neked s az uradnak. Ha gyermekre van szükségetek, menjete ki ma reggel a kapu elejibe, ott álljatok meg, s akármiféle lelkes vagy lelketlen állat jó arrafelé, fogjátok meg, vigyéték bé, az lesz a ti gyermeketek.

- No, hallod-e, asszony, ez elég bolond álom, de próbáljuk meg.

Mindjárt felöltöznek, kimennek a kapu elejibe, s ott állingálnak egy jó darabég.

Hát egyszer csak arra fut egy sárig kicsi kígyó.

Hé, ördög adta varas gyékja! neki a sárig kicsi kígyónak, megfogják, az asszony a kebelibe dugja, beviszik a házba, s ott jól tartják tejbe mártott kenyérral.

Telnek-múlnak a napok, egyszer csak megszólal a sárig kicsi kígyó, s azt mondja a szegény embernek:

- Apó! menjen el kijed a királyhoz, s kérje meg nekem a leánya kezét!

- Mit beszélsz, te szerencsétlen teremtés, hiszen a király mindjárt fejemet véteti.

- Csak menjen el kijed, ne féljen semmitől, a többi az én dolgom lesz.

Addig s addig, hogy a szegény ember felkászálódik, s elmegy a királyhoz. Egy jó puska lövésre volt a király palotája. Bemegy az udvarba, s hát a király éppen akkor sétál a katonái előtt, s vizitálódik. Odamegy a szegény ember, köszön, s azt mondja:

- Felséges királyom, életem-halálom a kezedbe' van, az én fiam, a sárig kicsi kígyó azért küldött ide, hogy megkerjem neki a leányod kezét.

Nagyot kacag a király, hogy a könnye is kicsordul belé.

- Jól van, te szegény ember, én nem bánom, hanem előbb három dolgot adok fel a fiadnak, s ha azt meg nem teszi, karóba húzatom a fejit. Az első feltétel az lesz, hogy hozzon három aranyalmát a Tüngyér Ilona kertjéből.

Hej! megszontyolodott a szegény ember. Most már kifogy ebből az egy fiából is. Hogy is tudá ilyen bolond dologra adni a fejit. A' híja vala, hogy fölvesse a nagy búbanat. Hazamegy, s mondja a fiának a király üzenetét.

Azt mondja a sárig kicsi kígyó:

- Azért bizony egyet se bucsálódjék kijed, még ma elhozom a három aranyalmát.

Azzal csak kisírüle az ajtón, s meg sem állott a Tüngyér Ilona kertjéig. Ott bébújt a kert hasadékan, felfutott a legelső fára, s lenyisszentett egy almát. Hej - atya-fiú-szentlélek! -, akkorát csendült erre a kert, hogy hetedhét országon is túl hallatódott a csendülése. Hát csak törtet elé a hétfejű sárkány (mert tudják meg kijetek, hogy ez őrizte a kertet), a szájából hét singnyire futott elé a veres láng. Megállott a fa alatt, szimatolt erre is, arra is, ha megláthatna valakit. De a sárig kicsi kígyó belébújt a fa odvába, s meg nem moccant, míg a hétfejű sárkány nagy derendóciával el nem szelelt. Akkor kiugrott az odúból, leszakasztott még két almát, s egy picre kívül volt a ker-
ten.

Bezzeg álmélkodott-e a szegény ember, mikor az ő szerelmes fia megérkezett a három aranyalmával. No, volt öröm. Mindjárt tarisznyába tev é a három almát, s nagy lelkendezve futott a királyhoz.

- Itt a három aranyalma, felséges királyom.

Nézi a király erről is, arról is, forgatja az almákat minden oldalra, de azok bizony igazi színarany almák voltak.

- No, jól van, te szegény ember, hanem még hátra van két főfeltétel. Mondd meg a fiadnak, hogy ha holnap reggel ilyen kakassarkon forgó aranypalotát nem teremt a te házad helyire, milyen az enyém, szörnyű halálnak halálával hal meg.

Aj, csak most szontyolodott el isten igazába' a szegény ember. Nagy renyekedésbe volt szegény feje, hogy mit tud most csinálni az a szetemnyi teremtés. Lopni csak lophat, de hogy építsen, mikor egy babóháznak sem volna képe? Sírva mondja otthon a fiának:

- Jaj, szerelmes gyermekem, mibe ártád magad. Ha holnap reggelre olyan palota nem lesz a házunk helyén, mint a királyé, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Azt mondja erre a sárig kicsi kígyó:

- No bezzeg, apó, ha kijed ezen tud epekedni! Csak feküdjenek le békével, kijed is, anyó, reggel majd csudára ébrednek.

Besetétedik, s kimegy a sárig kicsi kígyó az udvarra. Elévesz egy sípot, megfuvintja, s hát abb' a szempillantásba annyi ördög kerekedett össze, hogy a hold s amennyi ragyogó csillag az égen, mind megfeketedett. Csak elélibbegtet egy sánta ördög, s azt kérdi a sárig kicsi kígyótól:

- Mit kívánsz, édes gazdám?

- Azt, hogy ezt a házat szépen szedjétek széjjel, s éppen olyan aranypalotát építsetek ide, mint a királyé.

Haj, neki az a rengeteg sok ördög, surrogtak-burrogtak, mozgolódtak, forgolódtak, s mire pitymallott, az utolsó szegig készen volt a palota.

Megébred reggel a szegény ember s a felesége, csak dörzsölték, dörzsölték szemükből az álmat, kérdezték egymástól: vajon ők-e ők? Odafut a sárig kicsi kígyó, s azt mondja:

- Bizony, csak kijetek, kijetek!

Felszökik a szegény ember aranyos ágyából, felöltözik aranyos gúnyába, s fut a királyhoz. Ez most ott állott az ablakába, s onnét nézte a palotája társát. Jó messziről elejibe kiáltott a szegény embernek:

- Be se jöjj, te ördögös gyermeknek ördögös apja, hanem vidd meg a harmadik főfeltételt, hogy ha holnap reggelre a két palotát össze nem köti egy aranyhíd s a híd két oldalán aranyfákon aranymadarak nem énekelnek, elpusztítom a föld színéről minden nemzetséggel.

Hazamegy a szegény ember, de most már nem is búsul olyan erősen. Gondolta, ha a többbit megcsinálta a fia, csak megsegéli az Isten a harmadik főfeltételiben. Jól gondolá, mert reggel már az aranyhídon sétált a királyhoz. Magával vitte a sárig kicsi kígyót is. Bemennek a királyhoz, jó reggelt köszönnek, s a szegény ember elémondja:

- Felséges királyom, életem-halálom a kezedbe', itt a fiam, a sárig kicsi kígyó, most már tartanók meg a lakodalmat.

Eleget kenterfalazott a király, de mit volt mit nem tenni, szavának kellett hogy álljon. Jaj! a szegény királykisasszony, mikor meglátta az urára levendőt! Sírt, földhöz vágta magát hetvenhétszer, de mind hiábavalóság volt, a lakodalmat megtartották, ha nagy titokba' is.

No, estére kelnek, s az éfiú pár bémegy a szobájába. A királykisasszony bizonygatózott, hogy ő inkább megöli magát, de nem fekszik egy ágyba azzal a rusnya sárig kígyóval, s ha hozzá talál nyúlni, megfogja s kitekeri a nyakát. Amint így lármázna, egyszer csak keresztülbucskázik a fején a sárig kicsi kígyó, s hát egy dali szép legény lett belőle.

Megszólal a dali legény:

- Ne félj tőlem, szépséges szép királykisasszony. Nem vagyok én sárig kicsi kígyó, én egy elátkozott királyfi vagyok. Apám arra átkozott, hogy hét esztendeig, hét hónapig, hét hétig s hét napig kígyóbőrbe' járjak. Még nem telt ki az átok ideje, azért mondom neked, hogy senkinek ezen a világon ne szólj erről, mert mind a ketten erősen megbánjuk.

Hej! megörvendett a királykisasszony, fogadkozott, hogy senkinek sem szól. De reggel bemegy az apjához, s ez addig faggatta, hogy mégis elmondott mindent.

- Várj csak - gondolá a király -, nem hordod te tovább azt a rusnya kígyóbőrt.

Volt a palotában egy vén boszorkány, azt magához hívatta, s megparancsolta neki, hogy előre menjen be az éfiú pár szobájába, s ha leveti a sárig kicsi kígyó a bőrét, égesse el. Úgy is lett. Mikor az éfiú pár lefeküdt, a vén boszorkány kibújt az ágy alól, megkereste a kígyóbőrt, s egy teliparázs serpenyőben porrá égette.

Megébred reggel a sárig kicsi kígyó, fel akarja venni a bőrt, s hát nincs! Aj, megszorodik szegény feje! Azt mondja a feleségnek:

- No, feleség, mégsem tartád meg a szavad, a bőrömet elvitte valaki. Nekem most már el kell innen pusztulnom, haza, az apám várába. Még éppen hét napom van, de ha azt akarod, hogy a feleségem maradj, utánam kell jőned.

Ezzel egy aranyabroncsot vett elé, s azt mondta:

- Ezt az aranyabroncsot a két karodra teszem, hogy senkit meg ne ölelhess, míg esmét egymásé lehetünk. Én megyek a fekete várba, te jere utánam egy ingesen, mezítláb, állj meg a várkapu előtt, s hét nap, hét éjjel szüntelenül azt kell kiáltanod: jere ki, te elátkozott királyúrfi, itt a feleséged, vedd le a karjáról az aranyabroncsot.

Azzal elbúcsúztak, s a sárig kicsi kígyó ember képiben elindult a fekete várba. Estére kerekedve a felesége is utána, s meg nem állott, míg a fekete várhoz nem értelmezett. Ott osztég csak kiabálá:

- Jere ki, te elátkozott királyúrfi, itt a feleséged, vedd le a karjáról az aranyabroncsot.

Hét éjjel s hét nap mind ezt kiabálta. Akkor megnyílt a fekete vár kapuja, kijött a dali királyúrfi, odafutott a szüve szerelmihez, megölelte, megcsókolta, s az aranyabroncs magától lehullott. Azzal szépen fölkerekedtek, dióhéjba telepedtek, a Küküllőn leereszkedtek, holnap legyenek a kijetek vendégei.

AZ ARANYGYAPJAS KOSOK

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren innét, hetedhét országon egy sánta arasszal túl, volt egyszer egy pásztorlegény. Ennek a legénynek volt kilencvenkilenc juha s három aranygyapjas kosa. De aztán olyan szép három állat volt ez a három aranygyapjas kos, hogy még a király nyájában sem volt azoknak párja. Őrizte is a legény, mint a szeme fényét. Aludni is úgy aludt, mint a nyúl: csak a fél szemit hunyta le, a másikkal mindég a kosokat nézte.

Egyszer csak elkövetkezik a tél, s a legény béreked a nyájával. De hát nagy volt a baj, mert nem termett abban az esztendőben elég széna, s drága pénzért sem kapott még egy szálát sem. Mit csináljon? Az a sok drága juh s azok a gyönyörű aranygyapjas kosok most mind egymásra döglenek az éhségtől. Ő bizony – gondolta magában – elhajtja valamerre a szegény állatokat, s addig megy velük, amíg valahol harapnivalót talál nekik.

Megy, mendegél, terelgeti elébb-elébb a juhokat. Elöl ment a három kos, utána a juhok nagy búsán bégetve, mert már két álló napja nem kaptak csak egy harapás szénát sem. Addig mennek, addig mendegélnek, hogy elérnek egy nagy rengeteg erdőbe.

Ennek az erdőnek a kellős közepében volt egy nagy puszta, s hát azon a pusztán annyi szénaboglya van, hogy a szem nem tudá bélepni.

Hej, megörvend a legény, s azt mondja magában, hogy ő bizony még a Poncius Pilátusnak se megy tovább egy lépést sem. Ezen a helyen megtelepedik, s beléáll a szénába, akárkié legyen. Nagy hirtelen széjjelhányt egy boglyát, s azt egy szempillantásra föl is szedegették az állatok.

No, eltelik egy nap. Egyik boglya fogyott a másik után, s nem is nézett arra senki lélek.

De hát másnap virradóra csak odajő egy óriás, de akkora, hogy a feje az eget verte, s nagy mérgesen a legényre támad:

- Hogy mered az én szénámat étetni, te emberizink?

Aj, megijed a legény szörnyűségesen. Az a rettentő nagy óriás most mindjárt kitapodja még a lelkét is. Mondja neki:

- Ne haragudjék kijed, óriás bátyámuram, hiszen megfizetem, amit a juhaim megettek.

- Nem kell a pénzed - mondá az óriás -, hanem most mindjárt ölj meg harminchárom juhot s egy aranygapjas kost. Azokat egyszerre süsd meg, mert ma még nem frustukoltam.

Mit csináljon szegény feje? Meg kelle hogy ölje azokat a drága szép juhokat, de még az aranygapjas kost is. Haj, de szomorú volt szegény! Szinte megrepedt a szíve, amikor a kést az aranygapjas kos hasába akasztotta. De már annak meg kellett történnie. Elékerít az óriás egy rengeteg nagy üstöt, abba beléhányták a teméntelen sok húst, aztán olyan tüzet csaptak alá, hogy még hetedhét országon túl is világolt a lángja. Meg is sült egy picre annak a harmincnégy állatnak a húsa, s az óriás - akár hiszitek, akár nem - csak belémerített háromszor az üstbe az ő kalánjával, s három falásra mind egy béfaló falásig béhemmentette a fájntos tokányt. Azzal azt se mondta, hé, legény, cseréljünk pipát - tovább állított.

No - mondá a legény magában -, én ugyan jó drágán megfizetem azt a kicsi szénát.

Tusakodott, vajon ott maradjon-e? Ő bizony ott marad. Nem bánja már, ha ennyiben van, eye meg mind, amennyi juha van, az a nagybelű óriás.

Megint csak nekiesett két-három boglyának, széjjelhányta, s jól tartá a juhait.

Elkövetkezik más reggel, s hát megint jó az óriás. Már messziről kiáltotta:

- Hamar, legény, hamar, ölj le harminchárom juhot s egy aranygapjas kost, mert ma még nem frustukoltam!

Mit volt mit nem tenni, csak megöle harminchárom juhot, s az aranygapjas kost is utána. Az óriás három

falásba ezeknek is megette a húsát, s azzal tovább sétált nagy begyesen.

Még éppen harminchárom juha s egy aranygyapjas kosa volt a legénynek. A szíve is sírt, ha rájuk nézett. Ha még ezeket is megeszi az óriás, elmehet világgá, úgy marad, mint az ujjam.

Elkövetkezik a harmadik reggel is, s hát csakugyan jó az óriás nagy derendóciával, s messziről kiabálja:

– Hé, legény, hé! Hát azok a juhok még élnek? Mindjárt megöld valamennyit, mert különben szörnyű halált halsz!

Könyörög a legény, istenkedik, hogy hagyja meg már azt a keveset, de az óriás még egy juh farkat sem engedett.

– Hallod-e, hé – mondá a legénynek –, ne kenterfalazz nekem sokáig, hanem duvaszd ki a bőrükből azokat a juhokat, mert különben rútat látsz!

Megöli a legény mind egy szálig a juhokat, meg a kost is, beléhányja a teméntelen sok húst az üstbe, s egy nagy rúddal keverte nagy keservetesen.

Egyszer az óriás mit gondol, mit nem, leheveredik a tűz mellé, s elszenderedik.

No, megállj, te istentelen – gondolja a legény. – Nem eszel ebből a húsból, tudom azt az egyet!

Azzal csak kimerített egy kalán jó forró zsírt, s az óriás szemire loccsantotta. Szörnyet bődül az óriás, felszökik a tűz mellől, tapsant ide, tapsant oda a nagy lábaival, ha valahogy rátapsinthatna a legényre.

– No, te emberizink, kioltád a szemem világát, de vigyázz, hogy a kezem közé ne kerülj, mert erősen megkeserülöd!

Eleget innét is, eleget túl is kerítgeti mindenféleképpen, de nem tudta megfogni a legényt. Gondolja az óriás:

– Ezt így soha meg nem fogod, hé, míg a világ s még két nap, ha szép szerént nem.

Elkezdett a legénynek hízelkedni mindenféle mézes-mázos beszédekkel, hogy így s hogy úgy, hogy őt vezesse

mindenfelé, ha már megvakította, s bizony nem bánja meg.

- Nem én - mondá a legény -, járj békével. Szeretnél, ugye, engemet is megenni? Abból nem eszel, hé!

Azt mondá most az óriás:

- Látom, hogy nem lehet túljárni az eszeden, te pásztorlegény. Jól van hát, járj te is békével. Hanem ha már megettem a juhaidat, nem akarom, hogy egész károd legyen. Adok neked egy gyűrűt, azt húzd fel az ujjadra, s nagy hasznát veszed, bármerre járj ezen a világon.

Erre az óriás ledobott egy gyűrűt, a legény pedig nagy hirtelen felkapta s a kicsiujjára húzta.

Hát ahogy felhúzta, az a gyűrű csak elkezd kiabálni:

- Erre, erre, vak óriás! Erre, erre, vak óriás!

Haj, megijedt a legény, mert az óriás csakugyan ment a gyűrű hangja után. No, most mit csináljon? Mindjárt agyontapossa a vak óriás! Eleget akarja lehúzni a gyűrűt, de az úgy az ujjára dagadt, hogy semmilletképpen nem tudá lehúzni. Mit volt mit nem tenni, előrántotta a bicskáját s lenyisszentette az ujját. Volt ott a közeliben egy feneketlen tó, s abba belédobta az ujját gyűrűstől. A gyűrű pedig a tóban is csak azt kiabálta:

- Erre, erre, vak óriás! Erre, erre, vak óriás!

Az óriás ment is utána, s egyszer csak beléugrott a feneketlen tóba. Úgy elmerült, hogy soha meg nem látta többet a napot.

- No, ettől nem kell többet félnem - mondá a legény -, hanem most már el is mehetek világgá.

Elindul a legény, megy, mendegél a nagy rengetegben. Amint menne, találkozik egy szörnyű nagy fekete medvével. El akar futni, de a medve megszólal, s azt mondja neki:

- Állj meg, hé, ne fuss, mert számadásom van veled! Tudod-e, hogy ki vagyok én? Én annak az óriásnak a testvére vagyok, akit te megvakítottál. Megölhetnélek, de most meghagyom az életedet. Hanem azt mondom neked, hogy meg ne merj házasodni ez életben, mert ha

még a világ végén léssz is, megtalállak, s szörnyű halált halsz.

Fogadkozik a legény, hogy ő nem házasodik meg, hiszen nem is kapna feleséget, amikor nincs neki semmije a föld kerekiségén. Aztán továbbmegy nagy szomorán. Búsult szegény feje, hogy mit is ér már az ő élete, ha meg nem házasodhatik.

Megy, mendegél, kiér az erdőből is, s annak a szélén talál egy házat. Abban lakott egy özvegyasszony egyetlen leányával. Bémegy, köszön, s kérdi az asszony, hogy mi járatban van.

– Én bizony, édes nénémasszony, szolgálatot keresnék, ha valaki megfogadna – feleli a legény.

Az özvegyasszonynak megtetszik a legény, s befogadja szolgának. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, s a legény még mindig az özvegyasszonynál lakott. Nem tudott megválni a háztól, mert megszerette a leányt. A leány is szerette, s a legény egyszer csak eléállott s megkérte a kezét az özvegyasszonytól. Az pedig azt mondta, hogy nem bánja: ásó, kapa s a nagyharang válassza el őket, ha szeretik egymást.

Bezzeg hogy elfelejtette a legény, mit mondott volt a medve, s viszi a leányt a templomba, hogy megesküdjenek.

Hát amint a templomajtóhoz érnének, szörnyűséges mormogás hallatódik. Aj, megijed a legény: no, ez bizonyosan a medve! De az ám! Cammogott bé a nagy hegyen, egyenest a templomnak tartott.

Azt mondja a legény a mátkájának:

– Szívem szerelme, nekünk most el kell válnunk. Elfelejtettem, hogy nekem nem szabad megházasodni soha ez életben. Az a medve, aki ahajt jó errefelé, mindjárt megöl, ha bévezetlek a templomba.

Sírt a legény, sírt a leány keservesen. Elbúcsúztak egymástól, de hogy el ne felejtsek egymást, egy gyűrűt kettőtörtek, egy zsebkendőt pedig kettéhasítottak. Felét letette a leány, felét a legény a gyűrűnek is, a kendőnek is,

s úgy indult a legény bujdosásba. Az mondta, hogy éppen a világ végire megy.

Hanem a medve utánakiáltott:

- Most megmenekedtél, hanem vigyázz, mert megtalálalak, ha a föld alá bújsz is!

Megy a legény hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken által, s talál egy kicsi házat. Bémegy oda, s hát ott egy olyan ősz öregember lakik, hogy orra éppen a térdit veri. Köszön neki:

- Adjon isten szerencsés jó estét, öregapó!

- Szerencséd - feleli az ősz ember -, hogy öregapónak szólítottál, mert különben halál fia vagy. Hát hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elémondja a legény minden búját-baját. Nem tudja, mitévő legyen: szeretne megházasodni, de egy istentelen medve erőst fenekedik az életére. Mindenfélé kíséri, akármerre menjen.

Azt mondja az ősz ember:

- Édes fiam, én nem tudok ez ellen semmit tenni, hanem adok egy gyűrűt, aztán menj azzal tovább. Innét két napi járóra lakik egy nálamnál is öregebb ember. Mondjad neki, hogy mit adtam, talán ő is ad valamit.

Megköszöni a legény a gyűrűt, s tovább indul. Két nap múlva csakugyan elérkezik oda, ahová az ősz ember igazította. De abb' a házba olyan ősz ember lakott, hogy az elsőnek apja lehetett volna. Köszön ennek is:

- Szerencsés jó estét, öregapó!

- Áldott szerencséd, hogy öregapónak szólítottál. Hát mi szél vetett ide, édes fiam?

Mondja a legény a dolgát, s hogy egy ősz ember igazította ide, ha ő is adna valamit.

Azt mondja az ősz ember:

- Egyebet én sem adhatok, fiam, gyűrűnél. Csak tedd el jól, s menj még két napot, aztán találsz egy házat, abban még egy nálamnál is öregebb embert. Majd ad az is valamit.

Megy a legény, s meg sem állott, amíg ahhoz a házhoz nem ért. Ott ült a góc alatt az ősz ember, az öliben egy nagy könyv volt, s abból olvasgatott. Köszön a legény, az ősz ember kinéz a góc alól, s azt mondja:

- No, éppen kerek száz esztendeje, hogy embert nem láttam. Hát te hogy kerekedtél ide, te szegény legény?

Mondja a legény, hogy miben jár.

- Jól van, édes fiam, ne búsulj. Adok én is egy gyűrűt neked, tedd a többihez, aztán menj tovább, s addig menj, amíg az út kétfelé válik. A két út közt van egy domb, a három gyűrűt tedd le oda, te pedig feküdj rájok, s el ne mozdulj reggelig. Aludj ott egész éjjel. Amikor reggel megébredsz, három nagy kutya lesz melletted a három gyűrű helyett. Egyet szólíts Mindentudónak, egyet Világónátallátónak, s a harmadikat szólítsd Földnehezének. Menj aztán ezekkel, amerre a szemed lát, ne félj a medvétől.

Megköszöni szépen a legény a jótanácsot, elbúcsúzik s tovább indul. Másnap estére kelve keresztúthoz ér, s ott meg is állapodik. Hát csakugyan volt egy domb ott. Leteszi a három gyűrűt, ráfekszik, elalszik, s reggel, mire fölébred, akkora három kutya hemmedezett mellette, mint három nagy sütökemence. Mondja egymás után a nevüket. Mind a három elejibe szöki a nevire, s a legény jól megjegyzi, hogy melyik másik.

Már most szervusz világ! Csak lássa meg a medvét, tudom istenem, úgy széjjelszaggattatja ezekkel a kutyákkal, hogy egy porcikája sem marad.

Ment a legény, ment hegyeken-völgyeken által, s elért egy kis házhoz. Ott lakott egy csúnya vén boszorkány, beszélődött ahhoz szolgának. Azt mondta neki a boszorkány, hogy nála nem lesz egyéb dolga, csak mindennap menjen el vadászni, s hozzon egy nyulat.

El is ment a legény már első nap nyúlászni, s magával vitte a kutyákat is. Amíg odajárt, csak beállít a medve a boszorkányhoz, s megkérdezi, hogy egy ilyen s ilyen legényt nem látott-é?

- De biz' igen - mondá a boszorkány. - Nálam van szolgálatban.

- No, ha nálad van, bizony akkor én meg is ölöm - mondá a medve.

A boszorkány erre azt mondta, hogy tőle ugyan megölheti, mert neki az a legény senki-semmije; ő bizony kútba nem szökik utána.

Aztán elegyezték, hogy a medve lefekszik az ajtóküszöbön belül. Nagy hirtelen vájtak egy gödröt, s abba feküdt, hogy se a legény, se a kutyák észre ne vegyék, mert különben azok mindjárt összetépik. S amikor a legény belép, csak szökjék a nyakába s fojtsa meg.

Béfekszik a medve a gödörbe, s aközben a legény is hazaindul a vadászatról egy nyúllal. Amint jődögélnének, csak összedugja az orrát a három kutya, s Mindentudó azt mondja:

- Ti csak maradjatok a gazdámval. Én előrefutok, mert baj van otthon!

Azzal megfutamodik, s ahogy hazaért, egyenest a küszöbnek ment s ráfeküdt. Hazaérkezik a legény is a másik két kutyával. Be akar menni, de Mindentudó nem mozdul el a küszöbről. Átlépte volna, de már mondtam, hogy akkora volt, mint egy sütökemence. Eleget szépen neki, hogy: kuss félre, Mindentudó! Mindentudó meg se mozdult. Rúgta, verte, bizony nem mozdult az. Mit volt mit nem tenni, az ablakon kellett, hogy bémásszék. Aztán beült a góc alá, a nyulat megsütötte, a boszorkánnyal megették, s a medve meg sem mert moccanni a gödörben.

Másnap is elmegy a kutyákkal vadászni. Mérgelődött-morgolódott a medve, hogy nem ölhetette meg a legényt. Hogy is ölhetné meg, mind azon törte magát.

Azt mondja a vén boszorkány:

- Hallod-e, te medve, tudom én, mit csinálj. Ássunk a góc alá egy gödröt, feküdj oda, s amikor odamegy, hogy a nyulat megsüsse, szökjél ki a gödörből s dobd a tűzbe.

Úgy is tesznek. Gödröt ásnak a góc alá, s a medve beléfekszik. De Mindentudó ezt is tudta, s ismét megsütintotta a társainak, hogy baj van otthon. Fogja magát Világonátallató, beléheveredik egy pocsolyába, azzal előrefut, otthon egyenest ráfekszik a tűzre, s az mindjárt kialudt.

Hazaér a legény is, meg akarja sütni a nyulat, de hát Világonátallató ott fekszik nagy lucskosan, egy szikra tűz sincs. Hiába kiabál neki: kuss el, Világonátallató! Hiába üti, veri, el nem mozdult az onnét. A legény nagy mérgeiben kiment a házból, lefeküdt a csűrbe, s akkor a kutyák is utána sompolyogtak.

De bezzeg csak most mérgeződött medve koma! Azt mondta a vén boszorkánynak, hogy ha holnap el nem pusztíthatja azt a legényt, akkor a boszorkányt pusztítja el.

- Jól van, nem bánom - esküdözött a boszorkány. - Szaggass hetvenhét darabra, ha holnap meg nem ölheted. Feküdj most az ágy alá, ott bizonyosan nem látnak meg azok az ördögös kutyák (mert güzsörödjek meg, ha nem a kutyák mesterkednek ellenünk!), s amint belép, ugorj ki az ágy alól, s tégy vele, amit akarsz.

Elmegy a legény harmadnap. A kutyák is vele mennek, a medve pedig befekszik az ágy alá. Hanem Mindentudó ezt is jól tudta, s megint csak összesúgtak-búgtak. Aj, megrugaszkodék erre Földneheze, s hazáig meg sem állott. Béfut a házba, s egyenest felfekszik az ágyba. De, lelkem istenem, úgy ránehezédék az ágyra, hogy a medve meg se tudott moccanni. A legény békességben megsüthette a nyulat, aztán jóllakott, elnyúlt a góc alatt, s úgy aludt ott reggelig, mint a bunda.

A vén boszorkány pedig nem találta helyit: csakhogy ki nem törte az erős nyavalya szörnyű félelmében. Vége az életinek, ha a legény elmegy hazulról. Gondolja, még próbál egyet, hátha azzal a legényt is elpusztíthatná, s az ő életit is megmenthetné.

Azt mondja a legénynek, amikor felkészült, hogy vadászni induljon:

- Minek is viszed magaddal azokat a nehéz kutyákat, hiszen azok úgysem fogják el a nyulat. Ne fáraszd mindég, inkább rekeszd be a csűrbe, amíg te odajársz.

A legény széles e világért nem is gondolta, hogy a medve a háznál van. Hallgatott a boszorkányra, s csakugyan be is rekesztette a kutyákat a csűrbe. Azzal elment vadászni. Jó haza estefelé, s hát a medve csak elejébe toppan. Aj, megijed a legény! Usdi neki, vedd el magad! Megfutamodik hátra a kertbe, s felmászik hirtelen egy fára.

- Mászhatsz - kiált a medve -, még az égbe is felmászhatsz, már meg nem szabadulsz a körmöm közül.

Könyörgött a legény, kegyelmezzen fiatal életének, de a medve mind csak azt kiabálta:

- Szállj le onnét, mert ha nem, én szállítalak le, azt pedig meg nem köszönöd!

- Jól van - mondá a legény -, leszálok, csak engedd meg, hogy előbb hármat kiáltsak.

- Kiálthatsz tizenhármat is, úgyis halál fia vagy!

Kiált a legény, ahogy csak a torkán kifért:

- Nye, Mindentudó, nye!

Hallja ezt Mindentudó, s mondja a többieknek:

- Hé, halljátok-e, a gazdám az én nevemet kiáltá.

- Talán bizony álmot láttál - mondá Világonátallató s Földneheze, mert ők csakugyan nem hallottak semmit.

Egy kicsi idő múlva ismét kiált a legény:

- Nye, Világonátallató, nye!

Hallja ezt Világonátallató, s mondja a másik kettőnek:

- Nem hallottátok-e, mintha most engem szólított volna a gazdánk?

Most Mindentudó s Földneheze nem hallotta, s azt mondták Világonátallátónak, hogy bizonyosan álmot látott.

Harmadszor kiált a legény, ahogy csak a torkán kifért:

- Nye, Földneheze, nye!

Most Földneheze hallotta a kiáltást, s a többi nem.

- De bizony hallám az én nevemet szólítani - mondá Földneheze.

- No, ha igen - szólott Mindentudó -, menjünk, mert a gazdánk veszedelemben van!

Aj, megrugaszkodnak, de közmént legyen mondva, a medve rengeteg nagy kövekkel s sziklával körülrakta volt a csűr. Még a fedelit is jól megnyomkodta, hogy a kutyák ki ne szabadulhassanak. Nekiszökik Mindentudó a csűr falának, rúg egyet rajta, csak megrendül a csűr belé. Rúg egyet Világonátallató, s arra kidőlt félig. Rúg egyet Földneheze, s csak úgy széjjelduvadt az egész csűr, mint ha nem is lett volna.

Ezalatt a medve felmászott a fára, s éppen meg akarta ragadni a legényt, hogy megölje. Meglátják ezt a kutyák. Szökik egyet Mindentudó, de nem tudott egy szökésben ott teremni a medvénél. Szökik Világonátallató, s ez föl-szökött a fának a fele magasságára. Szökik most Földneheze, s ez éppen a medvéhez szökött. Belécsipeszkedik a medve torkába, ránt egyet rajta, s úgy leteremti, hogy éppen Világonátallatóig hengeredett. Rándít egyet rajta Világonátallató is, s lehajítja Mindentudóhoz. Ez nyakszirten ragadja, s úgy levágja, hogy csak megnyekkent a földön. Aló neki! Leszökik mind a három kutya a fáról, közrefogják a medvét, s úgy szertetérik, hogy még a hetvenhetedik porcikája is hetvenhét felé szakadt.

Azt mondja most Mindentudó:

- No, ezzel készen vagyunk, de még hátravan a vén boszorkány. Szaggassuk össze azt is, mert megérdemli.

Mindjárt eléfutottak, s a boszorkányt is összeszaggatták.

De bezzeg örvendett a legény, hogy már többet nem kell félni a medvétől. Hálálkodott magában az ősz embereknek, hogy neki ilyen áldott hű kutyákat adtak. Gondolja, már nincs rájuk több szükség, visszaviszi, szépen megköszöni, s talán elmegy haza, ha ugyan lenne még otthon valami keresnivalója.

Megérkezik a legöregebb ős emberhez. Elmondja, hol járt, merre járt, mikén ment által, s vissza akarja adni a kutyákat.

Azt mondja az ős ember:

– Csak tarsd magadnál, édes fiam. Menj vissza ahhoz a dombhoz, ahol egyszer háltál. Hálj ott az éjen is, s reggelre a három kutyából három gyűrű lesz újra. Azokat vidd el magaddal, s majd meglátod, hogy nem vallod kárát.

Köszöni a legény az ős ember jószágát. Elbúcsúzik tőle, s azzal meg sem állott addig a dombig. Ott lefeküdt a kutyákkal, s hát reggelre csakugyan három aranygyűrű volt mellette. Elteszi szépen a gyűrűket, s elindul hazafelé.

Sok hegyeken-völgyeken ment által, még a haja is ősülni kezdett a rengeteg nagy útba, de addig ment, addig ment, hogy éppen abba a faluba ért, ahol az ő mátkája lakott.

Kérdezi az embereket, hogy mi a hír a faluban? Mondják neki, hogy nincs semmi különös változás, csak ez s ez a leány éppen ma mond hitet egy legénynek.

Hát az éppen az ő mátkája volt. Fogja magát, koldusgúnyába öltözik, s elmegy a lakodalmas házhoz. Amint ott álldogálna az ajtó megett, odamegy a menyasszony, s megkínálja egy pohár borral.

Azt mondja a legény:

– Iszom, de csak úgy, ha te megiszod a felét.

A leánynak jó kedve volt, s azt mondta:

– Légyen meg a kijed kívánsága.

Felhajtja a legény félig a bort, s titkon a pohárba veti azt a fél gyűrűt, aminek párját a leánynál hagyta volt. A leány is felhajtja a maradék bort, s hát – szerelmes istenem! – mit lát a pohár fenekén? Az ő fél gyűrűjének a felét!

– Hát ezt hol kapta kijed?

– Ott, ahol te a másik felét!

Azonközbe' elöveszi a legény a fél zsebkendőt is, s azt mondja:

– Ha már bort ittam, meg is törülöm a szájamat.

- Hát ezt hol kapta kijed?

- Ott, ahol te a másik felét!

Haj, szalad a leány a ládájához, kinyitja s eléveszi a fél gyűrűt s a fél kendőt. Összeteszik a két fél gyűrűt, a két fél kendőt, s hát úgy talál, mint a két bodosi lakodalom, sem több, sem kevesebb.

De lett öröm! A leány mindjárt a nyakába borult a régi jegybéli mátkájának, s a másiknak azt mondta: jó utat, ahol sár nincs. Csaptak aztán olyan lakodalmat, hogy sánta Mihók bá ott törte ki a lábát a nagy táncolásban.

Hát a három aranygyűrűvel mi lett? Na, azt is mindjárt elémondom! Azzal a három gyűrűvel az lett, hogy lakodalom után kezébe veszi az éfiasszony. Nézi, nézi, s mondja, hogy milyen jó volna ez a három gyűrű az ő ujjára. Még jól ki sem tudja mondani, csak kiesik a kezéből mind a három aranygyűrű s - láss csodát! - olyan gyönyörű három aranygyapjas kos lett azokból, hogy a szem nem tudá bélepni.

Örvendett az éfiember, hogy azt se tudta, melyik lábára álljon. Esküdözött égre-földre, hogy ezek a régi kosok, kiket az óriás felfalt. Alig mondja ezt, bégni kezd a három kos, s hát csak mintha a földből termettek volna elő, béomlik az udvarra a kilencvenkilenc juh. Még csak most lett igazi kedve az éfiembernek!

Hanem úgy is kellett, eleget sanyargott szegény feje. Nem igaz-e, gyermekek?

A PÁSZTORLEGÉNY BOTJA

Egyszer volt, hol nem volt, nem is erőst messze, csak ahajt Galambfalván egy dali pásztorlegény. Nem volt ennek a legénynek semmi egyebe az égvilágán, csak egy botja s egy istentelen táltos kecskéje. Mert úgy tudjátok meg, hogy azzal a száz darab juhval, akit a kezére adtak a gazdák, nem volt annyi baja, bosszúsága, mint az egy kecskével. Mindig félrejár a juhseregtől az átkozott állatja, nem lehetett semmiletteképpen becsületre szoktatni.

Egyszer, mikor már erősen kijött a béketúrásiból a szegény legény, fogja a botját, s amúgy istenesen oldalba hajítja a kecskét. Nagyot nyekken a kecske, de azzal csak tovább ugrándozott, a bot pedig - láss csudát! - csak eltűnik a föld színéről!

Odafut a legény, keresi a botját, hát akkora lik van ott, hogy egy ember éppen jól befért ott. Gondolja magában a legény, hogy ő bizony nem hagyja ott veszni a botját, ha addig él is, mert egyebe sem maradt az apjától, az Isten nyugtassa meg. Rikkant egyet: szervusz világ! s azzal csak hupp! eltűnt, mintha sohasem is lett volna ezen az árnyékvilágon. Hét nap s hét éjjel mind ment lefelé a legény, s csak ekkor ért igazi földet a lába.

Hát, szerelmes istenem, milyen országba került szegény feje! A réteken csupa aranyfű termett, a vizeken aranyhalak úszkáltak, s az erdőkben csupa aranytollas madarak fütyöltek. Megy, mendegél a legény, hát olyan ragyogó fényes palotára talál, hogy szintédeste-szinte megvakult a nézésibe. Csak a kapuján három gyémántalma világított gyertya helyett, hát még a palotában! Gondolja a legény: „Egy életem, egy halálom, bémegyek, hadd lássam, miféle népek laknak ott.” Oda bizony bé is mehetett, mert ott csupa tündérkisasszonyok voltak, egyik szebb a másnál. Bezzeg volt-e kezefogója! Mindjárt körbevette az a sok szép fejrénep, megfogták, s úgy megtáncoltatták, hogy a lelkit is szinte kirázták.

Könyörgött szegény feje, hogy eresszék szabadjára, ő a botját keresi, de bizony a leányok nem eresztették el, míg az óra éjfél nem ütött.

Ekkor ezt mondá az egyik kisasszony:

- Hallod-e, te szegény legény, most már mehetsz, de arra ne is gondold, hogy többet az életben megtalálsz a botodat. Ami egyszer ide jó a ti országotokból, az többet vissza nem kerül. Hanem adunk neked egy aranyvesszőt, ha jól gondját viseled, úgy veszed hasznát. Hát tudd meg, hogy ennek a vesszőnek olyan csuda ereje van, hogy ha elevenre ütsz, mindjárt szörnyet hal, a nem eleven test pedig úgy összezsugorodik az ütéstől, hogy a zsebedbe' is elviheted.

Megköszöni a legény a szép ajándékot. Gondolta: mindegy már, ha nem is találja meg a botot, többet ér az aranyvessző annál. Azzal nyakába vette a földalatti országot s addig ment, addig ment, hogy elért egy rézvárhoz.

Hát annak az egyik ablakába egy szép leány van kihajolva. Köszön neki:

- Adjon isten jó napot, szép éfileány!

- Adjon isten neked is, szegény legény. Hát te hol jársz itt, ahol még a madár se jár?

- Én bizony - feleli a legény - jöttem, ahogy jöttem ebbe az országba, de hogy kerültél ide te? Azt mondd meg nekem!

- Haj! könnyű volt énnekem, te szegény legény, mert engem a hétfejű sárkány hozott ide, s itt élek most szomorú rabságban.

Szóból szó lesz, addig s addig, hogy a legény csak beszökött az ablakon, s megegyeztek, hogy megszöknek, míg a hétfejű sárkány vadászni jár.

De egyszer csak nagyot csendül a rézvár, s hát jó a hétfejű sárkány, hét singre veti a lángot a szájából. Megijed a leány, s hirtelen bebújtatja a legényt az ágy alá. Bójó a sárkány nagy derendóciával, nagyokat szimmogat az orrával, s kérdi a leányt:

- Ki van itt, hé? Valami emberszagot érzek.

Eleget a leány esküdözik égre-földre, hogy itt senki lélek nincsen, de a hétfejű sárkány mindent összevissza hányt, s a legényt megtalálta az ágy alatt.

No, ez most bizonyosan szörnyű halálnak halálával hal meg, szegény árva feje! Hej, de bizony nem ijedt meg a leány. Eszibe jut, hogy van neki egy aranyvesszője, suhint egyet azzal a hétfejű sárkányra, s ez úgy hanyatt vágta magát, hogy a föld is megdöndült belé. Abb' a helybe szörnyű halált halt.

- No, most mehetünk - mondá a leány -, ez ugyan fel nem ébred többet az álmából.

Kimentek a várból, s hát láss csudát! a rézvárból egy kicsi rézalma lett, pedig csak meglegyinté a leány az aranyvesszővel.

Szépen a zsebébe tette, s azzal tovább mentek. Amint mendégéltek, egy ezüstvárhoz értek. Hát ennek az ablakából még szebb leány nézett ki. Szóba elegyednek vele, s megtudják, hogy ezt meg a tizennégyfejű sárkány rabolta el.

- Hiszen majd adok én annak is! - erősködött a leány.

Azzal bementek a várba, s mikor a tizennégyfejű sárkány hazajött, a leány meg sem várta sem jó szavát, sem rossz szavát, megkollintotta az aranyvesszővel, s a sárkány egyszeribe felfordult. Az ezüstvárból is, csak rásuhintott a leány, egy kicsi ezüstalma kerekedett, s a leány ezt is eltette szép gondosan. Most már hárman folytatták útjokat.

Mentek, mendégéltek hegyen-völgyön által, s értek egy aranyvárat. Volt, amilyen volt az a kettő, de még az aranyváról nézett ki gyönyörű szép fejrényp! Felszól a leány, hogy tartson velük, ha jobban szereti odafel a más világba'.

- Hej, hogyne szeretném - sóhajtozott a leány -, elmennék én szívesen, de a huszonegyfejű sárkány megöl, ha innét elmozdulok.

- Csak jere ki, ne félj - biztatá a leány -, majd eligazítom én a dolgát a huszonegyfejű sárkánynak. Kettőt már megöltem, ő lesz a harmadik.

Még jóformán nem is végezheté el a beszédjét, nagyot csendül-bondul az aranyvár, s hát jó a sárkány, hogy a szájából hetvenhét singnyire szakadt a veres láng. Megérkezik a várhoz, nagyot dobbant egyet, s azt kérdi:

- Hát ti mit kerestek itt, emberizinkek?

- Mi bizony téged - felelt a legény, s azzal úgy meglegyintette az aranyvesszővel, hogy mind a huszonegy feje leszakadt a testéről.

Haj, megörült a leány, örömbibe kiugrott az ablakból, éppen a legénynek a nyakába. Hálálkodott, hogy csak érjenek ki a más világra, soha meg nem felejtkezik róla. A legény pedig megsuhintotta az aranyvárat, abból meg lett egy szép kicsi aranyalma, s azt is eltette.

Elindult most a legény negyedmagával, s addig meg sem állapodtak, míg annak a liknak a szájához nem értek, amelyik éppen az igazi világba vezetett. Megérkeznek a likhoz, indulnának is fölfelé, de hogy?

- Hej, aki árgyélusa van! - rikkant egyet a legény. - Ide eljöttünk, de hogy innét hogy vergelődünk fel, még magam sem tudom.

Bucsálódott a szegény legény, vakarta a fejét, gondolt ide, gondolt oda, de semmilletképpen nem tudta valami okosat kieszelni. Már most mit csináljanak? Vissza is fordulhatnak. Soha meg nem látják a hazájukat, míg a világ s még két nap. Szepegtek a fejrénépek is, hogy már mi lesz velük. Inkább maradtak volna ott azokba a szép várakba, még ha sárkánnyal is kell élni. Hát egyszer csak, amint így bucsálódnának, valami kecskemekegést hallanak. Megszólal a legény:

- Az Isten istenem ne legyen, ha ez nem az én táltos kecském mekegése. Az a', Isten Krisztus úgy segít'n. No, ne féljete, leányok, nem maradunk itt.

Lehajlik a legény a lik szádához, a száját fölfelé tartja, s nagyot rikkant:

- Cege te, hé! Hé, cege, hé!

- Mekeke! - felelt vissza a kecske.

- Te vagy, édes kecském? Szaladj, kerítsd össze, ami kötél van a faluba', kösd össze azokat, azután kösd a te farkodra, ereszd le a likon, s húzz fel minket innét!

- Mekeke! Hányan vagytok? - kérde a táltos kecske.

- Csak négyen - kiáltá a legény.

- Hát aztán versz-e meg többet? - kérde a kecske.

- Nem, édes kecském, csak keríts sok kötelet.

Elfut a kecske: összekeríti, amennyi kötél csak volt a faluban, azokat összekötözte, aztán jól a farkára bogozta, s leeresztette a likon.

Hanem, hogy szavamát össze ne keverjem, amíg a kecske odajárt a kötelekért, a leányok közrefogták a legényt mindenféle mézesmázos féle beszédekkel, s elcsalták tőle mind a három almát, de még az aranyvesszőt is. Úgy egyeztek meg azután, hogy először felhúztatják a rézvárbeli leányt, másodsor az ezüstvárbelit, harmadszor az aranyvárbelit, s legutoljára a legényt magát.

Haj, nagyokat nyekegett a szegény kecske, hogy ugyan csak lehallatszék minden nyekkenése, míg a három leányt felhúzta. De bezzeg ezeknek sem kellett egyéb, csak fenn legyenek, mindjárt összesúgtak-búgtak, hogy a legényt nem húztatják fel egészen, hanem mikor a kecske féligre felhúzta, elvágják a kötelet, ők pedig továbbállítanak az almákkal meg a vesszővel.

Úgy tettek, ahogy megbeszélték. De a szegény legény sem volt olyan erősen fejelágyára esett, mint ők gondolták. Gondolta magában, hogy próbára teszi azokat a fejérnépeket, vajon nem akarnak-e vele valami huncutságot. Felkötött a kötélre egy jó nehéz követ, s azt el is kezdte húzni a táltos kecske, de még féligre sem húzható fel, azok az istentelen fejérnépek elnyisszentették a kötelet, s a kő visszasuppant.

Haj, szerelmes istenem! elbúsulta magát a szegény legény s erőst meg volt keseredve, hogy őt így el tudták bolondítani azok a fejérnépek. Kiabált fel a likon torkaszakadtából, szölongatá a táltos kecskét, de bizony az

nem mekegett vissza, mert azok a gyilkos fejrénépek magukkal vitték.

No, most már mehet, amerre a szeme lát, csak ki nem a hazájába.

Hova tekeredjék, merre facsarodjék? Gondolta magában, ő bizony egyet sem ereszti búnak árva fejét, ha már itt kell élni, hát vígan éli a világát. Elmegy a tündérkisasszonyokhoz, s kitáncolja minden bűját-baját.

Azzal nekiindult, s meg sem állott a tündérkisasszonyok palotájáig. Éppen jó estére ért oda, s hát a tündérkisasszonyok úgy táncolnak, hogy fordítják fel a palotát.

Hajjahaj! De bezzeg lett-e keletje a szegény legénynek? Mindjárt a nyakába ugrándoztak, tették, vették egymás keziből, s úgy megforgatták, hogy a lelkit is szinte kirázták.

Mikor aztán egy kicsit beléhagyták a nagy táncot, azt kérdi a legszebb tündérkisasszony:

- Hát te, szegény legény, ugyan bizony hogy kerekedél ide vissza?

Elébeszéli a legény nagy szomorán: hogy járt, mint járt azzal a három leánnyal.

- Egyet se búsulj azon, te szegény legény - vigasztalá a tündérkisasszony. - Nesze, adok neked most egy gyémántvesszőt. Azok a lányok bizonyosan újra várat csináltak azokból az almákból, de te csak suhintsd meg ezzel a gyémántvesszővel mind a három várat, s megint alma lesz azokból. A három almát megint suhintsd meg egyszerűen, s a háromból lesz egy gyémántvár.

Azt mondja a legény:

- Köszönöm e derága ajándékot, szépséges tündérkisasszony, de mit csináljak vele, ha nem tudok kivergődni a hazámba?

- Azon se évelődj - mondá a tündérkisasszony -, csak most siess el innét, mert mindjárt tizenkettőt üt az óra, majd csak eligazodol ezzel vagy így, vagy úgy.

Elbúcsúzik a legény nagy hálálkodással, s továbbmegy.

Amint menne, mendegélne, talál egy nagy fát, de ez akkora volt, hogy a legfelső ága éppen az égig ért. Ezen az ágon volt egy sasfészek, abban hat sasfióka. Hát lelkem istenem, egy rengeteg nagy kígyó csak tekergőzik fel a fán, s egyenest a fészeknek tart. No, ez a falánk állat most bizonyosan mind felfalja azokat a sasfiókákat.

De már azt nem hagyom! – mondá a legény magában, azzal, usdi neki, csak beléfogódzék a legalsó ágba, s egy picre utolérte a kígyót. Elé a gyémántvesszőt, s olyant suhint a kígyóra, hogy csak lefenteredék a fáról.

Hej, hálálkodtak a sasfiókák, hogy így s hogy úgy lesz, csak az anyjuk hazajöjjen. Egyszerre csak nagy feketek felleg kerekedik a fészek fölé, s hát ez éppen az öreg sas maga, mindenféle eleséggel jól megrakodva. Csak az egyik szárnya alatt hozott tizenkét őzet. Meglátja a legényt a fészek mellett, s nagy mérgesen feléje legyint egy szál tollával:

– Hát te mit keressz itt, most mindjárt halál fia vagy!

Aj! sírnak, csipognak a fiókák, hogy ne bántsa azt a jó embert, mert az életüket mentette meg.

Azt mondja az öreg sas:

– No, te legény, azt hallom, hogy megmentetted a fiaim életit, mivel szolgáljam meg?

– Hej – sóhajtott a legény –, nagy lenne az én kérésem még neked is.

– Talán bizony ki szeretnél jutni ebből a mi hazánkból?

– Ejnye, de eltalálád, te öreg sas! – álmétkodott a legény.

– No, ha csak az a baj, ez még nem sok. Vittem fel én oda már nagyobb urat is!

Azzal nagy hirtelen felvetett a hátára egy nagy átalvető elemőzsiát, a legényt ráültette, s meghagyta neki, hogy ha enni kér, csak vessen neki mindig egy-egy jó falást abból az átalvetőből.

Felül a legény a sas hátára, s elkezd ez repülni, de úgy, hogy amerre szárnyalt, rettentő nagy fergeteg támadt utána. Csak repült, repült a sas felfelé a likon s mindegyre

kért egy-egy falást az átalvetőből. Addig kérte, hogy egyszer adna a szegény legény, s hát egy béfaló falás sincs.

- Adj húst, legény! - kiáltott a sas -, mert különben nem viszlek a hazádba.

Megijed a legény, gondolja, ha már ennyibe van, inkább a maga húsából is ad, de mégsem térül vissza. Nagy hirtelen elérántotta a bicskáját, kivágott egy jó darabot a combjából, s odadobta a sasnak.

- Érzem, hogy emberhús - szólt a sas hátra -, de ezzel fel is viszlek a hazádba.

Egyszer-kétszer még nagyokat rebbentett, s egy picre a felső világba repült. Ott letette a legényt, elbúcsúztak egymástól, a sas visszarepült, a legény pedig útnak eredt, ha valahol megtalálná a három várat.

Megy, mendegél, hegyeken-völgyeken által, országvilág ellen, s hát egyszer kecskemekegést hall. Megáll a legény, hallgatózik, fülel mindenfelé.

- Ez, Isten Krisztus úgy segé'n, az én táltos kecském mekegése.

Megy a mekegés után, s addig megy, addig megy, hogy egy rézvárat ért. No, hiszen ez kellett neki is. Az ablakba ott ült nagy pirimókosan az első leány.

„Megállj - gondolá a legény -, mindjárt a zsebembe kerülsz te” - s azzal csak megsuhintá a várat a gyémántvesszővel, a várból alma lett, s a zsebébe tette.

Megy tovább, s megint kecskemekegést hall. Addig megy a mekegés után, hogy az ezüstvárhoz ér. Ezt is megsuhintja, s a várból lett almát leányostól zsebébe teszi. Így járt az aranyvárral is. Mikor mind a háromból alma lett, megsuhintá újra azokat, s a három almából olyan gyémántvár lett, hogy nem volt annak párja heted-hét országban! Bémegy a legény a várba, szemeszája eláll a sok minden fényességtől, nem találja helyit.

Végigjárja a rengeteg nagy szobákat, de csak nem tudá, hogy melyikbe telepedjék meg. Akkorát sóhajtott, hogy a gyémántvár is megmozdult belé.

- Hej, csak itt volna még valaki!

Még ki sem mondta, hát – szerelmes Jézusom! – csak megnyílik egy ajtó, s a nyakába szökik éppen az a tündérkisasszony, aki a gyémántvesszőt ajándékozta.

– Te az enyém, én a tied!

De bezzeg lett-e nagy dáridó, olyan, hogy hetedhét országra szólott? Táncolt minden lélek, de legelől a táltos kecske, hogy minden ablakot kirúgott nagy kedvibe. Holnap legyen a ti vendégetek.

A VÖRÖS TEHÉN

Volt egyszer egy szegény ember, annak a szegény embernek egy fia s egy vörös tehene. Meghal a szegény ember felesége, s a gyermek árván marad.

Telik-múlik az idő. Azt mondja egyszer a gyermeknek a szomszédasszony:

- Te legényke, mondd meg az édesapádnak, hogy vegyen el engem feleségül, mert én osztán téged mind tejbe-vajba feresztgetlek s hasábfával kenegetlek.

Mondja a gyermek az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony.

Gondolja magába' a szegény ember:

- Én bizony el is veszem, ő is szegény, én is, az igaz, egy kódustarisznyából kettő lesz, de ha az Isten megsegít, majd megtelik ezután.

El is vette feleségül a szomszédasszonyt, de ez olyan mostohán bánt a gyermekkel, hogy mindegyre verte, s még amellettenni sem igen adott neki. A mostohának volt három leánya, a legidősebbnek volt egy szeme, a másodiknak kettő, a harmadiknak három. Ezek is mindig csúfolódtak a szegény gyermekkel.

Egyszer a legényke elmegy a vörös tehénnel éhálóba, s mikor estefelé elévette a tarisznáját, hogy egyik belőle, hát kenyér helyett egy nagy darab tégla volt benne.

Megszomorodik a legényke, még a könnye is kicsordult. Meglátja ezt a vörös tehén, odamegy a legénykéhez s azt mondja neki:

- Ne búsulj, te legényke, hanem mondd: „Aludjál el, te egy szem”, mert a mostohád utánad küldte az egyszemű leányát, hogy lesse meg, mit csinálsz. Azután pedig csavard ki az egyik szarvamat, abba' elég ennyivalót találsz.

Úgy tett a legényke. Azt mondta: „Aludjál el, te egy szem”, s az egyszemű leány el is aludt. Azzal kicsavarta a vörös tehén egyik szarvát s abból a tejet mind kiitta.

Másnap, mikor hazament, csak elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a gyermek nem halt éhen.

Este megint elment éhálóba, s mikor falatozni akart, megint csak téglát talált a tarisznyájában. Odamegy a tehén, s azt mondja a megszomorodott legénykének:

- Hallod-e, legényke, most a kétszemű leány leskelődik utánad, hát csak mondd: „Aludjál el, két szem”, azután csavarítsd meg az egyik szarvamat, s annyi tejet igyál, amennyi csak beléd fér.

Úgy is tesz a legényke. Azt mondja: „Aludjál el, két szem”, s a kétszemű leány mindjárt el is alszik, azután megcsavarítja a tehén szarvát, s jóllakott tejjel.

Mikor reggel hazament, még jobban elcsudálkozott a gonosz mostoha, hogy a „macskabéka” gyermek nem halt meg az éhségtől. Kérdi a leányát: mit látott, mit csinált az a gyermek, de a kétszemű leány nem tudott mondani semmit.

Harmadnap a háromszemű leány ment a legény után leskelődni, de a legényke nem tudta, hogy ennek három szeme van, mert a harmadik a nyaka csigáján volt. Ő hát, amikor enni akart, csak mondotta: „Aludjál el, két szem”. A két szem el is aludt, de a harmadik ébren maradt, s a leány jól látta, hogy a legényke a tehén szarvából iszik.

Mindjárt hazafutott, s megmondotta az anyjának, hogy mit látott.

Aj, megmérgeződik a gonosz mostoha, hogy az ő eszín így túljártak. Ahogy a legényke hazajött a tehénnel, rávette az urát, hogy üttesse meg azt a dög állatot, mert egy csepp tejet sem ád. Meghallja azt a legényke, kifut a pajtába, s nagy sírva elmondja, hogy halálra ítélték.

- Ne búsulj semmit - mondá a vörös tehén -, csak kérd meg az apádat, hogy te üthess le engem. Mikor kezedbe' lesz a fésze, kólintsd fejbe a gonosz mostohát, azzal szökjél fel a hátamra, s úgy elviszlek, hogy soha utol nem érnek ez árnyékvilágban.

Úgy is tett a legényke. Az apja megengedte, hogy ő üthesse meg a tehenet, ő pedig hirtelen fejbe kólintotta

a gonosz mostohát, a kötelet elnyisszentette, felszökött a tehén hátára, s azzal – usdi neki, vesd el magad! – úgy elnyargalt vele a vörös tehén, hogy meg sem állott a rézrétig.

Ezen a réten a rézbika volt a gazda. Amint megérkeztek, a vörös tehén elkezdett legelészni. A legénykének pedig azt mondta, hogy másszon fel a legmagasabb jegenyefára, s ha jó a rézbika, kiáltson neki.

Egyszer csak jó a rézbika, hogy hét singnyire jött ki a száján a láng! Lekialt a legényke:

– Jó a rézbika, vigyázz, vörös tehén!

A vörös tehén behúzódik az árokba, s a rézbika nem találja meg. Azonközbe' felpislant a jegenyefára, s észreveszi a legénykét. Azt mondja neki:

– No, te vörös tehén fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy hónap megküzdünk életre-halálra! Készüljön rá!

Megijed szörnyen a legényke, mondja a vörös tehénnek, hogy mit üzen a rézbika.

– Ne félj – vigasztalá a tehén –, csak ma jól ehessem, ihassam, holnap megölöm.

Másnap reggel el is jött a rézbika, bömbölt, hogy a föld is rengett belé.

– Állj ki, vörös tehén, ha az én rétemre mertél jöni!

Ki is állott a vörös tehén, neki a bikának, s egy öklelésibe úgy megdőfte a rézbikát, hogy kifolyt a bele.

– No, fiam, most már menjünk innét – mondá a tehén.

A legényke felült a tehén hátára, s másnapra kelve megérkeztek az ezüstrétre. Amint odaértek, elkezdett legelészni a tehén, a legényke pedig felmászott a legmagasabb jegenyefára, s onnét nézte, hogy jó-e az ezüsbika, mert ez volt az ezüstrét gazdája.

Hát jött biz' az egyszeribe szörnyű bömböléssel, szaladt a láng a szájából vagy tizennégy singre.

Kiáll a vörös tehén, összecsapnak. Küzdenek három teljes óráig, egyik sem tudja legyőzni a másikat. A fejük felett kárognak a varjak, s az ezüsbika felkiálta nekik:

- Hé, varjak, adjatok egy csepp vizet, mert mindjárt dögöt adok.

Azt mondja a vörös tehén:

- Hozzatok nekem, hé! mert kettőt adok!

A varjak a vörös tehénnek hoznak vizet, mindjárt erősebb lesz, s megöli az ezüstbikát.

Az ezüstrétről indultak most az aranyrétre. Hét nap s hét éjjel mind mentek, s akkor értek helybe.

A legényke megint csak felmászott a legmagasabb jegenyefára, a tehén pedig legelészett a réten. Egyszerre csak kiáltoz a legényke:

- Vigyázz, vörös tehén, jó az aranybika!

Jött is, de pedig úgy, hogy hetven singre szakadt a láng a szájából. A tehénnek még nem gyúlt volt elég ereje, behúzódtott egy árokba. Az aranybika bömbölt szörnyűségesen, s felszólt a jegenyefára:

- Hallod-e, te vörös tehén fia, János! Mondd meg az anyádnak, hogy holnap jó hajnalba' megint eljövök, s akkor itt találjam, mert én küzdeni akarok vele életre-halálra!

Másnap jó hajnalba' el is jött pontosan az aranybika, de most a vörös tehén sem bújt el előle. Összezsapnak, türkölöznek, öklelőznek, vagy hat óráig küzdölődnek, de egyik sem tudá meggyőzni a másikat.

Mikor már látták, hogy így semmire se tudnak menni, az aranybika keresztülbucskázott a fején, s lett belőle egy kerék, a vörös tehén nemkülönben, s abból is lett egy kerék. A két kerék kiment két hegy tetejére, onnét egyszerre megindultak s összeütköztek, de egyik sem tudá ártani a másiknak.

Azt mondja most az aranybika:

- No, hallod-e, te vörös tehén, még próbáljunk egyet! Én leszek a kék láng, te légy a vörös láng, s égessük egymást.

Úgy lesz, mint az aranybika javallá: égetik, égetik egymást, de csak nem tudának egymásnak ártani.

Amíg így kínlódnak, elrepül felettök három varjú. Felkiált a kék láng:

- Hé, varjak, hozzatok vizet s öntsétek a vörös lángra, mert dögöt kaptok.

Azt kiáltja a vörös láng:

- A kék lángra öntsétek, hé, mert én három dögöt adok.

A varjak hoznak is vizet, s kioltják a kék lángot. Most már a vörös tehén egészen szabadjára legelészhetett a három réten. János pedig, mikor akkorára cseperedett, ott az aranyrét túlsó felin, né! lakott egy király, annak elvette a lányát, s máig is él, ha ugyan meg nem halt.

A CSODALÉLEK

Volt egyszer egy király. Ennek a királynak csak egyetlen fia volt, de a jó isten tudja, miért, erre is annyira megharagudott egyszer, hogy elkergette a háztól: fel is út, le is út! Hiába fogta pártját a királyné, hiába sírta föl az egész falut szívéből szakadt édes magzataért: nem volt pardon, a kicsi királyfiúnak el kellett távoznia.

Elindult hát nagy búsan a királyúrfi; ment, mendegélt hegyeken-völgyeken által. Amint megy, hallja, hogy fut nagy lélekszakadva utána valaki, s nevét kiabálja. Visszafordul, s lát egy inast az udvarból. Egy órát hozott neki, az édesanyja küldötte utána. A királyúrfi elvette az órát, zsebébe tette, s azzal ment tovább. Útközben eléveszi az órát, felnyitja a födelét, s hát, uram, teremtőm! valami láthatatlan lélek vagy mi megszólal, s azt mondja:

- Mit parancsolsz, lelkem édes jó gazdám?

Elálmélkodott ezen a királyúrfi, de nagyon nagy álmélkodásában nem is szolt egy szót sem, hanem az órát visszatette a zsebébe.

Egyszerre csak kétfelé ágazott az út, s az egyik egy nagy rengeteg erdőbe, a másik egy nagy városba vitt. Gondolkozott, hogy melyik úton haladjon. Jó volna a városba menni s ott meghálni, de nem volt egy eleső krajcárja sem. Ment hát az erdő felé, gondolta, hogy ott legalább tüzet csinálhat, még talán madarat is foghat, aztán szed epret, gombát, s úgy megvacsorázik, hogy a király sem különben.

Bement hát az erdőbe, s ott kiválasztott egy nagy fát, az alá telepedett. Előveszi az óráját, hogy lássa: hány óra? Hát az a láthatatlan lélek vagy mi újra megszólal, s azt kérdi tőle:

- Mit parancsolsz, lelkem édes jó gazdám?

Azt felelte a királyúrfi:

- Ha már csakugyan azt akarod, hogy parancsolgassak, hát teremts nekem a föld alól is valami ennivalót.

Még jóformán el se pillantott a királyúrfi, már ott állott előtte egy megterített asztal mindenféle drága jó ételekkel. Hozzá is látott a kicsi királyúrfi emberségesen, aztán lefeküdt a puha fűbe, s addig föl nem kelt, amíg a nap a hasára nem sütött. Akkor tovább indult, s addig ment, mendegélt, amíg egy akkora nagy hegyhez ért, hogy annak sem a végét, sem a hosszát, sem a tetejét nem lehetett látni. Nézett jobbra, nézett balra, nézett fölfelé, kerülgette a hegyet erre is, arra is, de csak nem tudá módját ejteni, hogy valamiképpen átjusson rajta, olyan magos s olyan meredek volt az.

De addig s addig keresgélt, hogy egy likra talált, mely bevezetett a hegybe. Beindult ezen a likon, de alig ment egy jó puskalövésnyire, olyan erős sötétségbe jutott, hogy sem előre, sem hátra nem tudott mozdulni. Nyúl a zsebibe, hogy gyufát vegyen elé, s amint gyufa után keresgélt, kezébe akadt az óra, s elévette.

- Mit parancsolsz, lelkem édes jó gazdám? - szólalt meg ismét az a csodalélek.

- Azt parancsolom - szólt a királyúrfi -, hogy nekem valahonnét világhosságot szerezz.

Ahogy kimondta a parancsolatot, már a kezében volt egy szál égő milligyertya, s annak a világánál mendegélt tovább. Ment beljebb, beljebb, s egyszerre csak szélesedni kezdett a lik. Ott egy házat talált. Benyit a házba, s ott meg egy öreg törpe embert talál. Köszön illendőséggel:

- Adjon isten jó napot, édes apámuram. Hát hogy van, hogy szolgál a drága egészsége?

- Adjon isten - felelt a törpe. - Én jól vagyok, hanem ki vagy te, s miféle járatbéli ember, hogy itt jársz, ahol még az egér se jár?

Elpanaszlá a királyúrfi nagy keservesen az ő szomorú sorsát, hogy megesett rajta a törpe ember szíve. Biztatta, vigasztalta, hogy egyet se búsuljon, mert ő éppen olyan helyet szerez neki, amilyent elhagyott. Aztán elbeszélte, hogy van a hegyen túl egy hatalmas, de jószívű király, annak is csak egy fia volt, de az is odaveszett a háborúba.

Ha már mostan ő odamenne ahhoz a királyhoz, akit majd megöl a bánat, s azt mondaná, hogy ő az az elveszett fiú, a király se búsulna többet, s ő sem lenne a világ vándora.

A királyúrfi vállalkozott erre, a törpe pedig jól a szájába rágta, hogy mit mondjon a királynak:

- Mondjad, hogy Pálnak hívnak, hogy hét esztendeje mentél el hazulról, s azért nem írtál levelet, mert fogságba estél, de olyan nehéz fogságba, hogy sem levelet írnod, sem szóval üzenned nem lehetett. Még azt is kérdezd meg, hogy él-e még az a három leánykatestvéred, akiket életben hagytál volt elmeneteledkor.

Megköszönte szépen a királyúrfi a jó tanácsot, elbúcsúzott a törpétől, s azzal elindult kifelé a hegyből. Amikor kiért, elévette az óráját, s azt parancsolta a léleknek:

- Vigy engem ezen a hegyen túl ahhoz a királyhoz, akinek csak egy fia volt, s az is a katonaságba veszett.

- Jól van, lelkem édes jó gazdám - mondá a lélek -, csak hunyd be a szemedet.

A királyfi behunyta a szemét, s érezte, hogy a lába nem éri a földet, s repül, mint a gondolat. De nem sokáig tartott ez, ismét földet ért a lába, s ekkor a lélek azt mondta:

- Most már nyisd ki a szemedet!

A királyúrfi kinyitotta, s szétnézett. Hát - láss csodát! - még az apjájánál is gyönyörűbb palota kapujában állott.

Amikor jól körülnézegette a palotát s a tájékát, benyitott a kapun, s egyenesen a királyhoz ment. Bezzeg nem sokat konfundálta magát, hanem egyenest a nyakába borult a királynak, ölelte, csókolta, hogy így drága édes jó apám s úgy felséges apámuram, éppen hét esztendeje nem láttalak, s már azt gondoltam, hogy többet meg sem látlak ez életben.

A király ámult, bámult, nézte a fiút tetőtől talpig, szembe, hátba, mindenképpen, de csak nem ismert benne a tulajdon édes fiára. Hanem ez minden kérdésre úgy megfelelt, hogy a király nem gyanakodott többet, s nagy örömeiben olyan dárídót csapott, hogy még a román pap

is borral ette a puliszkát, nem pálinkával, s még a sánták is tánkra kerekedtek.

A királykisasszony mind a három élt, s a királyúrfi gondolta, hogy jó volna valami szép ajándékkal kedveskedni a „testvéreinek”. Elévette az óráját, s megparancsolta a léleknek, hogy a három leánynak olyan három aranyvirág bokrétát hozzon, amilyent még emberi szem nem látott. Nem telt belé egy óra, ott volt mind a három aranyvirág bokréta. Külön-külön elküldötte a három kisasszony szobájába, úgy, hogy egyik sem tudott a másikéről.

Na, telik-múlik az idő. Egy este nagy bál volt a királyi palotában, s a legkisebb királykisasszony azt a szép aranybokrétát tűzte föl a mellére. Hát olyan ragyogó fényesség lett egyszerre, hogy akár el is lehetett a gyertyákat oltani. Az idősebb királykisasszonyok nem hozták el a magukét, s mind a kettő azt hitte, hogy az övét lopta el a testvérük. Rátámadtak, hogy adja vissza a virágjukat.

- De bizony nem adom én - mondta a kicsi királykisasszony -, ha nektek is van ilyen, hozzátok el, bizonyosan ott van, ahová tettétek.

Elszalad erre mind a két lány, s csakugyan egy-egy aranybokrétával tértek vissza. De már ekkor olyan fényesség támadt, hogy ennél még a nap sem világíthatott fényesebben.

Híre kerekedett ennek az egész országban, mindenki csak a csodálatos aranybokrétákról beszélt. A király nem győzte eleget dicsérni a fiát, hogy még rabságában is a testvéreire gondolt, s olyan takarékos tudott lenni, hogy három aranybokrétát vásárolhatott. Hanem a hopmester fejét csóválta, s azt mondta a királynak:

- Már, felséges királyom, meg ne haragudjon, de ebben valami ördögösség van, s én fogadok, hogy ha felséged azt parancsolja, hogy a felséged palotájától az én palotáig holnap reggelre aranyhidat építsen, ezt is megcsinálja a herceg.

Kikacagta a király a hoptesterét, de az addig erősködött, hogy utoljára is megígérte, próbát tesz a fiával. No, eléfogta a király a fiát, s elmondta, hogy mi az ő kívánsága. Öreg ember, de szereti a szépet, s azt gondolta, hogy ő mint világlátott ember talán tudná a módját, hogyan lehetne egy aranyhidat építeni.

Azt mondta a királyúrfi, hogy csak várjon reggelig, addig nem mondhat semmit.

Amikor aztán elváltak egymástól, a királyúrfi elévette az óráját, s elmondta a léleknek, hogy mi a király kívánsága.

- Sebaj, lelkem édes jó gazdám - mondá a lélek -, reggelre meglesz a híd.

S meg is lett. De olyan szép, olyan ragyogó, hogy amikor a király fölkel s kitekintett az ablakon, majd hanyatt esett nagy csodálkozásában.

Mindjárt hívatta a fiát, s azt mondta neki:

- Na, ezt jól csináltad, fiam. Hanem ha ilyent tudsz, akkor tudsz te többet is. Ha holnap reggelre hét kontignációs palotát nem építesz csupa színaranyból, s az a palota nem egy vékony gyémántlábon áll, fejedet véte-tem!

A király csakugyan azt gondolta, hogy ezt a fia nem tudja megcsinálni, s már örült is neki, hogy megöletheti, mert attól félt, hogy az ördögösségével még a pokolba juttatja. A királyúrfi maga sem hitte, hogy a csodaléleknek annyi lelke legyen, hogy ilyen palotát tudjon építeni, de azért mégis megmondta neki, hogy mit kíván a király. Azzal lefeküdt, s reggel fölkel. Hát aztán nem állott-e az ablaka előtt a hét kontignációs palota!? Csak hogy meg nem ölte a csodálkozás. Hát még a királyt! Föl kellett mosdatni hideg vízzel, úgy elájult a nagy csodálkozástól.

Hanem a királynak még mindig nem volt elég a csudából. Másnapra már az aranypalotához való udvar kellett. Amikor ez megvolt, olyan kertet kívánt, melyben még a legkisebb fűszál is arany meg gyémánt legyen. Erre három napot adott.

Jól van – gondolta a királyfi –, megcsinálom ezt is, de ha még ezzel sem éri be, úgy itthagynom...

Mert eddig is csak a kicsi királykisasszony kedvéért maradt itt. De amíg a kertre került volna a sor, a hoptermester azt ajánlotta a királynak, hogy menjenek vadászni, s vigyék el a herceget is, mert emlékszik, hogy a háború előtt igen szerette a vadászatot. Mindjárt el is határozták, hogy vadászni mennek. De mielőtt kiindultak volna, azt mondta a hoptermester a királyúrfinak, hogy jó volna, ha azt a szép órát itthon hagyná, mert az erdőben még könnyen elromolhatnék, s itt aztán nincsen olyan mestere, mint külső országban, aki megreperálja. A királyúrfi megfogadta a tanácsot, s az órát a szobájában hagyta. Hanem alig értek az erdőbe, a hoptermester, aki megleste egy éjen a királyúrfit, amint az órájával diskurált, hazaszökött, bemászott az ablakon a királyúrfi szobájába, elvette az órát, s felnyitotta. Az a lélek most is elészökött, de a kérdése más volt. Azt kérdezte:

– Mit parancsolsz, te tolvaj, rabló gazdám?

– Azt parancsolom, hogy vigy olyan helyre, ahol még a szél is ritkán jár, s egégnél egyéb nem jut oda.

Egy szempillantás alatt ott volt a hoptermester a királyúrfi órájával együtt, ahol kívánt lenni.

Hazajön este a királyúrfi a vadászatból, megy a szobájába egyenest, s először is az óráját keresi. Keresi, de nem találja. Fölfordít, tűvé tesz mindent, de hiába: óra nincs! Nincs, nincs!

Hej, megszomorodik a királyfi! Hát ő már most mit csináljon óra nélkül? Vége az életének, ha hirtelen odébb nem áll.

Amíg valaki észrevehette volna, el is szökött a palotából, s ment, amerre a szeme látott.

Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ment, kérdezősködött mindenfelé, de csak nem akadt a nyomára ennek a drága kincsnek. Nyolcadnap, éppen naplementekor egy kis házikóhoz ért. Benyit oda. Hát ott éppen a Nap lakik maga, s éppen akkor akart lefeküdni. Jó estét köszön

illedelmesen, engedelmet kér, hogy ilyen későn hábor-
gatja.

- Hát mi járatban vagy, fiam? - kérdi tőle a Nap.

Elémondja, hogy egy ilyen meg ilyen hopmestert keres.

- Ó, édes fiam - felelt a Nap -, én csak keletől nyugot
felé járom meg a világot, de akit te keresel, arra nem járt,
mert akkor én bizonyosan láttam volna. Hanem ide nem
messze lakik a Szelek királya, az ő fiai mindenfelé meg-
járják a világot, bizonyosan tud a te hopmesteredről.

Megköszönte a királyúrfi a jó tanácsot, nyugodalmas
jóccakát kívánt a Napnak, s azzal ment a Szelek királyá-
hoz. De ez is csak azt mondta, hogy sem ő, sem a fiai nem
láttak ilyenféle hopmestert, s bizonyosan olyan helyre
bújt el, ahová a szél is csak nagy ritkán kalandozik el.
Talán az Egerek királya tudná útba igazítani.

Ment az Egerek királyához. Az Egerek királya mindjárt
összeparancsolt valamennyi egeret, s megkérdezte, hogy
nem láttak-e ilyen s ilyen hopmestert. Essék ki a szeme,
ha látott - azt felelte valamennyi.

Már nagy búsán vissza akart fordulni a királyúrfi, ami-
kor elésántikált egy sánta egér. Kérdi az Egerek királya
ezt is, hogy nem látott-e egy hopmestert?

- De bizony láttam - felelt a sánta egér -, éppen onnét
jövök, de a föld alatt, egy olyan kőbarlangban s olyan szűk
likban lakik, hogy még én is csak szűken férek be.

Megörült a királyfi, s kérte az egeret, hogy csak vezesse
el őt a barlanghoz, majd csak kieszelnek ott valamit.
Odaértek a barlanghoz, s ott elkezdettek tanakodni, hogy
mármost mitévők legyenek. Utoljára is azt határozták,
hogy az egér bebújik a likon, s amíg a hopmester alszik,
elrágja az óraláncot, s kihozza az órát a királyúrfinak.

Jó félóra múlva már jött az egér az órával, s a királyúrfi
ezért annyi gabonát hozatott a lélekkal, hogy az egér
egész életére urasan megélhetett belőle. A hopmestert
ott hagyták a barlangban, hol se nem élt, se nem halt, s
ahonnan a maga emberségéből soha ki nem szabadulha-
tott. Visszament most a királyúrfi a második apja udvará-

hoz, s hát azt éppen akkor temetik! A királyságot a legkisebb leányára hagyta, mert ez volt a legügyesebb. Még jóformán el se földelték a királyt, a két idősebb leány két királyfihoz ment férjhez, ő pedig a legkisebbet kérte meg. Közbe legyen mondva, megvallotta, hogy ő nem testvére a királylányoknak, s csak a törpe tanácsára, hogy megvigasztalódjék, adta ki magát a király fiának.

De hiszen nem kellett sokáig kérni a legfiatalabb királykisasszonyt. Hamarosan deszkát vettek, padot, asztalt „nyúztak”, s egyszerre olyan három lakodalmat csaptak, hogy talán még máig sincsen vége.

A VILÁGSZÉP LEÁNY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás tengeren túl, nem is igen messze, csak egy kicsit lefelé, osztég egy kicsit felfelé, volt egyszer egy szegény ember. De ez sem sokáig volt, mert egyet gondolt, s megholt. Ha megholt bizony, hát el is temették, az Isten nyugtassa meg, ítéletnapkor úgyis majd feltámad – ugye, gyerekek? Volt ennek a szegény embernek felesége is, de az is megholt. Nem érheték, szegény fejük, gyönyörűségít egy pár gyermeküknek. Fiú volt az egyik, leány a másik. De aztán volt, amilyen volt a fiú: ügyibevaló derék egy szál legény, de a leány olyan szép vala, hogy egész vidék csudájára járt, s nem is hívták másként, csak világszép Julisnak. Gondolja magában a legény: én bizony nem nézem, hogy a testvéremnek csudájára járjanak, mert attól ugyan éhen halhatunk, hanem elindulok valamerre szerencsét próbálni. S ugyan jól gondolá, mert az apja nem hagyott rá egyebet: hat ökörnek kötelét s három vasvilla nyelét.

Nem is sokat hányja-veti, elindul világgá, s magával viszi a világszép testvérét is. Mennek, mendegélnek hegyen-völgyön által, s amikor egy nagy rengetegnek a túlsó szélire érnének, hát egy nagy-nagy várost látnak.

– Hé, de nagy mahomet város ez, hékám – szólal meg a legény –, ez bizonyosan a király városa! Már, hallod-e, húgom, én téged nem viszlek oda, mert attól félek, hogy aztán soha meg nem látlak ez árnyékvilágban. Hanem amoda van egy odvas fa, bújj belé. Én bémegyek a városba, szógalatot keresek, s mindennap eljövök ide háromszor, s enned hozok.

Sírt a világszép leány, hogy neki odvas fában kell lakni, de a bátyja addig mondá, hogy így, hogy úgy, sok rossz ember van a nagy városban, ki tudja, ki vet szemet a szépségre, keserves könnyek közt elbúcsúzóik, s bebújt az odvas fába, a legény pedig bément a városba. Egyenest

a király udvarába ment. Bémegy a királyhoz, szerencsés jó reggelt kíván neki mindközönségesen egész családjával, s azt mondja:

- Felsőges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, fogadjon bé engem pulykapásztornak, mert Isten Krisztus úgy segít, meg nem bánja!

Azt feleli erre a király:

- Éppen jó órába jöttél, te szegény legény, mert most csaptam el a pulykapásztort. Itt a kezem, nem disznóláb, légy te a pulykapásztor ezután!

Azzal megírják a kontraktust, s annyi!

Telik-múlik az idő, a legény hűségesen őrizte a pulykákat, de nem felejtkezett meg a testvéréről, s mindennap háromszor enni vitt neki. Egyszer azonban beállít a királyhoz, s azt mondja:

- Felsőges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, én meguntam a pulykapásztorságot, szeretnék cepők-pucoló lenni.

Nagyot kacag a király, s azt mondja:

- Mit akarsz, te szegény legény? Cepőköt pucolni? Hiszen még a talpát sem tudnád megpucolni!

- Nem-e? - feleselt a legény -, mindjárt megmutatom.

Azzal egy minutára úgy kipucolt egy pár cepőköt, hogy a király meglátta magát benne, akár egy földig tükörben.

A királynak úgy megtetszett a legény, hogy egyszeribe cepők-pucolónak tette.

Megint csak telik-múlik az idő. Egyszer csak hallja a legény, hogy a király házasodni készül. Bémegy a legény, s elémondja:

- Felsőges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, tudok én felségednek olyan leányt, amilyen szép nincs több kerek ez világon. De aztán mondom, felsőges királyom, olyan szép ez a leány, hogy most is rengeteg erdőben, odvas fában lakik, nehogy valaki megcsudálja. De még azt is mondom, felsőges királyom, hogy olyan szegény, de olyan, hogy nincs egyebe a világszép-séginél.

Hej, szerelmes Jézusom, csak úgy szikrázott a király szeme már a legény beszédjére is a nagy szerelemtől. Tüstént megrendelte, hogy készítsenek elé hat bársonyfolyó hintót, s vegyenek elé drága aranyköntöst a jövendőbélinek. Amennyi herceg volt a király udvarában, mind hintóba üle, s úgy menének a rengeteg erdőbe a világszép leányért. A király hintáján ült a cepőkpucoló, az komandérozta, hogy merre hajtsanak.

No, megérkeznek a helyszínére. El a legény az odvas fához, kiszólitja a leányt, s mondja a királynak:

- Ez az a leány, felséges királyom.

De bezzeg elveszett-e a királynak, de még a hercegeknek is a szemük világa, amikor meglátták a világszép leányt! Amikor pedig az aranyos gúnyába öltöztették, akkor csakugyanvalóst nem láttak semmit. A királynak úgy elment a kurázsija, hogy nem is mert egy hintóba ülni ezzel a szépséges szép asszonyi állattal. Feltámbolygott a hintájába, s a legénynek csak annyit tudott kiáltani:

- Hozd haza, s úrrá teszek!

Felülteté a legény a testvérét az utolsó hintóba, s azzal elindultak hazafelé. Amint az erdőből kiérnének, arra megy egy vénasszony a leányával, s megszólitja a legényt:

- Állj meg, te legény, végy fel a hintóba, s jótétel helyébe' jót várj.

A vénasszony is rusnya volt, a leánya is rusnya, a legény azt felelte, hogy majd bornyúnnyúzó nagypénteken!

De a vénasszony addig istenkedett, hogy így, hogy úgy elfáradtak; hogy az isten megáldja harmad-negyedízigen: meglágyult a legény szíve, s felvette a vénasszonyt leányával együtt. A testvére is azt mondta:

- Csak vedd fel, azért, hogy most királyné lettem, nem vagyok olyan kényes.

Hát jól van. A vénasszony s a leánya nagy pirimókosan felültek, éppen szembe a királynéval, a legény pedig tovább hajtott. De közmént legyen mondva, a hintó borított volt, s a legény nem látott be. Egyszer csak megszólal a vénasszony:

- Felsőleges királyné, az a köntös nem áll jól, vesse le, s én szebbet s jobbat adok helyette.

Elhiszi a királyné a vénasszony beszédjét, s leveti a köntöst, de abba' a minutába a vén boszorkány kiszúrja mind a két szemét a királynénak, az aranyos ruhát a rusnya leányára adja, a királynét pedig belédobja a Dunába. (Mert éppen ott folyt a Duna, úgy láttam, mint ma.)

Na, megérkeznek a király udvarába, megy a legény, hogy levegye királyné hűgát a hintóból. Haj de - édes Jézus Kirisztus (adj egy kicsi spiritust) - szinte kétségbeesik, amikor látja, hogy elrusnyult az ő világszép testvére. Mondja neki:

- Jaj, szerelmes Jézusom! mi lelt, hogy így elrusnyultál? Most bizonyosan megöl a király engem.

Haj, csakugyan megharaguvék a király erősen, a legényt mindjárt elevenen kőfal közé rakatta, a rusnya asszonynak azonba' hitet mondott. Gondolá, ha szerette szépségibe, nem veti meg rusnyaságába se. Hadd legyen a felesége, ha már ennyibe van, nem muszáj utána hordani a zsindelet. A világszép leányt pedig vitte a Duna vize, vitte nagy sebesen.

Volt a Duna partján egy ház, abba' lakott egy vénember s egy vénasszony. Azt mondja ez a vénember:

- Hallod-e, feleség, valami keservetes sírást hallok.

- Nézzen ki, hallá-e - monda a vénasszony -, én is sírást hallok.

Kimegy a vénember, s hát éppen abb' a minutába a Duna olyan szép leányt vetett ki a partjára, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Odamegy a vénember, nézi, nézi, s hát az a szépséges szép leány mind a két szemére vak. Sírt a leány keservetesen, s ahogy sírt, a könnyéből gyémántgyöngyök lettek a nyakába, s a karjába arany karperec. Bévezeti a vénember a házba, s ott elpanaszolja a világszép leány: hogy s mint bántak vele.

- Ne búsulj, te világszép leány - mondá a vénember -, addig nem lesz megnyugodásom, amíg szem helyett sze-

met nem talállok neked. Csak add ide a gyémántgyöngyöt s az arany karperecet, a többit én eligazítom.

Eleget mondá a leány, hogy az hiábavalóság, a vénember elvette a gyöngyöt s karperecet, s elindult világgá. Ment országon-világon keresztül, árulta a gyöngyöt s a karperecet mindenfelé, de mindenütt kikacagták, mert akármennyi pénzt ígértek, oda nem adta. Váltig azt hajtotta: két szemem alól az Istennek sem adja! Ment, ment a vénember, s bement a király udvarába, a világcsúf királynéhoz. Kínálja ennek is a drága portékát. Ígért érte két zsák aranyat, de a vénember csak azt mondta: két szemem alól az Istennek sem adja! Ott volt a vén boszorkány is, az is beleszólt a vásárba. Azt mondja nagy csúfondárosan:

- Hát add az Istennek, bolond vénember, senki sem bolond, hogy a szemét kivájja neked!

Oda suttint erre a világcsúf királyné az anyjának:

- Adjuk oda a világszép leány két szemét, úgyszincs reá szükségünk.

- A' bizony igaz, az éppen jó lesz ennek a vén bolondnak.

Azzal csak elékeresik a világszép leány két szemét, s odaadják a gyöngyért meg a karperecért.

Aj, volt öröme a vénembernek! Úgy futott haza, mintha éppen a szemét vették volna ki. Tüstént visszatette a helyére a világszép leány szemét, s ez még százszorta szebb lett, mint amilyen volt.

No! telik-múlik az idő, hát egy reggel hiába várják a világszép leányt, nem jó ki a kicsi szobájából. Benéznek az öregek, s - uram Jézus, ne hagyj el! - a világszép leány ott fekszik az ágyban, fehér ruhában. Mennek az ágyhoz, hát a leány szívébe egy kés van ütve.

- Jaj, jaj, ki ölé meg, ki ölé meg?

Sírtak az öregek s búsultak, hogy szinte fölveté a nagy búbánat! De mit csináljanak? Ha meghött, el kell temetni. Vettek neki szép üvegkoporsót, belefektették, aztán kivitték a kápolna mellé, s ott letették.

A király éppen arra járt vadászni. Mondja a szolgája:

– Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, amoda a kápolna mellett egy üvegkoporsóban olyan szép leány fekszik, amilyent még nem láttam világéletemben.

Odamegy a király, nézi, nézi a halottat, s hát annak a szeme egyszerre csak kinyílik. Hej, megörvend a király, hiszen ez a világszép leány! Az a! Tüstént hazaküldi a szolgát hintóért. Azzal fel akarja a leányt emelni, de ez azt mondja:

– Felséges királyom, én addig fel nem kelhetek, amíg ezt a kést a tulajdon testvérem ki nem húzza a szívemből.

Utánakiált a király a legénynek, hogy szabadítsák ki azt a legényt, akit kőfalba temettek, s hozzák el azt is. Hazafut a szolgál, egy minutára elduvasztják a kőfalat, a szegény legényt hintóba ültetik, s mint a sebes szél, úgy hajtottak a kápolnához. A legény egyszeribe kihúzta a kést a testvére szívéből, s az most még ezerszerre szebb lett. Hazafelé mentökben elbeszélte a világszép leány mindent, s amikor megérkeztek az udvarba, a király nagyot kiáltott:

– Ki a házból, boszorkányok!

Bezzeg, lett-e haddelhadd! A vén boszorkányt a leánnyal együtt kilenc-kilenc darabra vágták s kitették a vár kilenc kapujába. A király pedig nagy lakodalmat csapott. Bor, pálinka elég volt, cenegecobók, rigófüty még több, de istenadta ember volt, aki egy kalán levest kapott. Én kaptam egy cseppedős cseppet, azt is a Tót Miska fejére loccsintottam. Azért olyan kopasz szegény feje. Aki nem hiszi, járjon utána.

SZÉP CERCERUSKA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás tengeren túl, kidőlt kemencének bédólt oldalába', volt egyszer egy szegény özvegyember, s annak két szép leánykája. De olyan szépek voltak ezek a leánykák, hogy királykisasszonyoknak is beillettek volna. (Be a', ha mondom, úgy láttam, mint ma.) Éppen a szomszéd-ban lakott egy özvegyasszony. Azt mondja egyszer a nagyobbik leánykának, Cerceruskának:

- Hallod-e, te Cerceruska, mondd meg a te édesapád-nak, vegyen feleségül engem, s én aztán titeket tejbe-vaj-ba fürösztgetlek.

Megörült Cerceruska, mondja az apjának, hogy mit üzent a szomszédasszony. Az özvegyember bizony nem is vár két üzenetet, feleségül veszi a szomszédasszonyt.

No! volt-e víg élet egy hétig, kettőig? De ez csak egy hétig, kettőig tartott. A szegény leánykák már a harmadik hétben többször kaptak verést, mint enni. De ők ezt nem tűrik, inkább világgá mennek. Megegyeztek, hogy elmennek az erdőbe eprészni, s többé vissza nem térnek. Mikor felkészülődtek, s kívül voltak a kapun, a gonosz mostoha utánuk kiáltott:

- Az Úristen engedje meg, hogy amiféle állat lábanyomából isztok, olyanná változzatok!

A kisebbik leányka nem hallotta az átkot, de igen Cerceruska, s mikor az erdőbe értek, ugyancsak a lelkére kötötte, hogy ne igyék semmiféle állat nyomából, akár-mennyire megszomjúhozzék.

De eprészés közben a két leányka elbódorgott egymástól, s a kisebbik csak nem tudá eloltani a szomjúságát eperrel, nekidült egy őz lába nyomának, ivott abból, s - Uram Jézus, láss csodát! - mindjárt őzzé változott!

Egyszer csak keresi Cerceruska mindenfelé a testvérét, kiáltozza, de nem találja, nem veszi semmi hangját. Sírt Cerceruska keservesen, hogy csak úgy zengett belé az

erdő. Amint így bolyongálna keserves sírással, meglát egy kicsi őzecske. Hát az a kicsi őzecske úgy nyihog, úgy fut őhozzá! Nyalja, csókolgatja. Jaj, szerelmes Jézusom, az az ő testvére!

Sírt Cerceuska még keservesebben, aztán megölelte az őzecske, s úgy vezette keresztül az erdőn. Mennek, mendegélnek, s egyszer csak Cerceuska egy vadászt vesz észre, amint kopójával jó az úton szembe velük.

Haj, de megijed szörnyűségesen! Most ha az a vadász meglátja, bizonyosan meglövi az ő testvérét. Néz erre, néz arra, hogy hová rejtőzzék el. Meglát félre az úttól egy szénaboglyát, s szépen oda behúzódnak. Alighogy elhelyezkednek, hát jön a vadász kopója, kezd a boglya tövében szimatolni, s a likhoz dugja az orrát. Azzal hirtelen megfordul, visszafut a gazdájához, s csak egyre ugrál reá, s elkezd keservesen vinnyozni, mintha éhes lett volna. A vadász kivesz a tarisznyájából egy darab kenyeret, odadobja a kopónak.

Usdi neki, vedd el magad! Úgy elszalad a kenyérral, mintha ostorral kergették volna. A boglyához futott, a kenyeret beadta Cerceuskának, s aztán ismét visszafutott a gazdájához, s vinnyozott keservesen. A vadász másodszor is vetett kenyeret neki, s a kopó most is elfutott azzal. De csakhamar visszafordult, s harmadszor is kenyeret kért.

- Megállj - mondá a vadász -, adok harmadszor is, de most már megnézem, hogy hová viszed a kenyeret, mert nem hiszem, hogy magad ennéd meg.

De, szerelmes Jézusom, bezzeg elállott a szeme-szája a vadásznak, mikor látja, hogy a boglya aljából egy szép növendékleány s egy őzecske dugja ki a fejét!

Megijedt Cerceuska szörnyűségesen, hogy vége őneki s az ő testvérenek. Meglövi az a vadász, bizonyosan meglövi. Odakiált a vadász:

- Hát te ki vagy, mi vagy, hogy kerültél ide, szépséges szép leányka?

Azt felelte Cerceuska:

- Megmondom, ha nem bántja ezt az őzecskrét, édes vadász bácsi!

- Csak jertek ki, jertek, ne félj, nem bántlak.

Erre Cerceruska kibújt a boglya alól, s vele a testvére is. Elmondta, hogy ki s mi ő meg ez a kicsi őzecske.

Azt mondá a vadász:

- Ne búsulj, ne sírj, te szép leányka, én vagyok Fejérország királya, elviszlek az udvaromba belső leánynak a feleségem mellé. A testvérednek is jó dolga lesz, külön kertben tartom, nem lesz semmi bántódása.

Azzal elmentek haza, a király palotájába. Cerceruskából belső leány lett, az őzecskrét pedig olyan kertbe zárták, ahol csupa aranyfák voltak, s azokon mind aranymadarak énekeltek éjjel-nappal.

Közbe legyen mondva, s minden ember jól megjegyezze, a fejér király még egyesztendős házas sem volt. De - Szűz Mária ne hagyj el! - a királyné nem hiába volt a fekete király leánya, olyan csúnya fekete volt, mint a rút idő. Hiszen egyéb sem kellett a királynénak, hogy ilyen szépséges szép leányt hozzanak belső leánynak! Egy napig, kettőig csak elnyomta a mérget, de azután eléállott, s azt mondta az urának:

- Hallá-e, kijed, eltakarítsa innét ezt a leányt, mert nem áll ennek a keze semmiféle dologra.

De a király azt felelte:

- Ha nem áll, annyi, akkor ne dolgozzék.

Telt, múlt az idő. A király egyszer egész udvarával elment vadászni, s csak a felesége meg Cerceruska maradtak otthon. A gonoszlelkű királynénak sem kellett több. Szép, simánda szavakkal elhitta Cerceruskát abba a kertbe, hol a kicsi őzet tartották. Volt ebben a kertben egy feneketlen tó. Amint ennek a partjához érnek, azt mondja a királyné:

- Nézz belé, Cerceruska, nézd, milyen szép vagy.

Cerceruska belenézett a tóba, s a királyné nagy hirtelen beletaszította. Látta ezt az őzecske, nyihogott keservesen, de a királyné azt mondta:

- Nyihogj, nyihogj, csak ne beszélj!

Hazajön a király, s kérdi:

- Hol van Cerceruska?

Hímezett-hámozott a királyné, hogy ő bizony nem tudja. Talán nem tetszett neki a jó élet, s elszökött az udvartól.

Egyszerre a királyné nehéz beteg lesz. Azt mondja az urának, hogy vétesse ki a kicsi őznek a szívét meg a máját, rántassa meg neki, mert egy ősz ember azt mondotta neki ma éjjel álmában, hogy addig meg nem gyógyul, míg annak a kicsi őznek a szívét s a máját meg nem eszi.

Eleget mondta a király, hogy álom s esős idő, de a királyné erősen rászegődött, s nem hagyott békét neki. Gondolja a király, elmegy vadászni, ló egy őzet, s majd annak a szívét s a máját megsütteti. Az őz csak őz, mind egyforma szíve s mája van. Hanem míg a király odajárt, a királyné fölkelte (nem volt annak a gonosz asszonynak semmi baja sem ezen a világon), mészárosot hívatott, s elmentek a kertbe, hogy megöljék az őzecskeket. Meglátja a szomorú kis állat a királynét s a mészárosot a nagy késsel. Mindjárt tudta, hogy ezek az őz életére törnek. Hiába csalogatták mindenféle jóval, úgy nyargalt körül a kertben, mintha a szemét vették volna ki. Eközben megjött a király, s egyenest a kertbe ment. Hát az őzecske éppen a feneketlen tó szélén áll, s mind azt mondja:

Kelj ki, édes Cerceruskám,

Tónak fenekéből,

Nagy halnak beléből!

Fenik a kést gyenge bőrömnnek,

Mossák a réztányért piros véremnek!

Hallja ezt a király, mindjárt összekiabálja az egész udvar népét, a feneketlen tót kimerette, a nagy halat kifogatta, s kivágták belőle Cerceruskát.

S hát láss csudát! Cerceruska élt s még százszorta szebb volt, mint annak előtte. A kis őzecske örömeiben keresztülbucskázott a fején, s ismét leányka lett belőle. Haj, de előnté-e a mérge a királynét! Még szólni sem tudott,

megpukkadt a nagy méregtől. A királynak is csak ez kellett. Az ármányos asszonyt beledobatta a feneketlen tóba, s még aznap feleségül vette a szép Cerceruskát. Éppen hét álló hétig tartott a lakodalom. Akkor a fiatal pár dióhéjba kerekedett, s a Küküllőn leereszkedett. Holnap legyenek a ti vendégeitek.

A PAPUCSSZAGGATÓ KIRÁLYKISASSZONYOK

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, hetedhét országon túl, az Óperenciás tengeren innét, volt egyszer egy király. Ennek a királynak három leánya volt, egyik szebb a másnál; szép, mint a ragyogó csillag, mind a három. De nagy vala az ő búbánatja – halljátok, gyerekek –, mert ez a három leány minden áldott éjen eltűnt a palotából, s csak reggelre kerekedtek haza. Hol voltak, merre jártak, nem tudható senki lélek. Csak annyit tudott a király is, hogy a leányok mindennap újdonat új papucsot húztak a lábukra, s mikor másnap reggel hazavetődtek, a drága papucs miszlikbe volt szakadva.

Hej – szegény világ, vetett ágy! –, búsult a király, csak-hogy föl nem veté a bánat s a keserűség. Szégyellte is erőt a dolgot az ő népe előtt, mert bizony jót nem gondolhatnak a leányok erkölcséről. A sok drága papucsot még csak felejtette, pedig már a kincseskamrának is fenekére járt. „No! ez így nem maradhat sokáig” – gondolá magában a király. Fogta magát, s kurzust küldött az egész országba, hogy aki meg tudja neki mondani, hova szöknek éjjelenként a leányai, annak adja a három közül egy leányát s vele fele királyságát. De úgy fogjon akárki ebbe az espionkodásba, hogy karóba húzatja a fejét, ha ki nem deríti az igazságot.

De bezzeg, ahogy bejárja a kurzus az országot, csak úgy omlott a sok szép dalia legény mindenfelől a király udvarába. Minden éjjel egy állott estrázsát a királykisasszonyok szobája előtt, de – hogy esék a dolog, hogy nem, azt már a jó Isten tudja – mikor tizenkettőt ütött az óra, erős szél lebbenté meg az estrázsát, azzal leesett a lábáról, a küszöbön végigterült, s azok a gonosz királykisasszonyok még jól összevissza rugdosták, s úgy illantak el.

Már éppenséggel kilencvenkilenc legénynek a feje került karóba. Elkövetkezik a századik nap, s úgy estefelé

beállít egy szegény szolgálégy a királyhoz. Hej, derék szép egy legény volt ez, olyan, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. A legkisebb királykisasszony éppen kihajolt az ablakába, mikor a szegény legény az udvarba ért; még a könnye is kicsordult, mikor elgondolta, hogy ennek a szép legénynek is karóban lesz a feje holnap.

Bémegy a legény a királyhoz, s elémondja, hogy miben fáradozik.

- Jól van - mondá a király -, te már a századik vagy, aki szerencsét próbál, hát csak állj oda éjjel te is, ha csak ugyanvalóst meguntad az életedet.

- Már, felséges királyom - mondá a legény -, egy életem, egy halálom, de a szerencsét én is megpróbálom.

Azzal nyugodalmass jóccakát kívánt a királynak, kiment a tornácra, pipára gyújtott, s a királykisasszonyok szobája előtt haptákba állott.

Elkövetkezik éjfél, s hát, szerelmes Jézusom, olyan erős szél kerekedik, hogy a szegény legénynek csak kiüti szájából a pipát, s ő maga is úgy legördült a küszöbre, mint egy csutak, s olyan nehéz álom kerekedett a szemére, hogy még a nyújtópadra is fektethették vala szegény fejét.

Csak megnyílik az ajtó egyszeribe', s kilép a három királykisasszony. A legidősebb jót rúg a legényen, s azt mondja:

- Kilencvenkilenc legénynek karóban a feje, a tied lesz a századik.

A középső leány jól oldalba rúgja, s ugyanazt mondja. A legkisebb egy kicsit hátramaradt, s míg a nénjei előre haladtak, szépen lehajolt, s megcsókolta a szegény legényt.

Hát láss csodát! A szegény legénynek tüstént felpattant a szemepillája. A kicsi királykisasszony a nénjei után iramodott, a legény fölkelt, s szép csöndesen a leányok után sompolygott. Ezek, amint az udvar közepére értek, a földre tapintottak, s azt mondták:

- Nyílj meg, föld, urad parancsolja!

A föld egyszeribe megnyílt, a leányok leereszkedtek, de még a legény is utánuk! Csak ereszkedtek lefelé, s

mikor ismét földet értek, hát egy rézerdőben voltak. Csupa rézalma termett abban az erdőben. A szegény legény leakasztott egyet, s hát olyant csendül az erdő, hogy majd megsüketült belé.

Hátránéz a kicsi királykisasszony, s azt mondja a nénjének:

- Hé, leányok, én valamit hallék!

De a két nagyobb erre azzal felelt, hogy:

- Hátam mögött sötétség, előttem világosság! - s tovább iramodtak.

Most egy ezüsterdőbe értek, ahol csupa ezüstkörte termett. A szegény legény leszakasztott egy körtét, s zsebre dugta. Ismét nagyot csendült az erdő, s a kicsi királykisasszony ismét csak mondá:

- Hé, leányok, valamit hallék.

De a leányok ismét csak azzal feleltek:

- Hátam mögött sötétség, előttem világosság! - s tovább iramodtak.

Az ezüsterdőből az aranyerdőbe értek, ahol csupa aranyszilva termett, s a szegény legény itt is leszakasztott egy szilvát. Olyat csendült az erdő, hogy a föld is megrengett a nagy erős csendüléstől. A kicsi királykisasszony harmadszor is mondá:

- Hé, leányok, valamit hallék!

De a nénjei nem gondoltak vele, s csak azt mondták:

- Hátam mögött sötétség, előttem világosság! - s tovább iramodtak.

Kiérnek az aranyerdőből, s hát annak a szélén van egy rengeteg nagy fekete vár. Ebben lakott a fekete király. A fekete királynak három nagy legényfia volt, s a királykisasszonyok minden áldott éjjel ezekhez jártak vigadozni. Mert a fekete király országából annak, aki egyszer ott született, ki nem vala szabad mennie. Belopódzott a szegény legény a királykisasszonyok után, s nagy hirtelen bebújt a góc mögé, s onnan nézte a nagy vigaságot. Hej! - Szűz Mária, Szent József! -, az volt csak a tánc, ahogy ezek a királyúrfiak megforgatták a királykisasszo-

nyokat. No! nem hiába, hogy minden éjjel miszlikbe szakadt egy pár papucs!

Mikor már egy jó darabig nézte a táncot a szegény legény, kibújt a góc mögül, szép csendesen átalnyitott a szomszéd szobába, hol a fekete király famíliájával ebédelni szokott, s az asztalfiából kivett egy ezüstkálánt, egy kést s egy villát.

Azzal megfutamodott, s mint a sebes nyíl, úgy futott vissza a királykisasszonyok szobája elé. Elterült a küszöbön, mintha még mindig aludnék, s úgy várta a királykisasszonyok visszaérkezését.

Reggelre kerekedik az idő, s megérkeznek a leányok. A két idősebb most is jól megrugódta a szegény legényt, s azt mondák:

- Kelj föl, szegény bolond legény, készítsd a fejedet.

Fölkelt a legény, mintha nehéz álmából verték volna föl, jól kidörzsölte a szemét, nagyokat nyújtózott. Aztán bement a királyhoz, s pálinkás jó reggelt kívánt neki.

Csak elészede zsebéből a rézalmát, az ezüstkörtét, az aranyzilvát, a kést, kálánt, villát, s elbeszélé szép sorjában, hogy hol, merre járt, mit látott.

- No, te legény - mondá a király -, a szavamat megtartom, válassz magadnak a három leányom közül.

A szegény legény a legkisebbet választá. Akkor eléhivatá a király mind a három leányát, s nagy vallatóra vevé őket: hej, de bezzeg erősítették, hogy így s hogy úgy, sántuljanak meg, ha valahol voltak az éjen! Hanem mikor meglátták a rézalmát, az ezüstkörtét, az aranyzilvát, s meg a kést, villát, kálánt, mindent bevallának nagy könnyhullatás közt. A kicsi királykisasszony azonban még aznap megvigasztalódott. Hitet mondott a szolgálégénynek, aztán csaptak olyan víg lakodalmat, hogy híre ment hét országra. Hat hétig tartott, de hét hét előtt vége nem szakadt, s mit volt mit nem tenni az ifjú párnak: tojáshejbe kerekedtek, s a Küküllőn leereszkedtek.

Holnap legyenek a ti vendégeitek.

AZ ÉGIG ÉRŐ FA

Volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren túl, heted-hét országon vagy innét, vagy túl, de valahol volt egyszer egy öreg király. Fehér szakálla a földet seperte, s ha egyet lépett, kettőt botlott, olyan öreg volt ez a király. De akárhogy ránehezkedék az öregség, mégis szerette az életét, s ennél csak egyet jobban: az egyetlen leányát, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de nem a királykisasszonyra. Hiszen volt is kérője a szép királykisasszonynak annyi, hogy egymást verte le a lábáról a sok fényes herceg, s még király is akadt volna minden ujjára kettő. Az öreg király szerette volna is, nem is, hogy egyetlen leánya megpárosodjék, de ha arra gondolt, hogy talán elviszik az Óperencián is túl, s ő sohasem látja többé az életben, erősen elfacsarodott a szíve, s minden kérőnek azt mondta:

- Fialat a lány, nagyon ráérünk még arra.

A királykisasszony maga is úgy gondolta, hogy majd ráér még a férjhezmenetelre. Minden reggel kísétált kertjébe, s titkon keserves könnyeket hullatott, ha elgondolta, hogy kezeültette szép virágjait itt kell hagyni egyszer. Ki tudja, lesz-e az urának olyan gyönyörűséges, drága virágoskertje, s - hm! - aztán olyan fa, mely éppen az égig érjen, nincs az egész világon. Pedig az ő kertjében egy ilyen van.

Ahogy ezt mind elgondolná a szépséges szép királykisasszony, egyszerre csak erős nagy fergeteg kerekedik, s egy hirtelen forgósél úgy fölrepíti a levegőégbe, hogy híre-pora sem maradt a kertben. Mikor a nagy fergeteg elcsöndesedett, keresték a királykisasszonyt, tűvé tettek mindent, de nem találták.

Szegény öreg király, ha egyre meg nem botlik földig érő szakállában, egyenest a Dunának megy nagy búbána-tában.

Mit csináljanak, merre forduljanak? Na ezt bizonyosan a föld nyelte el. Az, a föld. Megnyilallott a nagy fergetegtől, s a szegény királykisasszony beléesett.

Telt, múlt az idő, s a királykisasszony csak nem került elő. Egy éjjel az öreg király azt látta álmában, hogy leányát az égisz fára repítette föl a fergeteg, mégpedig a kilencfejű sárkány várába, aki most magánál tartja, s feleségül veszi az ő egyetlen leányát. Meghiszem biz' én, csak hogy az égisz fának akkora levelei voltak, hogy egy levelén elfért volna egy ország minden cókókostól. Hát most azt lett volna jó tudni, hogy melyik levélen van az ő leánya. Na, ezt ugyan a jövőmondók sem tudták kitalálni.

Mit volt mit nem tennie, kihirdette hetedhét országban, hogy annak adja leányát s fele királyságát, holta után pedig az egészet, aki visszahozza a leányát.

Há'szen lett is fogantja a kihirdetésnek. Jöttek királyfiak, hercegek, grófok, mind megpróbálta, ha föl mászhatnék az égisz fára, de hiába, még a közepéig sem jutott egy sem: vissza kellett térülniök.

Búsult az öreg király, hogy szinte fölveté a nagy búbánat. Napokig nem beszélt senki lélekkel; azt hitték, hogy ez a bánat lesz a halála. Egyszer azonba' beállít egy kis kondásgyerek a király udvarából, s elmondja, amint illik:

- Felső királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, engedje meg, hogy másszak föl az égisz fára. Karóba kerüljön a fejem, ha vissza nem hozom a szépséges szép királykisasszonyt.

Nagy volt a királynak a bánatja, de azért akkorát kacagott, mikor hallotta a vakmerő beszédet, hogy a palota megrengett belé. Ott volt két herceg is, s azok már nem is tudtak kacagni, úgy elfogta őket az álmélkodás. Mit akar egy rongyos kondásgyerek, mikor ők, a dali hercegek, hiába próbáltak szerencsét. Az udvari bolond a király mellett ült, s vigyorgott, mint egy fakutya. Az öreg király ettől kért tanácsot:

- Mit szólsz ehhez, bolond?

- Azt, felséges királyom, hogy csapj el engem, s tedd meg udvari bolondnak ezt a kölyket.

- Bolond likból bolond szél fúj! - rikkantott most mérgesen a kondásgyerek. - Azért is megmutatom, hogy visszahozom a királykisasszonyt.

- Jól van - mondá a király -, eredj, de ha vissza nem hozod a leányomat, úgy essél le a fáról, hogy törjék ki a nyakad, mert különben a hóhérommal töretem ki.

Még csak azt kívánta a kondásgyerek, hogy a király ölesse meg a csonkaszarvú bivalyt, annak a bőréből csináltasson neki hét pár bocskort, amellé hét rend ruhát, s adasson hét hétre elemóziát.

Közbe legyen mondva, a kondásgyerek nem úgy bolondjába indult neki az égig érő fának. Volt a disznócsordában egy kicsi koszos malac, akivel a többi kondás nem törődött, csak egyedül ő mosta, kúrálta. Mikor aztán látta ez a kis malac, hogy senki fia nem tudja lehozni a király leányát, megszólította a kondásgyereket:

- Sok jót tettél velem, hallgass reám, meg akarom szolgálni. Tudod-e, hogy az égig érő fára még eddig senki sem tudott felmászni? S ha fel is másznának, mit érnének vele? Annyi levele van annak a fának, hogy ezredrészét sem tudná bejárni anyaszülte ez életben, s honnét tudja meg, hogy melyiken van éppen a királykisasszony? Próbálj te. Ölesd meg a csonkaszarvú bivalyt, a bőréből csináltass hét pár bocskort, mellé hét rend ruhát, s addig másszál, míg az utolsó pár bocskor s az utolsó rend ruha is le nem szakad rólad. Akkor majd érsz egy elényúló ághoz, menj azon végig, s lépj rá a legelső levélre. Azon van egy ország... a többi a te dolgod.

A kondásgyereknek kétszer sem kellett ezt mondani: ment a királyhoz, s mikor ez megadta az engedelmet, nem volt tovább maradása idelent, s mászni kezdett az égig érő fára. Magával vitte kicsi baltácskáját, s hol ágat nem ért, garádicsot vágott a fába, s úgy haladt fölebb-fölebb. Ment éjjel-nappal, s már a hetedik pár bocskort

kötötte föl, mikor közelebb volt az éghez, mint a földhöz. Az utolsó pár bocskorban hét álló hétig mászott, s ím egyszer látja, hogy kiszakadt a bocskor. Ott volt az előnyúló ág nál, kiről a malac beszélt neki. Megindult rajta. Eleinte könnyen ment, mert jó vastag volt, de aztán mind vékonyabb volt az ág. Máris kezdett hajladozni alatta, s azon gondolkozott, hogy nem volna-e jobb visszatérülni. De már azt mégsem teszi, behunyta a szemét, azt mondta: szervusz világ! Azzal nekirugaszkodott, s ráugrott egy levélre.

Haj! szerelmes Jézusom! Mit látnak szemei, mikor kinyitotta! Hát egy valóságos országba került! Éppen olyan országba, milyen a földön van: volt ott város, falu, erdő, mező, víz s minden!

Elindult most a kondásgyerek, ment, mendegélt, s először is egy várba ért, ki gyémántlábon forgott s hétezer ablaka volt. Garádicsa is éppen hétezer volt. Szeretett volna bémenni ebbe a várba, de mikor rá akart lépni egy garádicsra, mindig elfordult előtte. Már elfordult előtte vagy ezer garádics, s hiába szökött neki, mindig visszasett.

Megmérgeződik a kondásgyerek, de erősen. Már csak azért is bemegy a várba, ha addig él is. Elévette a baltácskáját, s mikor éppen a fagarádics fordult elibe, belevágta baltácskáját, aztán jól belefogózott a nyelébe, s ennél fogvást felszökött a garádicsra. Most már szépen felsétált a garádicson, kinek éppen ezer lépője volt. Hát ahogy belép a kapun, kit lát legelőször is: a királykisasszonyt!

Összecapta kezét a királykisasszony szörnyű ámulatában, s nagyot sikoltott.

- Hogy kerültél ide, te Jánoska, hol még a madár sem jár?

- Én biz' úgy, hogy felmásztam - felelt Jánoska. - Most csak jöjjön velem a kisasszony, viszem haza.

- Jaj, ki se ejtsd többet a szájadon, mert ha meghallja a kilencefjű sárkány, akinél lakom, vége az életünknek.

Alig mondta ki ezt a királykisasszony, jött a sárkány s meglátta Jánoskát.

- Hát ez ki s mi? - kérdezte.

- Ez az én kicsi inasom - felelt a királykisasszony. - Nem tudott odalent maradni, feljött, hogy itt is engem szolgáljon.

Jól van, a sárkány beléegyezett, hogy Jánoska ott maradjon, s egyéb dolgot nem adott neki, mint hogy kúrál-gassa azt a rossz lovat, aki a pajtában volt, de ha valamit kér tőle, mindig az ellenkezőjét csinálja, mert különben az életével lakol.

Kiment Jánoska a pajtába, nézi a lovat, hát az olyan hitvány, hogy fel sem tud kelni a hídlásról. Mindjárt szénát, zabot tett elébe, de a ló hozzá sem nyúlt. Aztán tócsot csinált neki, abból kínálta meg, de a ló abból sem evett. Jánoskának megesett a szíve a szegény párán, s nem tudta már, mivel kapja kedvét, mikor egyszerre csak megszólalt a ló:

- Ne csudáld, hogy ilyen hitvány létemre sem kell ez a drága jó étel, de én egyébbel szoktam élni. A gazdám azonban' nem ad, mert csak én tudom a titkot: hogy lehet-ne őt elpusztítani, s hogy ezt meg ne tehessem, éhen akar dögleszteni. De látom, hogy neked jó szíved van, tedd meg, amire kérlek, s nem bánod meg.

- Mit csináljak? - kérdezte Jánoska.

- Vasárnap, ha a királykisasszony templomba hív, ne menj el, hanem gyűjtsd meg azt a nagy kazal fát az udvaron, a többi az én dolgom.

A sárkány ugyan azt parancsolta volt Jánoskának, hogy mindig az ellenkezőjét csinálja annak, amit a ló kíván, de Jánoska mégis a lónak fogadott szót, s vasárnap, mikor a királykisasszony hívta, nem ment vele a templomba, de otthon maradt, s meggyújtotta a kazal fát. Félóra múlva csupa parázs lett az egész kazalból, s akkor a ló odavitetett magának egy lapát parazsat. S lássatok csudát! Mind egy falásig megette az égő parázs-szenet. Erre már úgy meg-jött az ereje, hogy fel tudott állani, s egyenest ment a nagy

csomó parázsnak. Akkor látja Jánoska, hogy annak a lónak öt lába van. Egy jó szempillantásra mind megette, ami parázs volt, s a hitvány lóból olyan kövér lett, mint egy hordó.

Mikor így helyreállott az ötlábú ló, azt mondta Jánoskának:

- No most, édes gazdám, menj le a pincébe, van ott egy kantár, egy nyereg s egy kard, hozd fel, s aztán menjünk vadászni. De ne szólj senkinek, hogy mire kell mindez.

Lemegy János a pincébe, elveszi a szerszámot, de amint kifelé indulna, rákiált a sárkány:

- Hova viszed azt a szerszámot, te emberizink? Most meghalsz!

- Ne ölj meg, édes gazdám! - könyörgött Jánoska.

- Jól van, előbb eressz a hordóból egy kupa bort, s azt igyuk meg a te bűnödért.

Jánoska eresztett a hordóból egy kupa bort, s azt megitták.

- Ez már jó vala - mondá a sárkány -, igyunk meg még egy kupát az apád, egyet pedig az anyád bűneiért, ne mondd, hogy szomjan mentél a másvilágra.

Mikor a két kupa bort is megitták, azt mondta a sárkány:

- No, most add ide a kardot!

- Ne ölj meg, édes gazdám - könyörgött Jánoska -, várj legalább holnapig, akkor majd küzdjünk meg rendesen. Most olyan részeg vagyok, mint a sárga föld.

A sárkány megkegyelmezett neki holnapig, aztán hanyatt vágta magát, s elaludt. Az a boldogtalan Jánoska pedig úgy megörült az életinek, hogy eszébe sem jutott lenyisszanteni a sárkány kilenc fejét, hanem futott a szerszámmal a lóhoz.

Felnyergeli az ötlábú lovat, s elindulnak az erdőbe. Útközben elmondja Jánoska, hogy milyen esete volt a sárkánnyal.

- Azon ne búsulj - vigasztalta a ló -, mert míg a küzdelem kerülne, addig megöljük a sárkányt, csak vigyázz reám. Ebben az erdőben van egy vadkan, annak a fejében van

egy nyúl, a nyúl fejében van egy skatulya, a skatulyában hét lódarázs. Ha ezt a hét lódarázst elpusztítjuk, vége a sárkánynak is, mert ezekben van az ereje.

Alig érnek a rengeteg erdőbe, hát már fut elibök a vadkan, szörnyű nagy agyarkodással. Megijedt Jánoska, hogy most már vége az életüknek, de a ló úgy oldalba rúgta az ötödik lábával a vadkant, hogy ez mindjárt felfordult. Erre már nekibátorodott Jánoska is, s kettéhasította kardjával a vadkan fejét. Ahogy kettéhasítja, kiszökik a nyúl, az ötlábú ló utána; egy minutára utolérik, s ezt is agyonvágta az ötödik lábával. Most Jánoska a nyúl fejét is kettévágta, s csakugyan ott volt a fejében a skatulya, s zúgtak benne a lódarázsok, mint valami nagy falugyűlése. „Megálljatok, nem zúgtok sokáig” – mondá Jánoska, s a skatulyát letette egy lapos kőre, egy másik lapos kővel pedig olyan csapott a skatulyára, hogy lepény lett a hét lódarázsból.

Mire hazaértek, a sárkány már halálán volt, s könyörgött Jánoskának, hogy ne ölje meg, aztán elviheti, ami arany, gyémánt s mindenféle drágaság van a várában. Jánoska meghagyta a sárkány életét, s elindult, hogy szedje össze a sok kincset. De amint ment, hallja, hogy a sárkány morogja:

– Vigyed, csak vigyed, majd visszaveszem a lelkeddel együtt!

„Jól van, majd meglátjuk” – gondolta magában Jánoska, elébb azonban összeszedte a sok kincset, aztán visszament, s levágta mind a kilenc fejét.

– Most már vedd vissza a magad lelkét! – mondá János.

Hej! Örült a királykisasszony, mikor megtudta, hogy mi minden történt, s nagy örömeiben ezt mondta Jánoskának:

– No, Jánoska, te az enyém s én a tied, akár itt, akár odalent!

Örült Jánoska, hogy majd kiugrott a szíve, de hirtelen elszomorodott. Mert hiszen itt is jó szívvel élne ő a királykisasszonnal, de mégiscsak jobb odalent. Aztán, ha

ősszel lehull az a levél, akin most ők vannak!? Miszlikba törik minden porcikájuk. Feljönni csak feljött, de a lemenés már nem lesz olyan könnyű. Észrevette az ötlábú ló, hogy az ő édes gazdája szomorkodik, s mindjárt eltalálta, hogy honnét fúj a szél.

- Tudom, hogy miért szomorkodol, édes gazdám, de csak bízd rám, nagyobb az én fejem. Pakoljatok össze mindent, ami kell, üljete a hátamra, de a szemeteket behunyjátok, s ki ne nyissátok, míg én nem szólok.

Felültek a lóra, s még jóformán be sem hunyták a szemüket, mondja a ló:

- Nyissátok ki a szemeteket!

Kinyitják, s hát ott vannak az öreg király udvarában. Jánoska hamarosan leszökött, leemelte a királykisasszonyt, maga pedig visszászökött a ló hátára, hogy meg ne lássák ilyen rongyosan a királykisasszonnyal, s úgy elvágatott, mint a sebes szélvész. De ott maradt a városban, a teméntelen sok kincsből drága ruhákat vett, palotát építtetett, s egy nap aztán beállított a királyhoz. De bezzeg hogy nem ismerte meg senki a ragyogó aranyos ruhában. Még a királykisasszony is csak nagy nehezen. Hanem aztán meg is örült neki szíve gyökeréből, mert már erős búbátnak adta volt a fejét, hogy sohasem látja élete megsza- badítóját. Az öreg király is megtartotta szavát, Jánoskának adta fele királyságát a leányával együtt, s olyan lakodal- mat csaptak, hogy csupa herceg járta a kállai kettőst. Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ettek, ittak, táncoltak, a hetedik éjjel a vén király egyet rúgott, meghalt, s János- káé lett most az egész ország. Aki nem hiszi, járjon utána.

BOLOND ISTÓK

Hallgassatok ide, gyermekek, hadd mondok most mesét Bolond Istókról. Hát az úgy volt, hogy volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. Ennek a szegény embernek az egész gazdagsága egy bika volt, s amikor meghalt, egyebet sem hagyott a három fiára.

De inkább semmit se hagyott volna rájuk, mert a három fiút majd fölvetette a gond, hogy már most hogy osztozzanak meg a bikán. A legkisebbik, akit a bolondos esze miatt Bolond Istóknak hívtak, azt ajánlotta, hogy üssék meg a bikát, s a húsát adják el, az árát majd felosszák egymás közt. Hanem az idősebbek már csak azért sem állottak rá, mert a féleszű mondta ezt. Nem tudták már, mitévők legyenek, enni se adtak a bikának, mert mind-egyik a másikra vetett: adj te, én nem, a tied éppen úgy, mint az enyém, s így aztán a bika úgy lesoványodott, hogy a bordáit meg lehetett számlálni.

Egyszer aztán abban egyeztek meg, hogy mind a hárman építenek egy-egy pajtát, s amelyikébe befut a bika, azé lesz egészen. Nosza! hozzáláttak az építéshez. A két idősebb legény okos fejével olyan kőpajtát épített, hogy még egy herceg is ellakhatott volna benne, Istók pedig az ő bolond fejével épített egy kis kalibát zöld ágakból. Nevettek a bátyjai, csúfolták:

– Ó, te bolond, te! Hát azt hiszed, hogy majd olyan bolond lesz a bika is, mint te, s ilyen pajtát még meg is néz!

Jól van. Amikor mind a hárman készek voltak, kieresztették a bikát az udvarra. Éppen jó meleg, legyes idő volt. A bika fölcsapta a farkát, körülnyargalta az udvart, s egyszer – mit gondolt, mit nem – befutott az Istók pajtajába.

Úgy bizony! A bolondos legényé lett a bika. Mérgelődtek a bátyjai, de ő nem szólt semmit, csak tarisznyát vetett a nyakába, s a bikát elindította a városba, hogy ott adja el. Amint ment, mendegélt, egy nyírfához ért. Éppen nagy szél volt, s a nyírfá nyikorgott keményen. Megáll Istók, s

azt kérdi magában, hogy vajon mit beszélhet ez a nyírfa? Kieszelte a bolondos eszével, hogy bizonyosan azt kérdi:

- Nyiff-nyaff, hogy adod?
- Neked adom száz pengő forintért – felelte Istók.
- Nyiff-nyaff, megadom – szólt a nyírfa.

Istók megkötötte a bikát a nyírfához, s várta, hogy mikor adja a pénzt. De a nyírfa bizony nem adott pénzt.

- Lássuk már a pénzt, komám! – biztatta a nyírfát. A nyírfa pedig csak nyikorgott, csikorgott tovább, s mondta:

- Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Jól van, gondolá a féleszű, hát megadja holnap, s azzal hazatért. Kérdik otthon a bátyjai:

- No, te bolond, hogy adtad el a bikát?
- Száz pengőért.
- Ugyan, ki vette meg?
- Hát egy nyírfa.

Haj! kacagtak a legények, hogy csak úgy dültek jobbra-balra, de a bolondos legény nem szólt semmit. Ment másnap a nyírfához, de hát a bikának csak a csontjait meg a kötelét találta, azon éjen megették a farkasok. Kéri a pénzt a nyírfától, de ez azt felelte:

- Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Hát jól van, holnap. S elment haza. Másnap megint elment, de a nyírfa megint csak azt mondta:

- Nyiff-nyaff, holnap.

Így tartott ez három hétig. Már ekkor a bolondos legény se vette a dolgot tréfára, fejszét vitt magával, s azt kérdezte a nyírfától:

- Adod-e meg a pénzemet, mert mindjárt leváglak?
- Nyiff-nyaff, megadom holnap!
- Úgy-e?! No, megállj!

Fogta a fejszét, s belevágott az oldalába, hogy csak úgy megjajdult belé. Hát amint húzza vissza a fejszét, ömlik utána az arany, mint a záporosó. Annyi arany ömlött ki, hogy telidestele töltötte a tarisznyáját.

- No, mégis jó volt várnom, legalább kamatot is kaptam.

Azzal elment haza, s otthon a drága sok aranyat kiöntötte egy cseberbe, befödte egy rostával s kitette az ereszbe. A bátyjait ölte a csudálkozás, hogy honnét szerezhettek ennyi sok aranyat, s még inkább, amikor látták, hogy ez a bolondos legény világért el nem költene egy aranyat, s ciberén, puliszkán él, mint addig.

- Hiszen ez a bolond azt se tudja, mit kell a pénzzel csinálni! - mondá a legidősebb legény a másiknak. Összetanakodtak, hogy majd ellopják, ők majd tudják, mire jó a pénz.

Szépen kiürítették a csebert, s arany helyett telerakták búzáirrel. Egyszer nézi a bolondos legény, s hát arany nincs. Egyet sem confundálta magát, a cseber fejét bekötötte egy abrosszal, s elindult, hogy adja el a búzáirt. Amint beért egy faluba, elkezdett kiabálni:

- Búzáirt vegyenek, búzáirt vegyenek!

Kérdezték a falusiak:

- Mi az a búzáir, te legény?

- Az olyan orvosság - felelte Istók -, hogy még a félholt is meggyógyul tőle, ha megízleli.

Hej, összeszaladtak a népek, mindenki akart venni abból a csuda orvosságból, de amikor megszagolták, szemibe kacagtak a bolondos legénynek, s ahányan voltak, annyifelé szaladtak.

- Piha! piha! - kiabálták az emberek.

- Az hát, piha! - kiáltotta utánok a legény is.

Estére beért egy városba, s ott szállást kért egy nagy uraságnál. Kapott is szállást, s a búzáirt betette a csűrbe. Hanem a disznók megéreztek a szagját, berontottak a csűrbe, s mind egy falásig megették a búzáirt.

Hej, de csapott-e lármát, szörnyűt, a legény, amikor reggel észrevette, hogy nincs búzáir! Azt mondta, hogy ő a király pénzváltója, most egyenest megy a királyhoz, s elpanaszolja neki, hogy ellopták a drága sok aranyat. Megijedt erre az uraság, s csak hogy panaszt ne tegyen, annyi pénzt adott a bolondos legénynek, hogy alig bírta el.

Hazament a sok pénzzel, s a bátyjai nem győzték eleget csudálni, hogy az a féleszű megint annyi sok pénzt tudott szerezni. Kérdezték:

- Hát azt hol kaptad, miért kaptad?
- Búzáirért - felelte a bolondos legény.

Hiszen a bátyjainak sem kellett több, ők is megraktak egy csebret búzáirrel, s azzal elmentek a szomszéd faluba. Kiabálták torkuk szakadtából:

- Búzáirt vegyenek! Búzáirt vegyenek!

Össze is szaladt az egész falu népe, de úgy kiverték a faluból a legényeket, hogy alig győzték futással. Szerencsét próbáltak egy más faluban is, de itt is csak úgy jártak.

Eddig is haragudtak bolondos testvérükre, de most még inkább, s összetanakodtak, hogy vagy így, vagy úgy, de kioltják az élete gyertyáját. Elmentek a bíróhoz, s beárulták a testvérüket, hogy az ördögökkel cimborázik; hogy egyre tenger pénzzel állít haza, s most meg a falut akarja elveszeszteni. A bíró el is hitte, de még a falubéliek is, mert az már csakugyan ördögösség lehet, amit ez a bolondos legény cselekszik. Azt határozta a falu gyűlése, hogy Bolond Istókot befenekeltetik egy hordóba, s bedobják a gát alá. Úgy is történt: befenekeltették egy hordóba, s mert éppen vasárnap volt, kitették a templom elé, hogy majd a templomból kijövet elviszik a vízre, s bedobják a gát alá.

Azalatt, amíg a nép a templomban volt, a bolondos legény elkezdett kiabálni:

- Hiába erőltettek! Hiába! Nem leszek főispán! Nem leszek főispán!

Éppen ebben a pillanatban hajtott el arra négylovas hintón egy idegen uraság, s hallja, hogy mit kiabál valaki a hordóból. Megállíttatja a lovakat, leszáll, s odamegy a hordóhoz. Kérdezi:

- Mit is kiabál vala kend?
- Azt, hogy nem leszek főispán, inkább akasszanak föl!
- Azért ugyan egyet se kiabáljon - mondá az uraság -, szálljon ki hamar, cseréljünk gúnyát, majd beülök én a hordóba. Lovam, hintóm legyen a kendé.

Úgy lett, amint az idegen úr mondá. Istók kimászott a hordóból, az idegen úr bemászott. Istók elhajtott a négy lóval s hintóval, az idegen úr pedig, amikor az emberek jöttek ki a templomból, torkaszakadtából kiabált:

- Leszek én főispán, emberek! Leszek én főispán!

- Léssz majd a halak közt - gondolták az emberek, de nem szóltak semmit, hanem szépen fölvették a hordót, vitték a vízre, s a gát alá vetették.

Minden jó lélek azt hitte, hogy most már vége annak az ördögös Istóknak, s hát amint hazafelé indulnak nagy lelki nyugalommal, jött a gát felől négylovas hintón Bolond Istók, nagyokat csördítve a bakos ostorral.

Bezzeg volt nagy álmétkodás, szörnyülködés.

- Hát ezt te hol kaptad? - kérdezték az emberek.

- Ott a gát alatt! - felelt nagy hetykén Istók. - Van ott még annyi, hogy hat falunak is elég lenne! Ha nem hiszik, jöjjenek s nézzék a saját látójukkal.

Csak úgy omlott, tódult a népség utána, Istók pedig mind a víz partján jártatta a lovait, az emberek pedig látták a vízben hintónak, lónak az árnyékát.

- A' biz' a', né! igaza van a bolondnak! - kiáltották az emberek, s - uccu neki, vesd el magad! - egymás feje tetején át ugráltak a vízbe. Az egész falu ott gomolygott a vízben, papostól, harangozóstól, csak a vén papné, aki istápon jött, nem ugrott bele. A papnak nagy széles kalapja volt, s az nem ment le a víz fenekére, hanem mind ott úszkált a víz színén. Látja ezt a papné, benyúlt az istápjával, s egyre dőfölte a kalapot, biztatta az urát:

- Menjen beljebb, édes uram, válogasson a javából!
Menjen beljebb!

Hiszen be is ment úgy az egész falu, hogy egy sem jött vissza többet.

Bolond Istók pedig elfoglalta az egész falut, s akkora úr lett belőle, hogy az egész vidék csudájára járt. Aki nem hiszi, járjon utána.

BABSZEM JANKÓ

Na, gyerekek, ki nem hallotta hírét közületek Babszem Jankónak? Aki nem hallotta, ide tartsa fülét, mert ma este Babszem Jankóról mondok mesét.

Volt, hol nem volt, az már bizonyos, hogy hetedhét országon túl (ha akarom, innét), volt egyszer egy szegény ember, kinek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. Hiszen csak az az egy ne lett volna! Mert akár hiszitek, akár nem, ez az egy akkora volt, mint egy babszem, de még egy makula mákszemmel sem nagyobb, s úgy is hívta minden lélek: Babszem Jankó.

Hej, sokat búslakodott, epekedett a szegény ember, de még többet a felesége, hogy mi lesz Jankóból. Kendernyövéskor töltötte be a tizenhat esztendő, s még mindig akkora volt, mint amikor megszületett. Mert csak lesz, ahogy lesz, amíg ők élnek, de ki visel majd gondot erre a szetemnyi teremtésre azután?

Elmegy a szegény ember egyszer szántóba, s magával viszi Jankót is. Amint szántanak, egyszerre csak omlani kezd a záporosó. A szegény ember félbehagyta a szántást, Jankó pedig az eső elől bebújt egy keserűlapi alá. De ahogy bebújt, az egyik ökör arra fordul, s hamm! bekapja a keserűlapit Jankóval együtt.

Keresik Jankót, amikor az eső elállott, mindenfelé, tűvé tesznek minden barázdát, minden hasadékot, kijött az egész falu a keresésére, de csak nem tudták megtalálni. No, hazamentek nagy bánan, hátha otthon megtalálják. De bizony Jankó eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Amint így keresnék, Jankó csak elkezd kiabálni az ökör hasából:

– Édesapám! üttesse meg a Kajlát, mert különben soha sem lát meg ez életben!

A szegény ember hallotta is, nem is, azt hitte, hogy az ördögök akarják megtréfálni. Másnap az ökröt kicsapták a kertbe, s ott jóllakott fűvel. De annál erősebben meg-

éhezett Jankó. Mit gondolt, mit nem, a kis ostora nyelvél (mert az is vele volt) elkezdette döfögélni a Kajla hasát, s az szegény nagy kínjában elébogárodzott a ház elé. Ott ismét kiabálni kezdett Jankó:

- Édesapám! azt mondom, hogy üttesse meg a Kajlát, mert bizony isten, kifogy a Jankó fiából. Kit szeret jobban: engem-e vagy a Kajla ökröt?

Fájt bizony a szegény ember szíve a Kajláért, de mégis csak kedvesebb volt neki az édes gyermeke, s megütötte a Kajlát. De mit tett a boldogtalan! Eladta a Kajla belét egy asszonynak. A Kajla meghótt, s Jankó mégsem vót. Az asszony, ki a Kajla belét megvette, elment a vízre, hogy mossa ki. Amint egy hurkaszálat öblögetne, nagyot rikkant Jankó:

- Éfiasszony! látom a bokáját!

Hej! megijed a szegény asszony! Szentül azt hitte, hogy a Kajlában ördög volt. Nagy ijedtében átlódítá a belet a víz túlsó partjára. Éppen arra járt egy farkas, s hamma! bekapta a belet hurkástól, Jankóstól.

Aj, szerelmes istenem, mérgelődött Jankó a farkas hasában. Lám, az apja megütötte miána a drága ökröt, s mi haszna: még rosszabb helyre került. Ahogy csak az icipici pirinkó karjából kitelt, döfte, szurkálta a farkast, s egyre azt kiabálta:

- Hajtsd, pásztor, a csordádat, hajtsd, mert jó a farkas!

Megijed a farkas szörnyűségesen, hogy ki az isten haragja ülhetett a hasába, s megfutamodott, mintha a szemét vették volna ki. Szaladtában találkozik egy medvével. Kérdi tőle a medve:

- Hová futsz, farkas komé, hiszen senki se kerget?

- Dehogynem, medve komé. Hasamba bújt az eleven ördög, döföl, szurkál, s mindig kiabál. Jaj, csak valaki megszabadítana tőle! Jaj! Jaj!

- Ne búsulj, komám - vigasztalá a medve -, gyere velem róka komámasszonyhoz, most esztendeje belőlem is kikergette az ördögöt.

Elmennek róka komámasszonyhoz, aki már volt legalább száz esztendő. A barlangjából ki sem mozdult soha, mert három lábára sánta volt, a negyedik pedig eltörve, a jobb szemére vak volt, de a ballal sem látott semmit. Abból éldegélt szegény öreg feje, hogy a többi állatokat kuruzsolta.

Elémondja baját a farkas, s róka komámasszony egyet csavarint a fején.

- No, ilyen még én sem hallottam - mondá róka komámasszony -, de csak tátsd ki a szádat.

A farkas kitátotta a száját, a róka pedig belékiáltott:

- Hókusz-pókusz, ördög-bördög, bújj ki a farkas komám hasából!

Ahogy a farkas kitátotta a száját, világosság ereszkedett be a torkán, s Jankó kezdett kifelé botorkázni. Amikor a szájáig ért a farkasnak, hallja, hogy őt ördögnek gondolják. - Az éppen jó - gondolá magában -, legalább majd ennem adnak.

Azt felelte róka komámasszony hókusz-pókuszára:

- Nem bújok biz' én, amíg a tolvajok házáig nem visztek, s akkor is csak úgy, ha a farkas tátva hagyja a száját.

Megtették jó szívvel, amint kívánta, s elvitték a tolvajok házáig, ahol Jankó szépen kiugrott a farkas szájából. Éppen amikor a földre pottyant, akkor vacsorázott a tizenkét híres tolvaj. Mint egy szénaboglya, akkora rakásban hevert a teméntelen sok arany, gyémánt, s ezek úgy ragyogtak, hogy aztán elülhetett volna mellettük még egy font milligyertya is.

Jankó szép csöndesen fölmászott a sültestálba, isteneesen megrakta a hasát, még egy pohár bort is behörpintett, s közbe' hallgatta, hogy min tanakodnak a tolvajok. Hát hallja, hogy éppen azt a herceget akarják kirabolni, akinek a kakassarkon forgó gyémántpalotája egy jó puska-lövésre volt az ő apja házatól.

Megálljatok - gondolja Jankó -, ebből ugyan nem lesz semmi, s szépen a vezér zsebébe höngörödt.

Éjfélkor felszedelőzködtek a tolvajok, s elmentek a herceg palotájába. A nagy vaskaput tolvajkulccsal kinyitották, nemkülönbén a palota ajtaját is, s éppen abba a szobába találtak nyitni, ahol a hercegisasszony aludt. A tolvajok meg akarták kötözni a szépséges szép hercegisasszonyt, hogy magukkal vigyék, de Jankó ebb' a minutába kiszökött a tolvajvezér zsebéből, s elkiáltotta magát:

– Hozzá ne nyúljatok, ha az életetek kedves!

Néznek a tolvajok erre is, arra is, de nem látnak semmiféle élő lelket. Ezen még jobban megijedtek, s kifutottak a szobából. De nem mentek tovább, hanem hallgatóztak, s amikor látták, hogy ismét csendesség van, visszamentek a palotába. Ezalatt Jankó lehúzta a hercegisasszony ujjáról a gyűrűt, s áttipegett-topogott a herceg szobájába, jól megrántotta a herceg szakállát, s a fülébe sügta:

– Keljen fel, hörcög úr, mert itt vannak a tolvajok!

Aj, felszökik a herceg, nagyot rikkant:

– Ide, katonák!

Mire a tolvajok észrevették magukat, a katonák elállották a palotát, s mind a tizenkét tolvajt lekaszabták.

Kereste, kutatta azután a herceg, hogy vajon ki lehetett az a derék ember, aki megmentette az ő életét, de híre nyoma veszett annak, mintha a föld nyelte volna el. Pedig a herceg erősen fogadkozott, hogy egyetlen leányát tüstént neki adná. Hallotta ezt Jankó, mert még mindig ott volt a palotában, csak őt nem látta senki. Hej, szerelmes Jézusom, de bezzeg megörült-e, amikor hallotta a herceg fogadkozását?! Mert Jankó úgy megszerette a hercegisasszonyt az első pillantásra, hogy azt mondta, babszemet sem ér az élete, ha az övé nem lesz az az aranyhajú hercegisasszony.

Közbe legyen mondva, amikor Jankó kiszökött a farkasból, mind a ketten: medve, farkas azt mondták, hogy csak füttyentsen egyet, ha segítségre van szüksége, mindjárt ott teremnek. Kimegy Jankó a palotából, ki a határra, s füttyent egyet. Mindjárt ott termett a farkas is, a medve is.

- Mit parancsolsz, édes gazdám? - kérdezték mind a ketten.

- Azt - mondá Jankó a farkasnak -, hogy vígy el engem a tolvajok házához, te pedig - szólt a medvének - keríts nekem egy rengeteg nagy szekeret, fogj elébe nyolc medvét, s hajts a tolvajok háza elé.

Még jóformán félre sem nézett Jankó, már ott volt a tolvajok házánál, de a medve is ott volt a nagy szekérrel, melybe nyolc medve volt fogva.

- No, most töltsétek a szekérbe, ami arany és gyémánt van itt - parancsolta Jankó.

Úgy lett, amint parancsolta, s amikor készen voltak a rakodással, elindultak a Jankóék háza felé. Amint mentek, mendégéltek, délidőben egy nagy kőszikla alá értek. Megálltak ott, hogy egy kicsit szusszantsanak, mert még annak a nyolc erős medvének is nehéz volt a teméntelen sok kincs. Hát amint a nap éppen az ég közepére ér, megnyílik a szikla, s forrás bugyog ki belőle. Szomjas volt Jankó, odatartja a száját, s jót húz a forrásvízből. Na, lássatok csudát! Jankóból egyszerre nagy szál daliás légény lett, hogy még a medvék szeme is csak úgy meredezett a bámulattól. Már hiába tekergetitek fejeteket, de úgy volt, ahogy mondom. Mert az a forrás olyan forrás volt, hogy minden hét esztendőben buggyant ki, s csak déli tizenkét órakor, s ha csökkent ember ivott abból, magas, sudár lett belőle.

Amikor Jankó hazaért, az apjáiék bizony nem ismertek rá, s ha azt a teméntelen kincset nem hozza, beszélhetett is volna nekik ítélete napjáig.

- De hát mégiscsak Jankónak kell lenni - gondolták az öregek -, idegen ember nem bolond, hogy ennyi kincset hozzon nekünk.

Még el sem telt egy hét, Jankó olyan palotát épített, hogy különb volt a hercegénél. Amikor a palota kész volt, azt mondta Jankó az anyjának:

- Anyó! Menjen el a herceghez, s kérje meg nekem a leányát.

Csak hogy föl nem veté a szegény asszonyt a csuda. Azt hitte, hogy Jankó megháborodott az elméjében. De ez addig volt a nyakán, hogy nagy félelmek közt elment a herceghez. Hanem a konyhán belől nem mert kerülni. Történetesen arra ment a herceg, s megszólította:

- Hát kijed mi jóba' jár, Jutka né?

- Jaj, lelkem hörcög uram, meg sem merem mondani. Hát a' bizony úgy volt, hogy hát... a Jankó fiam ide küldött, hogy... kérjem meg neki a hercegkisasszony kezét.

Nagyot kacagott a herceg, azt hitte, hogy az a szegény asszony megbolondult. De a szegény asszony sírva erősítette, hogy őnála otthon van „mind a négy”, talán a Jankó fiának...

- No, te szegény asszony, jól van - szólt a herceg, amikor magához jött a kacagástól -, mondd meg a fiadnak, hogy ha egy hét alatt olyan vastengelyű kocsit nem csináltat, akiben még a legkisebb szeg is arany, s azon ide nem hozza azt az embert, aki megszabadított a tolvajoktól, a fejét vétetem vakmerőségiért.

Hej, sírt a szegény asszony, ahogy ment hazafelé, hogy sírása fölverte az utcát. Most kifogy a legkedvesebb fiából. Mondja Jankónak, de ez csak összeütötte a bokáját, s nagy füttyszóval kiment. Bement a városba, s ott olyan kocsit csináltatott, hogy még a fája is színaranyból volt, aztán füttyntett egyet, s mindjárt ott termett medve is, farkas is.

- Mit parancsolsz, édes gazdám? - kérdék mind a ketten.

- Azt parancsolom neked - szólt a medvének -, hogy teremts nyolc medvét az apám házához. Te pedig, farkas koma, jere velem.

Még haza sem értek, már ott volt a medve nyolc társával. Mindjárt befogatta a nyolc medvét a vastengelyű aranykocsiba, a kilencedik medvét felültette a bakra kocsinak, melléje a farkast inasnak, ő maga pedig hátul ült, ahogy az urak szoktak, felöltözve szép aranyos ruhába.

Már messziről meglátta a herceg őket, s leányostól kifutott az udvarra, mert azt hitték, hogy maga a király jó látogatóba. De bizony az csak Jankó volt, aki leszökött a kocsiról, haptákba vágta magát, s mondá:

- Jelentem alásan, herceg ő királyi felsége, elhoztam a vastengelyű kocsit, kinek még a fája is színarany.

- Jól van, jól, hát aki engem felébresztett volt?

- Az meg én volnék, felséges uram, s ha nem hinné, itt a gyűrű a hercegkisasszony ujjáról. Azon éjjel húztam le bizonyoságnak okáért.

No, de lett-e erre nagy öröm s vigasság! A hercegkisasszony úgy rajta felejtette a szemét Jankón, hogy olyan erősen egymásba habarodtak, mint Izé s Izéné. Isten Krisztus úgy segé'n, gyerekek, hogy még aznap lakodalmat csaptak. Jankóból herceg lett, eddig talán király is, a testvérei pedig mind hatökrös gazdák. Máig is élnek, ha meg nem haltak.

A SZALONNAFA

Volt egyszer egy király. Ennek a királynak olyan fája volt, amely mindennap egy szalonnát termett. No, de nem sok örömét látta, mert hiába állított melléje minden istenadta éjen egy regiment strázsát, bizony csak ellopták a szalonnát róla. Ki és miféle lelkes vagy lelketlen állat lehet ez a tolvaj, nem tudá senki lélek, mert az a regiment strázsza úgy elaludt minden éjjél idején, mint a fekete föld. Búsult a király erősen, hogy ő már soha ez életben nem ehetik kedve szerint való paprikás szalonnát.

Eléáll egy reggel a király legidősebb fia (mert volt neki három fia), s azt mondja:

- Felséges apám, megőrzöm én azt a szalonnát.

- Jól van - mond' a király -, próbáld meg, de ha egy regiment strázsza meg nem tudta őrizni, tőled még inkább ellopják.

Kimegy a királyfi estére kelve a kertbe, de bizony éjjélre elaludt, s reggel csak ismét nem volt szalonna. Másnap este a középső királyfiú próbált szerencsét, de ez is éppen úgy járt. Harmadnap a kicsi királyfiú állott elé, oda-dörgölődött az édesapjához, s rimánkodott, hogy ő őrizhesse azt a szalonnát. De bezzeg kikacagták-e a bátyjai:

- Hogy így s hogy úgy, te taknyos macskabéka, ha mi meg nem tudtuk őrizni, majd te őrzöd meg! No hiszen!...

Hát csak kacagjatok - gondolá a kicsi királyfi. Addig kunyorált, amíg az apja azt nem mondta:

- Jól van, a többi után próbálj te is szerencsét.

Hej, örült a kicsi királyfiú! Amint estére kerekedett az idő, elévett két kardot, bement a kertbe, földbe szúrta mind a kettőt, s lefeküdt közéjük. Gondolta, hogy ha elalszik, akármelyik oldalra dőljön, a kard megszúrja, s fölébred.

De éjjélkor olyan szél lebbentette meg a szemét, hogy mindjárt elaludt, hanem föl is ébredt abban a minutában, mert az egyik kard oldalba szúrta. Fölpattan fektéből a

kicsi királyfi, s hát látja, hogy egy öreg ősz ember emeli le a szalonnát, a hátára kanyarítja, s azzal odébb állít. Utánafutamodik a kicsi királyfi, s kiabálja torkaszakadtából:

- Hé, bátya, hé! Nem kend ültette azt a szalonnát!

De biz' az öreg hátra se nézett, s nagy hirtelen egy kicsi likon a föld alá ereszkedett. Hazamegy a kicsi királyfiú, s mondja a bátyjainak, hogy mi történt, s hogy eresszék le őt kötélén, mert ő addig meg nem nyugszik, amíg azt a vén tolvajt fel nem találja. A bátyjai le is eresztették, de a kicsi királyfi elébb megátkozta őket, hogy ha vissza nem húzzák majd, az egyikből legyen disznópásztor, a másikból csizmatakarító.

Leért a föld alá a kicsi királyfi, aztán ment, mendegélt, s estére ért egy házikóhoz, akiben egy vak ember és egy vak asszony lakott, és bebújt az ágy alá. A vak asszony mindennap háromszor főzött puliszkát meg kömény-maglevest, s azzal éppen jóllaktak. A kicsi királyfi megéhezett a sok kóborlásban, s amikor a vak asszony kiborította a puliszkát az asztalra, szépen kisettenkedett az ágy alól, s felét megette a puliszkának is, a levesnek is. A vak ember, amikor a puliszkát mind egy falásig megették, azt mondja:

- Hé, asszony, te ma kisebb puliszkát főztél, mint másszor, mert én nem laktam jól.

Eleget erősíti az asszony, hogy ő éppen akkorát főzött, mint másszor, de csak az lett a szóváltásból, hogy még főzött egyet. A királyfi ennek is megette a felét, s a vak ember most se lakott jól. Harmadszor is főzött az asszony, de a királyfi harmadszor is megette a felét, s a szegény vak ember ismét csak éhen maradt. A vak asszony esküdözött, hogy ő mind a háromszor egy kupa lisztet főzött meg.

- No, hát akkor valami idegen ember van itt! - mondá a vak ember, s nagyot kiáltott:

- Ki van az én házamban? Szóljon, ha az élete kedves, mert a fejére duvasztom a házat!

Hej, megijedt a királyfi, de bezzeg kibújt-e az ágy alól, és azt mondta nagy szepegeve:

- Én vagyok, lelkem édes keresztapám!

- Te-e, te? Hát aztán mért nem szólottál elébb! No jó, hogy idejövél, rég ideje várunk. Hé, asszony, főzz még egy puliszkát!

Azalatt, amíg a negyedik puliszka főtt, kikérdezte a vak embert, hogy nem arra ment-e el a szalonnatolvaj.

- De bizony erre ment el - mondá a vak ember -, hanem hogy merre van a hazája, nem tudom, de majd csak eligazít valaki.

A kicsi királyfi, ahogy beszédte a puliszkát, megköszönte a jó vacsorát, s ment tovább.

Amint ment, mendegélt, talált egy rézmalmot, kiben egy rézleány lakott. Bémegy a malomba, szállást kér tőle, s a rézleány ad is szívesen. A két fiatal egyszerűbe csak megtetszett egymásnak, hogy azt mondták:

- Te az enyém, én a tied.

Hanem baj volt Köpecen, mert a leány azt mondta, hogy addig mégsem lehet a felesége, amíg a szalonnás öreg embert meg nem öli, mert ő addig föl nem szabadul az átok alól.

- No, az isten beszélt belőled - mondá a királyfi -, mert én éppen őt keresem életre-halálra. Tudod-e, hol lakik?

- Azt nem - felelt a rézleány -, de menj innét az ezüstmalomba, abban lakik az ezürtleány, az majd útba igazít.

Tovább ment a királyfi, s elért az ezüstmalomba. Hát az ezürtleány hétszerte szebb a rézleánynál! Szállást kért ettől is, s ebbe még jobban belehabarodott, s ezt is feleségül kérte. Ez is azt mondta, mit a rézleány, s eligazította az aranymalomba.

Ment a királyfi az aranymalomba, s hát, szerelmes Jézusom, ott olyan gyönyörűséges szép aranyleányt talál, hogy reggelig szólni sem tudott a nagy csudálkozás miatt. Reggel aztán elmondta, hogy mi járatban van. Azt mondta az aranyleány:

- Éppen jókor jöttél, az imént ment haza, otthon kapod. Hanem az az öreg ember olyan erős, hogy eddig még mindenkit legyőzött. Adok neked egy aranygyűrűt, ezt húzd az ujjodra, de úgy forgasd a kezedet, hogy az ősz ember meg ne lássa. Amikor veszed észre, hogy legyőz, kérj tőle pardont, ő megadja, te meg akkor hirtelen fordíts egyet a gyűrűn, s bizonyosan legyőződ.

Megköszönte a királyfi a gyűrűt s a jó tanácsot, de addig nem indult útnak, amíg az aranyleánynak szavát nem vette, hogy az ő felesége lesz, ha szerencsésen visszatér. Mert volt, amilyen a rézleány s az ezüstleány, de az aranyleány szebb volt Tündér Ilonánál. Gondolta a királyfi, majd a rézleány az idősebb, az ezüstleány pedig a középső bátyjáé lesz, s ő az aranyleányt tartja magának. Ez szavát is adta, mert neki is erőst megtetszett a deli királyfi.

Hej, örvendett a királyfi, hogy csak úgy repesett a szíve, hogy ilyen gyönyörűséges leány lesz az ő felesége, s a sebes szélnél sebesebben ment az ősz ember házához. Benyit az első szobába, hát nincs abban senki, be a másodikba, harmadikba, abba' sincs senki lélek; végigmegy hat szobát, csak nem talál senkit, mígnem a hetedik szobában megtalálja a szalonnatolvajt. A szalonna ott lógott a gerendán, s az ősz öreg ember éppen fente a kését, hogy nekiálljon.

Nagyot rikkant a királyfi:

- Hé, ne edd meg azt a szalonnát, mert nem te ültetted a fáját! Előbb küzdjünk meg!

- Jól van - felelt az ősz öreg ember -, úgyis csak én eszem meg, mert olyan legényt, mint te, tized is földhöz verek, még étlen is.

Birokra kelnek, s az öreg ember csakugyan sokkal erősebb volt, de a királyfi, amikor látta, hogy itt most csúful jár, pardont kért.

- No, hát aztán mit akarsz még - morgott az ősz ember.

- Nesze, szalonna, ecsém, erősödj.

S azzal adott neki egy font szalonnát, a többinek pedig nekiállott maga, s egy szempillantásra mind egy befaló falásig megette.

Ezalatt a királyfi megfordította ujjában a gyűrűt, s ismét birokra szólította az ősz embert.

- Hát ha éppen nem kedves az életed, jere - szólta az ősz ember, s újra egymásnak estek. Küzdhettek már egy jó óráig, de egyik sem tudta a másikat földhöz teremteni. Ekkor a királyfi összeszedte, ami ereje volt, s úgy levágta az ősz embert, hogy nyakig süppedt a földbe. Azzal elévette a bicskáját, az ősz ember feje tetejéből levágott egy darabot, s elindult visszafelé.

Sietett az aranymalomba, s nagy örömeződéssel kiáltotta már messziről az aranyleánynak:

- Mármost kettőnké az egész világ! - Az aranyleány adott neki egy aranyvesszőt, ezzel megsuhintá a malom négy szögét, lett belőle egy aranyalma, azt zsebre dugta, s úgy mentek tovább. Ugyanígy tettek az ezüstmalommal is, a rézmalommal is, s a királyfi most már három leányt s három almát vitt a zsebében hazafelé.

Így értek a lik szájához. A kasba, melyen a királyfi leereszkedett volt, először is beültették a rézleányt, s a két idősebb királyfi felhúzta. De bezzeg szemük-szájuk tátva maradt, amikor meglátták a szép rézleányt! Mind a ketten úgy belészerettek, hogy szinte összeverekedtek fölötte. Utoljára is abban egyeztek meg, hogy a rézleányt az idősebb fiú veszi el.

Most ismét leeresztették a kast, s másodszor az ezüstleányt húzták föl. No hiszen, volt nagy öröme a középső királyfinak, hogy a rézleányt a bátyjának engedte. Tüstént eljegyezte az ezüstleányt.

Ismét leeresztették a kast, s harmadszor felhúzták az aranyleányt! Hej, szegény világ, vetett ágy! Csak most jött még a haddelhadd! Most már mind a kettő az aranyleányt szerette volna, s erőst bánták, hogy olyan nagyon elharmarkodták a választást. Hát most azé a macskabékáé legyen a legszebb? De már azt nem engedik, ha addig élnek is. Azért sem húzzák fel őt, csak félig, onnét visszakeresztik, hadd vesszen ott! De a kicsi királyfi nem volt

tökkelütött fejű, túllátott a bátyjai eszén, s próbából egy követ tett a kasba.

Jól gondolta, mert a kast csakugyan visszaeresztették, s a kő úgy lesuppan, hogy hét singnyire ment a földre. Hej! búszult a kicsi királyfi, s nagy bújában visszament a vak emberhez. Elpanaszolta neki, hogy és mint járt. Mármost ő hogy kerüljön föl ismét a másvilágba?

- Egyet se bucsálódj, édes keresztfiam - mondá a vak ember (aki szegény vak feje igazán azt hitte, hogy a keresztfiával beszél) -, tudom, hogy szegény ember az apád, adok hát neked egy singet, egy ollót s egy tűt, még jó hasznát veheted ezeknek. Csak azt kell mondanod: jól mérj, édes singem, jól szabj, édes ollóm, jól varrj, édes tűm, s olyan ruhát csinálnak, amilyent a szíved csak szeret. Ha pedig fel akarsz jutni a másvilágba, eredj balra ama dombra, annak a közepén van egy magas fa, azon van egy kányafészek. A vén kánya mindennap felrepül a másvilágba, hogy eleséget hozzon a fiainak. Amikor a kánya indul, fogózz szépen a farkába, de úgy, hogy észre ne vegyen, mert akkor halál fia vagy.

A királyfi megköszönte az ajándékot, megfogadta a jó tanácsot, s szerencsésen föl is érkezett a másvilágba. Leült a lik mellett, s elgondolkozott, hogy mit csináljon szegény feje, merre vegye útját. Ő bizony azt határozta, hogy nem megy vissza az apja udvarába, hanem felöltözik rongyos ruhába, s beáll az apja városába szabóinasnak.

Eközben hazament a két idősebb királyfi, s nem tudtak hová lenni a nagy dicsekedéstől. Hogy győzték le az ősz embert, azt a szalonnatolvajt, s hogy szabadították meg tőle ezt a három szép leányt. Haj, de a király nem örült, s csak a kisebb fiát siratta éjjel-nappal. Várt, várt sokáig, de amikor látta, hogy hiába vár, a királyságot átaladta az idősebb fiának, pedig a legkisebbnek szánta volt. Egyéb se kellett a legidősebb királyfinak, hogy királlyá legyen. Mindjárt letett a rézleányról, s elhatározta, hogy az aranyleányt veszi feleségül. Ám az aranyleány azt mondta, hogy ő addig hozzá nem megy, amíg nem tudja, hogy meghalt-e

a kicsi királyfi, akivel ő eljegyezte magát. Hanem a fiatal király fenyegetésre fogta, azt mondta, hogy fejét veteti, ha kezét nem adja neki. Azt mondta most az aranyleány:

– Jól van, hozzád megyek, de látod-e, az aranyköntösöm szakadoz, én pedig a pap elejébe addig nem megyek, amíg nekem éppen ilyen köntöst nem csináltatsz.

Jól tudta az aranyleány, hogy ilyen csak az aranyalmából lehet csinálni, az pedig az ő jegyesénél van. Így majd csak megtudja, él-e, hal-e a kicsi királyfi.

Hej, örült a király, mikor hallotta szándékát az aranyleánynak. Hiszen ez a legkönnyebb. Annyi neki az aranya, hogy azt se tudja, mit csináljon vele. Még a fakanalat is tiszta színaranyból csinálták. Kihirdetteti a király, hogy a városban ahány szabó van, mind az udvarába jöjjön. No, hiszen el is jöttek mind egy szálig. De volt ezeken mit nézni! Ki cérnalábú, ki púposhátú, ki karcsúvastag, ki törpemagas, ki ilyen, ki olyan, de mind figura. A hónap alatt hoztak singet, ollót, s úgy csattogtattak, hogy zengett belé az udvar. A kicsi királyfi gazdája is ott volt, a leghíresebb szabó. Előre mondta a gazdájának, hogy csak vállalja el a ruhát akármilyen olcsón, s ő a többit majd eligazítja. Ha más száz pengőt kér, ő csak kérjen huszonötöt, ha más egy hétre ígéri a köntöst, ő csak ígérje egy napra. Bizonyosan kész lesz.

– Aj, de pofon sirítlek, te macskabéka! – káromkodott a szabó –, te akarsz aranyköntöst csinálni, te kecskeolló, te! Hiszen még egy foltot se tudsz vetni!

Jól van. A szabó elment a király udvarába, s reábizták a köntös csinálását. Mindjárt vett egy vég aranyvásznot, nekiállott tizenkét legénnyel, de valóképpen egyik sem merte ollóját belevágni az oktalan drága vászonba. Utoljára mégiscsak nekikeseredtek, vágták, szabták, varrták a köntöst, de amikor kész volt, nem merték elvinni. A kicsi királyfi pedig este kiszökött a mezőre, ott letette a rézalmát, ráütött a rézveszővel, lelt belőle rézmalom, aztán bement a malomba, a rézleány szobájából kivett egy vég rézvásznot. Elővette a singet, ollót, tűt, s csak mondta:

- Jól mérj, édes singem, jól szabj, édes ollóm! - s egyszerre olyan rézköntös csinálódott, hogy aki nem ért hozzá, aranynak is elfogadta volna. Hanem szántsándékkal egy kis hibát hagyott rajta. Aztán ismét rávert a rézmalomra, alma lett belőle, zsebre tette, hazament, a rézköntöst szegre akasztotta, szépen lefeküdt, s aludt reggelig. Reggel azt mondta a gazdájának, hogy ő csinált egy köntöst, próbáljanak vele, hátha jó lesz. A szabó el is vitte, de az aranyleány megtalálta rajta a hibát, s azt mondta, küldjék hozzá, aki a köntöst csinálta.

Elment a kicsi királyfi az udvarba, de nem mehetett be az aranyleányhoz, mert a cselédek kiverték. Majd beeresztenek egy ilyen piszkos inast! Hiszen csak az kéne, hogy rátegye a kezét arra a drága szép köntösre, tudom, soha ki nem mosnák a szennyét. Visszament a kicsi királyfi, s a szabó egy legényét küldötte el, aki négyszegre kinyalta magát, de ezt az aranyleány nem fogadta el. Tudta ő, hogy azt a ruhát csak a kicsi királyfi csinálhatta!

Másnap egy ezüstköntöst csinált a kicsi királyfi, azon is hagyott egy hibát, de most sem juthatott be az aranyleányhoz, ismét csak kiverték a cselédek.

Harmadnap aranyköntöst csinált a kicsi királyfi, de már ezen nem hagyott hibát. Hej, megörült az aranyleány, amikor fölpróbálta a ragyogó aranyköntöst. Úgy állott rajta, mintha abban jött volna e világra. Megparancsolta, hogy mindjárt ott teremjen, aki ezt a köntöst csinálta. Az inas el is jött, de megint csak ki akarták verni a cselédek. Az aranyleány azonban most meghallotta a nagy lármát, veszekedést, kiment maga s beeresztette a rongyos inasocskát. Abban a szempillantásban megismerte, de akárhogy repestölt a szíve, nem szólt semmit, csak megjutalmazta, s úgy tettek, mintha sohasem látták volna egymást az életben.

Alig tudta meg a király, hogy az aranyköntös elkészült, mindjárt kihirdette a lakodalmat, de az aranyleány azt mondta, hogy ő bizony nem megy hozzá, mert az ő szerelmes jегyese él. Haj, megörvendett az öreg király, ami-

kor meghallotta, hogy él a legkedvesebb fia. Még az a fél lába is, melyik a koporsóban volt, táncra kerekedett. Eléhozták a kicsi királyfit, de az olyan rongyos s piszkos volt, hogy a tulajdon édesapja sem ismert rá. Egyéb se kellett a bátyjainak, azzal állottak elé, hogy be kell záratni a fiút egy toronyba, s ha holnap reggelig be nem bizonyítja, hogy ő királyfi, életével adózzék. De a királyfi hamar megfelelt. Azt mondta:

- Azért bizony ne várjatok holnapig. Én a ti testvéretek vagyok. Én öltem meg az ősz embert, itt egy darab a fejéből, ne! Nem haltam meg, amint ti gondoltátok, követtem magam helyett a kasba. No, ha még most sem hisztek, mondjátok meg, hol van az arany-, az ezüst- s a rézmalom?

Az idősebb királyfik még mukkanni sem tudtak erre. A kicsi királyfi pedig elévette a három almát, letette az udvar közepére, rájuk ütött a vesszőkkel, s ismét malmokká változtak. De már most a bátyjai is megadták magukat.

Az öreg király mindjárt nekiadta a királyságát, a lakodalmom is megvolt mindjárt, az igaz, hogy ez hét nap s hét éjjel tartott. S isten csudája, a bort rostával mérték, s mégsem részegeedett meg senki. Az új király senkiről sem feledkezett meg, de még a bátyjairól sem. Az egyiket disznópásztornak, a másikat csizmatakarítónak rendelte. Amikor ezt a mesterséget jól kitanulták, ismét megengedte, hogy felöltözzenek hercegi ruhába, s elvehesse az idősebb a rézleányt, a középső az ezüstleányt. Most már mind a három boldog volt, s talán ma is élnek, ha meg nem haltak.

A HÁROM SZERENCSEPRÓBÁLÓ

Egyszer volt egy ország arrafelé, hol a Nap felkél. Lakott abban egy szegény ember, kinek olyan három szép fia volt, mint egy-egy bokréta, s amellet egyik nagyobb vitéz volt a másiknál. Mindig is abban mesterkedtek, ha valami módon kimutathatnák vitézségüket, s addig erdöltek az apjukon, míg el nem eresztette országot-világot látni, szerencsepróbálni. Adott mind a háromnak egy-egy fegyvert, s azzal azt mondá:

- No, isten hírvél menjete, ha nem nyughattok!

Mentek, mendégéltek, s estére kelve elértek a fekete erdőbe. Alig nyugodtak le, egy vén banyó vetődött hozzájuk, s szállást kért az éjszakára.

- Istené a szállás, vén anyó! Itt bizony te is meghálhatsz velünk - mondá a nagyobbik legény, a más kettő szószó-lója.

Reggel, mikor felkászolódnak, hogy tovább utazzanak, a vén banyó megköszönte a szállást, s adott nekik egy erszényt.

- Ezt az idősebbnek adom által - mondá a vén banyó.

- Tedd jó helyre, fiam, mert ebből az arany soha ki nem fogy e világi életedben.

Avval továbbment a három szerencsepróbáló testvér. Aznap estére elértek a nagy vízhez, s annak a martján szállást vertek. Éjfélkor esmént eljött a vén banyó, s kérte a szállást. Adott a három legény jó szűvvel. Reggel egy sapkát adott a középsőnek, melyet ha a fejére tesz, láthatatlanná lesz.

Tovább mentek, s még aznapon jókor egy küsdég városba értek. Ott arra egyeztek, hogy az erszényből vegyenek ki annyi aranyat, amennyivel a legszebb házat megvehetnék. Meg is vették a legszebbet, s még estére beköltözödték. Éjfél tájban kopogtatnak az ajtón, hát esmént a vén banyó van ott, s szállást kér. Azt mondja reggel a vén banyó:

- No, fiaim! Én veletek többet az életben nem találkozom, hanem itt van egy ezüstvessző, ez legyen a küsebiké. Ennek a vesszőnek az az ereje van, hogy ahányat suhintasz vele, annyi egész tábor katona áll elé. Hanem azt mondom én nektek, hogy nem messze innét van egy vár, abban lakik egy szép hercegkisasszony, az csak olyan legénynek akar felesége lenni, aki őt meg tudja nyerni. Már sok hercegúrfi próbált vele szerencsét, de egy sem ment semmire. Eredjete ti is szerencsét próbálni, de helyén legyen az eszetek, mert különben pórul jártok. Amit adtam, annak jó hasznát vehetitek.

Avval a vén banyó úgy odalett a szemük elől, mintha a föld nyelte volna el.

Alig tűnt el a vén banyó, az idősebb legény vette az erszényét, s elindult a vár felé. Amint odaért, bejelentette magát, s egyszeribe be is eresztették. Úgy káprázott a szeme a nagy fényességtől s a kisasszony szépségétől, hogy eleinte azt sem tudta, égen van-e, földön van-e, de erőt vett magán, s azt mondá a kisasszonynak:

- Nagyocska bátorság éntőlem, hogy elédbe merék jönni, szépséges szép kisasszony, de engedj meg nekem, mert hallottam híredet, s nem állhatám meg, hogy ide ne jöjjek.

- Éppen vártalak - mondja a kisasszony -, jó, hogy erre néztél. Ül le ehhez a kicsid asztalhoz, kockázzunk aranyban, s ha meg tudsz nyerni, tiéd vagyok, apámnak fele birtokával együtt.

No, leülnek, s elkezdik a játékot. A kisasszony egy micre annyit nyert, hogy halommal állott az arany előtte, de a legény erszényéből még annál bővebben duvadt a szép sárig arany. Szeget üt a kisasszony fejébe, hogy abból a küsdég erszényből sokkal több arany jött ki, mint amennyi beleférne. Félbeszakassza a játékot, s azt mondja:

- Te ugyan ügyesen tudsz játszani, de ha az erszényed nem volna boszorkány-erszény, eddig meg kellett volna hogy add magad. Hocca ide csak, hadd lámsza, milyen, csak megnézem, s egyszeribe visszaadom.

Hitelt adott a szép mázas szónak a legény, s odaadta az erszényt, a kisasszony pedig mihent a kezébe foghatta, elkiáltotta magát:

- Jertek, estrázsák! Kötözzétek meg ezt a legényt, s kísérijétek ki a várból, hadd menjen, amerre a szeme lát.

Visszamegy a legény nagy búval, bánattal a testvéreihez, panaszolja, hogy milyen csúfosan járt. Azt végezték el egymás között, hogy már most a középső próbáljon szerencsét, s az erszényt is hozza vissza, ha szerét ejtheti.

Elment a középső is a várba. Elmondta hímezés-hámozás nélkül, hogy ő bizony az erszényért jött. No hiszen, felpattant a hercegkisasszony, hogy még ilyen kéréssel mer eléállani, kikiáltott az ablakon:

- Estrázsák! Kötözzétek meg, s vessétek ki innét ezt a bolondot.

De a fiú a fejébe húzta a sapkát, s láthatatlanná lett. Mikor az estrázsák kimentek, levette a sapkát, s esmént kérte az erszényt.

A kisasszony hízelkedésre fogta, s azt mondá:

- Itt az erszény, itt a sok arany, amit bátyádtól elnyertem, de még magam is a tiéd vagyok, ha megmutatod nekem azt a boszorkányos sapkát.

Addig beszélt, addig mondott, hogy ezt is kibeszélte a szép eszéből, s odaadta a sapkát. Egyéb sem kellett a kisasszonynak: helyből megkötöztette az estrázsákkal, s kikísértette a várból.

Visszament nagy búval, bánattal az is a testvéreihez, s elpanaszolta, hogy őt is milyen csúful rászede a hercegkisasszony.

Mit volt mit nem tenni, elhatározták, hogy menjen el a küsebbik is, s próbáljon szerencsét.

Elment most a küsebbik, aki a legszebbik is volt. Hogy a vár alá érkezett, suhintott hármat az ezüstvesszővel, s mindjárt három erős tábor katonaság vette körül a várat, ő pedig talpig felöltözött generálissá változott. Bejelenti magát, s bémegyen, jobb kezében tartotta az ezüstvesszőt.

A hercegkisasszonynak apja, anyja s minden rokonsága össze volt gyűlve. Azt mondja a legény:

- Felsőleges fejedelem! Azért jöttem, hogy az erszényt s a sapkát visszakérjem a leányodtól.

Azt kiáltja arra a fejedelem:

- Estrázsák! Vessétek ki ezt a vakmerőt!

Az estrázsák meg is fogják a generálist, de mikor az udvarra kiviszik, kiált egyet, s a temhetlen sok katonaság egybe ostromolni kezdi a várat.

Bezzeg lett ijedség a palotában. Egyben azt parancsolták az estrázsáknak, hogy hozzák vissza a generális urat. Visszaviszik, s azt mondja a fejedelem:

- Vitéz generális! Küldd el innét a katonaságot, s neked adom a leányomat fele birodalmammal.

Kiment a generális, suhintott hármat az ezüstvesszővel, s a temhetlen katonaság úgy el-lett a föld színéről, mint a tű. Ő maga sem generális volt immár, hanem csak akármilyen legény, csakhogy a kezében volt az ezüstvessző. Azt mondja a hercegkisasszony:

- Szép, derék éfiú, édes szép szerelmem, én immár a tiéd vagyok, csak meg kell esküdnünk, add ide hát, hadd nézzem meg ezt a szép ezüstvesszőt; látom, hogy avval minden ellenségünket meggyőzhetjük, s élhetünk boldogul.

Hitt az is a szép szónak, s odaadta. Nem is kellett egyéb, mert a fortélyos kisasszony egybe kikísértette a várból a szegény legényt.

Elment nagy búval a legény, de nem a testvéreihez vissza, hanem a rengeteg havasba. Leheveredett egy nagy kőszál alá, ott helyben álom lepi meg, s álmában a vén banyó azt beszéli neki:

- Ne búsulj, fiam, kelj fel; itt van a kuruzsos forrás, tovább pedig egy almafa. Szakassz le arról egy pár almát, a forrásból tölts a kulacsba, de te nehogy megkóstold egyiket is. Azután menj vissza rongyos öltözetben a várba, ott a konyhamesternek add el azt a pár almát, s attól a fejedelemnek egész asztalnépe megbódul. Azután

pedég öltözz daktornak, s jelenesd magadot, hogy mindenféle betegséget tudsz gyógyítani; a többit aztán a te eszedre bízom. A legény úgy is cselekedett, mint a vén banyó javallta: eladta a két almát, evett belőle a fejedelem egész háznépe, s meg is bolondultak tőle. Semmiféle daktor meg nem tudta gyavittani. Akkor jelenti magát egy idegen daktor. De bezzeg kaptak rajta! Megnézegeti a betegeket, ad mindeniknek egy gyűszűnyi vizet a kulacsból, csak a kisasszonynak nem. Meg is gyavul mindenik egy micre, csak a kisasszony marad bolondnak. Sajnálták lelkekből, s mégis kacagni kellett rajta, olyan bolond tempókat csinált s olyan bolondokat beszélt.

- Add nekem a leányodat, add vissza az erszényt, sapkát s az ezüstvesszőt, s egyben meggyavítottom!

Észreveszi a fejedelem, hogy kivel van dolga, de mit volt mit nem tenni, mindent vissza kellett adni. Akkor a legény ad egy gyűszűnyt a hercegkisasszonynak is a vízből, s mindjárt helyreállott az esze, s még jobb kedvű lett, mint annak előtte. Csaptak is olyan lakadalmat, hogy hét országra ment a híre. A más két legényt is meghítták a vendégségre, s egybe hercegeknek tették. A küsebbikből pedig üdővel fejedelem lett. Máig is élnek, ha meg nem haltak.

A KÉT BORS-ÖKRÖCSKE

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl, volt egy nagy tenger, annak a közepén egy nagy sziget. Ennek a szigetnek a közepén egy nagy hegy, s a hegy tetején egy ezeregy esztendő fa. Ennek volt kilencvenkilenc ága, a kilencvenkilencediken fityegett egy kilencvenkilenc rejtekes tarisznya. Ennek a kilencvenkilencedik rejtekében volt a szent Laci bátyám kilencvenkilenc levelű bibliája, s ennek a kilencvenkilencedik levelén voltak megírva a következő igék. Aki ezeket meg nem hallgatja, horgadjon meg az orra, mint a kapu kulcsa.

A' biz' a': volt egyszer egy igen-igen szegény ember. A szomszédjában lakott még egy nálánál is szegényebb. Az egyiknek fia volt, a másiknak leánya. Kapták magukat a szegény emberek, s összeszenetálták a két ifjút, hogy ha már annyiban van: legyen egy koldustarisznyából kettő. Azt mondja egyszer az éfiasszony az urának:

- Hallá-e kijed! Az igaz, hogy nem a pápista hiten van, de próbáljon egyet: böjtöljön meg egy pénteket, hátha adna az Isten valamit.

Az ifjú ember meg is hallgatta a tanácsot. Nem eszik egy betévő falást sem pénteken, hanem az Isten nem adott azért semmit. - No - gondolja magában -, legyen a többi után, s megböjtöli a másodikat meg a harmadikat is. Egyszer csak úgy beléjött a böjtölésbe, hogy hét egymás után eső pénteken nem evett semmit, de semmit az ég alatt, de az Isten csak nem adott semmit a hét napos böjtre sem.

Legény - gondolja magában -, ez már csak elég volt! Ha akart volna adni őszentsége, erre adhatott volna!

Meggondolkozik a szegény ember, s azt mondja a feleségének:

- Hallod-e, feleség! Süss nekem egy hamuból sült pogácsát, mert menni akarok az Istenhez, hadd látom, hol a hiba?

Süt is az asszony, s a szegény ember útnak indul.

Déltájt elér a Herec-erdőbe. Ott talált egy őszt embert, amint két akkora ökörrel, mint egy-egy borsszem, szántogatott a ciheres parlagon. Köszön neki, s az fogadja is. Kérdi, hogy merre van szándéka? Mi járatban van?

- Én bizony az Istenhez mennék - felel a szegény ember.
- Hét pénteken böjtöltem, s nem adott érte semmit. Most azt szeretném megtudni, hogy miért nem adott?

- Abba hiába ne fáradj - mondja az őszt ember -, hanem én neked adom ezt a két bors-ökröcskét. Ezek után elélhetsz, csak senkinek el ne add, akármennyit ígérjenek értük.

Hazahajtja a szegény ember a két ajándék állatot, s másnap mindjárt erdőbe ment velük. A szekeret innét s túl szedte össze: egyik kereket, másik rudat, harmadik tengelyt adott, s úgy tákolta össze. Elég az, hogy volt olyan, amilyen. De nem is mert két szál fánál többet feltenni, mert az ökröcskében még kevesebbet bízott. Hanem ezek táltosok voltak, s mikorra meg akarná indítani őket, megszólal az egyik:

- Hát ezt a két szál fát ki után tette, gazduram? Csak rakja meg a szekeret istenesen, hogy recsegjen alatta, mert mi két szál fával szégyelljük bemenni a faluba.

A szegény ember csak csavargatta a fejét, de rászánta magát s megrakta a szekeret istenesen, amennyi csak ráfért.

Amint kiérnének az erdőből, találkoznak a gróffal s a falubíróval. Ezek majd hanyaték estek, mikor látták, hogy az a két pirinkó ökör mekkora szekér fát viszen. Kérdi a gróf:

- Mennyiért adod nekem ezt a két ökröt, te szegény ember?

- Nem eladó, méltóságos gróf úr - felel a szegény ember.

Megharagszik a gróf, s azt mondja a szegény embernek, hogy ha egy nap alatt meg nem szántja a Herec-erdőt, s bé nem veti, s el nem boronálja, ökre nélkül marad.

Aj, megbúsulja magát a szegény ember! Mit tudjon csinálni?

- Egyet se búsuljon, gazduram - szólal meg az egyik borsszem ökröcske. - Csak szerezzon kijed ekeszerszámot, a többi a mi dolgunk lesz ketten.

No, szerez is a szegény ember. Egyik ad talyigakereket, a másik ekekabalát, a harmadik esztekét, kurtavasat, hosszúvasat, s egy picre összeszokotálta az ekét. Elmennek a Herecbe, s azt mondja ott az egyik ökör:

- Kijed csak feküdjék le s aludjék, gazduram. Eligazítjuk mi a többit.

A gazda bizony meg is fogadta a szót. Lefeküdt, elaludt, s mire fölébredt, már szépen el is volt boronálva a szántás. Azzal hazaeregéltek, s jelentette a bírónak, hogy készen van a munkával. Kimegy a bíró s a gróf a helyszínére, végigjárják a helyet, de egy hajszál nem sok, annyi hibát sem találtak a vetésben.

- No, te szegény ember - mondja most a gróf -, ha mi nekem takarmányom van, gyökerestől, mindenestől be nem takarítod egy nap alatt, ökröd nélkül maradsz, tudd meg!

A szegény ember elkezd búsulni, de a bors-ökröcske ismét megvigasztalja:

- Egyet se búsuljon, gazduram! Kijed csak feküdjék le a barázdába s aludjék, a többi a mi gondunk.

Bé is takarították egy nap még a helyét is a töménytelen sok takarmánynak. Egy szekérré rakták az egészet, de olyan magasra felrakták, hogy a szegény ember nem tudott a tetejébe nézni.

Mikor a kastélyhoz érnek, bémegy a szegény ember a grófhöz, s azt mondja:

- Méltóságos gróf úr, elhoztam eddig a takarmányt, de ha a kastélyt el nem fordíttatja a helyéről, nem térünk be az udvarra.

A gróf még ki sem hallgatta jóformán, úgy kivetette a szegény embert, hogy majd megszakadt a nyaka. Megláták ezt az ökröcskék. Mozdítanak egyet a szekéren, neki

a kastélynak, s az fenekestől felfordult. A grófot majd megölte a bosszúság.

- Hallod-e, te szegény ember! - mondá a gróf. - Ha te engem be nem vitetsz a pokolba a bíróval együtt, ökröd sem lesz, s magad is csúfot látsz! Látni akarom a pokolt, hogy milyen világ van ott!

Hej, bűnnek adja magát a szegény ember. Hogy tudja ő odavitetni, amikor soha még a tájéka felé sem járt a pokolnak?

Megszólal az egyik ökröcske:

- Azért soha se búsuljon, gazduram! Oda éppen jó helyre kívánkoznak, megilleti mind a kettőt!

Azzal a szegény ember eléállott a nagy egész vágás szekérrel, a gróf s a bíró felkászolódtak rá, s elindult a két ökröcske a pokol tartománya felé.

Estére kelve a szádához értek. A borsszem-ökröcskék nekifutottak az ajtónak, beütötték a fejükkel, azzal a gróf nagy tempóra besétált, s utána a bíró.

- No most, gazduram, rántsa rájuk az ajtót! - javallá az egyik.

A szegény ember úgy is tett, s a gróf soha ki nem tudta kerülni a világ színére, sem a bíró. A szegény ember pedig a két borsszem-ökröcskével máig is boldogul él, ha meg nem halt.

TÁJSZÓJEGYZÉK

almáriom - fiókos szekrény
asztalt nyúztak - asztalt terítettek
babóház - babaház
balusa - bárgyú
béhemmentette - befalta
bucsálódik - búslakodik
búzaír - trágya
cenegecobók - cinegecomb
cepő - cipő
cibere - savanyú leves
cihelődik - szedelőzködve készülődik
ciheres - apró cserjés, bokros erdőrészt
derága - drága
derendócia - lárma, hűhó
dobrokolni - dobogtatni
emberizink - hitvány, semmi ember, tökmag
egy micre- egy szempillantásra
egy picre - egy szempillantásra
éhalóba menni - éjszaka szabad ég alatt legeltetni
„elégett a köles” - pórul járt
eregél - mendégél
espionkodás - kémkedés
estrázsa - őr
eszték - eszköz, amellyel az ekéről a sárt tisztítják
évegvár - üvegvár
facsarodik - csavarodik
fájintos - nagyszerű, finom
fellocsták - felhabzsolták
garádics - lépcső
góc - tűzhely, kemence
güzsörödjek meg - zsugorodjak meg
gyavíttani - gyógyítani
hemmedez - hever, heverész
hídlás - istálló, ól deszkapadlója
istenkedik - kérlel

kauszol - kérőleg ugat
„kendermagba bújni” - elbújni, elrejtőzni
konfundálja magát - fontolgat, habozik
kontignációs palota - emeletes palota
kontraktus - szerződés
kópjányéra - kb. 2 méterre (a kopja lándzsaszerű fegyver)
kurzust küld - futárt, hírnököt küld
küsdég - kicsi
mahomet város - óriási város
makula - szemernyi, nagyon kevés
megmaszlagosít - elbolondít
milligyertya - kicsi gyertya
miszlik - diribdarab, apró darabokra szakadt
„otthon van mind a négy” - eszénél van
összeszenetálták - összehorontáltak
összeszokotálta - összeállította
pára - együttérés kifejezéseként rendszerint állatokra vonatkozik, leginkább lovakra
patália - csúnya, hangos veszekedés
pest alól - kemence alól
pirimókosan - cicomásan, kényeskedve
puja ember - kistermetű ember
renyekedik - tépelődik
rókölt - hangosan sír
rátapsant - rálép, rátapos
sárig - sárga
simánda szavak - ravasz, hízelgő szavak
somalyodik - lopakodik, sompolyog
száda - szája, bejárata
szetemnyi - csöppnyi
szintédeste-szinte - szinte-szinte
tabajdok - ügyetlen
tákol - eszkabál
temhetlen - töméntelen
tócs - zabmoslék
ügy segít;n - ügy segítjen
veszteg - nyugodtan egy helyben, tétlenül
vikotálódnak - vitakoznak
zelletség - nemzetség

TARTALOMJEGYZÉK

Tündérmopac	5
Haragszik-e, gazduram?	14
Az aranyhajú királyfiúk	19
Az acélgyűrű	27
A tökváros	32
A szegény ember s az ördög	36
Az elátkozott királykisasszony	39
A nyulak pásztora	42
A sárig kicsi kígyó	46
Az aranygyapjas kosok	51
A pásztorlegény botja	64
A vörös tehén	73
A csodalélek	78
A világszép leány	86
Szép Cerceuska	92
A papucsszaggató királykisasszonyok	97
Az égig érő fa	101
Bolond Istók	109
Babszem Jankó	114
A szalonfafa	121
A három szerencsepróbáló	130
A két bors-ökröcske	135
Tájszójegyzék	139

Kötetünk anyagát
az alábbi gyűjteményekből válogattuk:

Székely tündérország. Székely népmesék és mondák.
Budapest, 1907. Harmadik, javított kiadás.

Székely mesemondó. Budapest, 1909. Második kiadás.

Magyar Népköltési Gyűjtemény. Székelyföldi gyűjtés.
Gyűjtötték: Kriza János, Orbán Balázs, Benedek Elek és
Sebesi Jób. Budapest, 1882.

A Székely Könyvtár
sorozatban megjelent:

Székely népballadák

Mikes Kelemen: *Törökországi levelek*

Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*

Bözödi György: *Székely bánja*

Kányádi Sándor: *Válogatott versek*

Apor Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*

Előkészületben:

Tamási Áron: *Ábel az országban*

Zsögödi Nagy Imre: *Följegyzések*

Farkas Árpád: *Válogatott versek*

0039/2012

Kiadja a Hargita Kiadóhivatal
Csíkszereda, 2012
A kiadásért felel: Lövétei Lázár László,
a Hargita Kiadóhivatal igazgatója
www.szekelykonyvtar.ro

Készült a csíkszeredai Alutus Rt. nyomdájában
Felelős vezető: Hajdú Áron igazgató